

ШУДАРГА ЁС,
ХӨГЖИЛ
ДЭВШИЛД

ШУДАРГА БАЙДЛЫН ҮНЭЛГЭЭ СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН

ЗАХИАЛАГЧ: Авлигатай тэмцэх газар

ГҮЙЦЭТГЭГЧ: "Эс Ай Си Эй" ХХК

Бодлогын шийдэл ТББ

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

2022

Судалгааны мэдээллийг ашиглахтай холбоотой бүх эрхийг “Авлигатай тэмцэх газар” эзэмшинэ. Тайланд дурдагдаж буй үр дүнг АТГ-аас хараат бус байдлаар “Эс Ай Си Эй” ХХК болон “Бодлогын шийдэл” ТББ боловсруулсан.

Үр дүнг зөвхөн судалгаанд оролцогчдын үнэлгээний дүнд үндэслэсэн болно.

Судалгааны үр дүнг тухайн байгууллагын хувийн ашиг сонирхол болон хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг бүртгэх, хянах, хадгалах эрх бүхий албан тушаалтан (ЭБАТ), эсхүл авлигын эсрэг үйл ажиллагаа хариуцсан албан тушаалтны үнэлгээ гэж ойлгож болохгүй.

СУДАЛГААНЫ БАГ

“Эс Ай Си Эй” ХХК-аас ажилласан судалгааны баг

Судалгааны багийн ахлагч:

Г.Эрдэнэ (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Дэд захирал, докторант)

Тайлан боловсруулсан:

Э.Должин (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Нийгэм, эдийн засгийн судалгааны хэлтсийн захирал, докторант)

Т.Пүрэвхүү (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Үйл ажиллагааны газрын захирал, магистр)

Мэдээлэл, цуглуулалтын баг:

Х.Долгормаа (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Мэдээлэл цуглуулалт, боловсруулалтын хэлтсийн захирал, магистр)

Б.Төрцэцэг (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Мэдээлэл цуглуулалт, боловсруулалтын хэлтсийн менежер)

Ө.Халиун (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Мэдээлэл цуглуулалт, боловсруулалтын хэлтсийн менежер)

Б.Оюун-Эрдэнэ (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Мэдээлэл цуглуулалт, боловсруулалтын хэлтсийн менежер)

Б.Төгөлдөр (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Мэдээлэл цуглуулалт, боловсруулалтын хэлтсийн менежер)

Мэдээлэл цуглуулагчид:

Н.Адъяасүрэн (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)

Б.Амгалан (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)

Г.Арвин (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
Д.Ариунбилэг (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
Д.Ариунбилэг (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
Ж.Бадамхорол (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
Б.Батбаясгалан (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
М.Баттулга (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
А.Батцэцэг (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
Х.Бахыт (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
С.Болормаа (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
С.Булгантамир (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
О.Ганцэцэг (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
С.Нандинцэцэг (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
Б.Номин (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
З.Нямдарь (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
Э.Пагмаа (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
П.Пүрэвжав (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
Д.Саранчимэг (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
С.Содов (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
Б.Төртогтох (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
Д.Тунгалагтөгс (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
Л.Үүрцайх (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
Ц.Цэцэгээ (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
Н.Энхжаргал (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)
Н.Энх – Учрал (“Эс Ай Си Эй” ХХК-ийн Гэрээт судлаач)

“Бодлогын шийдэл” ТББ-аас ажилласан судалгааны баг

<i>Судалгааны багийн ахлагч:</i>	Ж.Баттулга (Доктор)
<i>Тайлан боловсруулсан:</i>	Ө.Амар (Доктор)
<i>Мэдээлэл цуглуулалтын баг:</i>	Л.Баярцэцэг Т.Азбаяр П.Мөнгөнцэцэг Д.Туул З.Сайнжаргал Х.Ууганбаатар Б.Тавинтууль Б.Олдох-Эрдэнэ Б.Баасанжаргал Х.Жумагуль Д.Долгор Д.Сансар Д.Алтайбаяр Ч.Нарантуяа И.Батхишиг Ц.Эрдэнэцэцэг Ц.Алтан-Өлзий Б.Энхжаргал Ч.Наранчимэг А.Хэрлэнчимэг Я.Отгон Б.Хулан Ц.Баясгалан

ТАЛАРХАЛ

“Эс Ай Си Эй” ХХК болон “Бодлогын шийдэл” ТББ-ын судалгааны багууд “Авлигатай тэмцэх газар”-ын захиалгаар “Шударга байдлын үнэлгээний судалгааны мэдээлэл цуглуулах, тайланг бэлтгэж, үр дүнг олон нийтэд мэдээлэх зөвлөх үйлчилгээ”-ний ажлыг 2022 оны 05 дугаар сараас 2022 оны 11 дүгээр сарын хооронд гүйцэтгэлээ.

Энэхүү судалгааны ажлыг хэрэгжүүлэх боломжийг олгосон, судалгааны ажлын явцад үнэтэй зөвлөгөө, удирдамж, мэдээллээр хангасан “Авлигатай тэмцэх газар”-ын хамт олон, төрийн байгууллагуудын хувийн ашиг сонирхол болон хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг бүртгэх, хянах, хадгалах эрх бүхий албан тушаалтнуудад талархал илэрхийлье.

Судалгаанд идэвхтэй хамрагдсан иргэд, төрийн байгууллагын албан хаагчид, бодлогод оролцогч, шинжээчид болон мэдээлэл цуглуулах ажлыг чадварлаг гүйцэтгэсэн талбарын судлаачдадаа талархал илэрхийлье.

Та бүхний хичээл зүтгэлээр энэхүү судалгааны ажлын үндсэн мэдээлэл цугларч, амжилттай тайлан бичих боломж бүрдсэн билээ.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

АГУУЛГА

СУДАЛГААНЫ БАГ	2
ТАЛАРХАЛ	5
ХҮСНЭГТ, ЗУРАГ, ГРАФИКИЙН ЖАГСААЛТ	8
ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ	10
НЭР, ТОМЬЁОНЫ ЖАГСААЛТ	11
ХУРААНГУЙ	12
БҮЛЭГ 1. СУДАЛГААНЫ АРГА ЗҮЙ, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ	15
1.1. Зорилго, зорилт.....	15
1.2. Арга зүйн загвар, үнэлгээний утга.....	15
1.2.1. Үнэлгээний утга.....	15
1.2.2. Үнэлгээний загвар.....	15
1.2.3. Үнэлгээг тооцох арга.....	16
1.3. Судалгааны хамрах хүрээ	19
1.4. Түүврийн хэмжээ.....	19
1.5. Судалгааны мэдээлэл цуглуулалт, зохион байгуулалт.....	19
1.6. Судалгааг хийхэд баримталсан зарчим	20
БҮЛЭГ 2. СУДАЛГААНД ОРОЛЦОГЧДЫН ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ	21
2.1. Иргэн/хувь хүн, ААНБ-ын төлөөлөл.....	21
2.2. Албан хаагчдын төлөөлөл	21
2.3. Бодлогод оролцогч, шинжээчдийн төлөөлөл	22
БҮЛЭГ 3. ШУДАРГА БАЙДЛЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ҮР ДҮН	23
3.1. Шударга байдлын үнэлгээний ерөнхий үр дүн.....	23
3.1.1. ШБҮ-ний ерөнхий дүн.....	23
3.2.2. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ШБҮ	28
3.2. Гадаад байдлын үнэлгээний ерөнхий үр дүн	29
3.2.1. ГШБҮ-ний ерөнхий дүн.....	29
3.2.2. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын гадаад шударга байдлын үнэлгээ.....	34
3.2.3. Авлигын эрсдэлийн индекс.....	35
3.2.4. Авлигын индекс	36
3.3. Дотоод шударга байдлын үнэлгээний ерөнхий үр дүн	40
3.3.1. ДШБҮ-ний ерөнхий дүн	40
3.3.2. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ДШБҮ.....	43
3.3.3. Соёлын индекс	46
3.3.4. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс	47
3.4. БОҮ-ний ерөнхий дүн.....	49
3.4.1. БОҮ, дэд үзүүлэлтээр.....	53
3.4.2. Дүүргийн ЗДТГ-ын БОҮ	54
БҮЛЭГ 4. МОНГОЛ УЛС ДАХЬ АВЛИГЫН ШАЛТГААН, НӨХЦӨЛ	56
4.1. Монгол Улс дахь авлигын өнөөгийн нөхцөл байдал	56
4.2. Авлига хамгийн их тархсан институц.....	57
4.3. Монгол Улс дахь авлигын шалтгаан.....	61
4.4. Авлигаас урьдчилан сэргийлэхийн тулд хийх шаардлагатай ажлын талаар оролцогчдын санал.....	65
4.5. Ирэх 2 жилд Монгол Улс дахь авлигын түвшин хэрхэн өөрчлөгдөх талаарх төсөөлөл.....	69
БҮЛЭГ 5. АВЛИГАТАЙ ТЭМЦЭХ ГАЗРЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН	71
ДҮГНЭЛТ	73
ХАВСРАЛТУУД	77
ХАВСРАЛТ 1. ТҮҮВРИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ХУВААРИЛАЛТ	77

ХАВСРАЛТ 2. 2022 ОНЫ ҮНЭЛГЭЭ.....	79
ХАВСРАЛТ 3. ШБҮ, 2021, 2022 ОН.....	80
ХАВСРАЛТ 4. 2022 ОНЫ ГШБҮ	82
ХАВСРАЛТ 5. 2022 ОНЫ ДШБҮ.....	84
ХАВСРАЛТ 6. 2022 ОНЫ БОУ	86

ХҮСНЭГТ, ЗУРАГ, ГРАФИКИЙН

ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Хэмжээст утгад шилжүүлэх загвар	17
Хүснэгт 2. Давтамж, үнийн дүн бүхий үзүүлэлтүүдийг оноожуулах	18
Хүснэгт 3. Түүврийн хэмжээ.....	19
Хүснэгт 4. Судалгаанд оролцогчдын ерөнхий мэдээлэл.....	21
Хүснэгт 5. Судалгаанд оролцогчдын ерөнхий мэдээлэл.....	22
Хүснэгт 6. Бодлогод оролцогч, шинжээчдийн төлөөллийн ерөнхий мэдээлэл.....	22
Хүснэгт 7. ШБҮ, хамгийн өндөр болон хамгийн бага үнэлгээ авсан байгууллагууд.....	25
Хүснэгт 8. ГШБҮ, хамгийн өндөр болон хамгийн бага оноо авсан байгууллагууд	30
Хүснэгт 9. Яамдын ГШБҮ, 2021 болон 2022 оныг харьцуулсан үнэлгээ, оноогоор.....	31
Хүснэгт 10. Агентлагуудын ГШБҮ, 2021 болон 2022 оныг харьцуулсан үнэлгээ, оноогоор.....	32
Хүснэгт 11. Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын ГШБҮ, 2021, 2022 оныг харьцуулсан үнэлгээ, оноогоор.....	34
Хүснэгт 12. Нийслэлийн ЗДТГ болон дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ГШБҮ, 2022, оноогоор	35
Хүснэгт 13. ДШБҮ, хамгийн өндөр болон хамгийн бага үнэлгээ авсан байгууллагууд ..	41
Хүснэгт 14. Яамдын ДШБҮ, 2021, 2022 оныг харьцуулсан үнэлгээ	41
Хүснэгт 15. Агентлагуудын ДШБҮ, 2021, 2022 оныг харьцуулсан үнэлгээ	42
Хүснэгт 16. Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын ДШБҮ, 2021, 2022 оныг харьцуулсан үнэлгээ	43
Хүснэгт 17. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын соёлын индекс, дэд үзүүлэлтээр	45
Хүснэгт 18. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс.....	46
Хүснэгт 19. БОУ, хамгийн өндөр болон хамгийн бага үнэлгээ авсан байгууллагууд	50
Хүснэгт 20. Яамдын БОУ, 2021, 2022 оныг харьцуулсан байдлаар	51
Хүснэгт 21. Агентлагуудын БОУ, 2021, 2022 оныг харьцуулсан байдлаар.....	51
Хүснэгт 22. ЗДТГ - уудын БОУ , 2021, 2022 оныг харьцуулсан байдлаар	52
Хүснэгт 23. Авлига хамгийн их тархсан институц, оноор	58
Хүснэгт 24. Авлига хамгийн их тархсан институц, иргэн, ААНБ-ын хувьд.....	59
Хүснэгт 25. Авлига хамгийн их тархсан институц, албан хаагчдын хувьд.....	59
Хүснэгт 26. Авлига хамгийн их тархсан институц, бодлогод оролцогчдын хувьд.....	60
График 1. Шударга байдлын үнэлгээ, оноор	24
График 2. ШБҮ, оролцогчдын төрлөөр, оноор	24
График 3. ШБҮ, байгууллагаар, оноор	25
График 4. Яамдын ШБҮ, 2022 он, оноогоор	26
График 5. Агентлагуудын ШБҮ, 2022 он, оноогоор	27
График 6. Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын ШБҮ, 2022 он, оноогоор.....	28
График 7. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын 2022 оны ШБҮ	29
График 8. ГШБҮ, оноор, байгууллагын төрлөөр, оноогоор.....	30
График 9. Авлигын эрсдэлийн индекс оноогоор, оноор	35
График 10. 2022 оны авлигын эрсдэлийн индекс, байгууллагын төрлөөр	36
График 11. Авлигын индекс оноогоор, оноор	36
График 12. 2022 оны авлигын индекс, байгууллагын төрлөөр	37
График 13. Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив зэргийг аль үед өгсөн бэ?	38

График 14. Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив зэргийг яг аль үед өгсөн бэ?, үйлчлүүлэгчдийн төрлөөр.....	38
График 15. Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, шууд болон шууд бус бэлэг, хандив зэргийг өгөх болсон шалтгаан юу бэ?.....	39
График 16. Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, шууд болон шууд бус бэлэг, хандив туслалцаа үзүүлэх болсон шалтгаан юу бэ?, үйлчлүүлэгчдийн төрлөөр	40
График 17. ДШБҮ, оноор, байгууллагын төрлөөр	40
График 18. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ДШБҮ	44
График 19. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ДШБҮ, дэд үзүүлэлтээр	44
График 20. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ДШБҮ, дэд үзүүлэлтээр, дүүрэг тус бүрээр	45
График 21. Соёлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, оноор	46
График 22. Соёлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, байгууллагын төрлөөр	47
График 23. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, оноор.....	47
График 24. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, байгууллагын төрлөөр	48
График 25. Төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах болсон шалтгаан.....	48
График 26. БОҮ, оноор, байгууллагын төрлөөр.....	50
График 27. БОҮ, оноор, дэд үзүүлэлтээр	53
График 28. БОҮ, байгууллагын төрлөөр, дэд үзүүлэлтээр.....	54
График 29. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын БОҮ.....	54
График 30. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын БОҮ, дэд үзүүлэлтээр	55
График 31. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын БОҮ, дэд үзүүлэлтээр, байршлаар.....	55
График 32. Монгол Улс дахь авлигын өнөөгийн нөхцөл байдал, оноор	56
График 33. Монгол Улс дахь авлигын өнөөгийн нөхцөл байдал, судалгаанд оролцогчдын төрлөөр, оноор	57
График 34. Монгол Улс дахь авлигын шалтгаан.....	61
График 35. Монгол Улс дахь авлигын шалтгаан, иргэд, ААНБ-ын хувьд.....	62
График 36. Монгол Улс дахь авлигын шалтгаан, албан хаагчдын хувьд.....	63
График 37. Монгол Улс дахь авлигын шалтгаан, бодлогод оролцогчдын хувьд	64
График 38. Авлигыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэхийн тулд та юу хийх шаардлагатай гэж үзэж байна вэ?, иргэд болон ААНБ-ын хувьд	66
График 39. Авлигыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэхийн тулд та юу хийх шаардлагатай гэж үзэж байна вэ?, албан хаагчдын хувьд.....	67
График 40. Авлигыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэхийн тулд та юу хийх шаардлагатай гэж үзэж байна вэ?, бодлогод оролцогчдын хувьд.....	68
График 41. Ирэх 2 жилд Монгол Улс дахь авлигын түвшин хэрхэн өөрчлөгдөх талаарх төсөөлөл, оноор	69
График 42. Ирэх 2 жилд Монгол Улс дахь авлигын түвшин хэрхэн өөрчлөгдөх талаарх төсөөлөл, судалгаанд оролцогчдын төрлөөр, оноор.....	69
График 43. Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааны үнэлгээ, оноор.....	71
График 44. Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааны үнэлгээ, судалгаанд оролцогчдын төрлөөр, оноор	72
Зураг 1. Үнэлгээний арга зүйн загвар.....	16
Зураг 2. Мэдээлэл цуглуулах үе шат.....	20
Зураг 3. Хяналтын үе шатууд.....	20
Зураг 4. Шударга байдлын үнэлгээний судалгаанд баримталсан зарчим	20
Зураг 5. Шударга байдлын үнэлгээ - 2022.....	23

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ

ААНБ	Аж ахуйн нэгж байгууллага
АМГТГ	Ашигт малтмал, газрын тосны газар
АТГ	Авлигатай тэмцэх газар
БОУ	Бодлогод оролцогчдын үнэлгээ
ГБХЗХГ	Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар
ГЕГ	Гаалийн ерөнхий газар
ГЗБГЗЗГ	Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар
ГШБҮ	Гадаад шударга байдлын үнэлгээ
ДШБҮ	Дотоод шударга байдлын үнэлгээ
ЗГ	Засгийн газар
ЗДТГ	Засаг даргын Тамгын газар
ТББ	Төрийн бус байгууллага
ШБҮ	Шударга байдлын үнэлгээ
ЭБАТ	Эрх бүхий албан тушаалтан

НЭР, ТОМЬЁОНЫ ЖАГСААЛТ

“**Авлига**” гэж Авлигын эсрэг хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.1-д заасныг;

“**Шударга байдлын үнэлгээ**” гэж тухайн байгууллагын гадаад шударга байдлын үнэлгээ, дотоод шударга байдлын үнэлгээ, бодлогод оролцогчдын үнэлгээ, авлигын эсрэг үйл ажиллагааны үнэлгээнд үндэслэсэн нийт үнэлгээг;

“**Шударга байдлын үнэлгээний судалгаа**” гэж гадаад шударга байдлын үнэлгээ, дотоод шударга байдлын үнэлгээ, бодлогод оролцогчдын үнэлгээг хийхээр зохион байгуулж буй судалгааны нийлбэр цогцыг;

“**Гадаад шударга байдлын үнэлгээ**” гэж тухайн байгууллагын шударга байдалд үйлчилгээ авсан, иргэд, ААНБ-ын төлөөллийн өгч буй үнэлгээг;

“**Дотоод шударга байдлын үнэлгээ**” гэж тухайн байгууллагад ажиллаж буй албан хаагчдын зүгээс байгууллагынхаа талаар өгч буй нийтлэг үнэлгээг;

“**Бодлогод оролцогчдын үнэлгээ**” гэж тухайн байгууллагын шударга байдлын талаарх бодлого боловсруулах, төлөвлөх үе шатанд оролцогчдын өгсөн үнэлгээг;

“**Авлигын эсрэг үйл ажиллагааны үнэлгээ**” гэж АТГ-ын даргын 2015 он 09 дүгээр сарын 1-ний өдрийн А/88 дугаар тушаалын дагуу тооцож буй үнэлгээг ойлгох бөгөөд хуулиар хүлээсэн үүргийн биелэлтийг 0-70 оноо, авлигатай тэмцэх санал, санаачилгыг 0-30 оноогоор тус тус үнэлнэ.

“**Төрийн үйлчилгээ**” гэж төрийн байгууллага, төрийн албан хаагчаас хууль тогтоомжид заасан чиг үүрэг, бүрэн эрхийн хүрээнд иргэд, бусад байгууллагад үзүүлж буй аливаа үйлчилгээг тус ойлгох юм.

ХУРААНГУЙ

Шударга байдлын үнэлгээний судалгааг асуулга, зааврын дагуу мэдээллийг цуглуулах, цуглуулсан мэдээлэлд үндэслэн тооцооллыг хийж, тайланг боловсруулах ажлыг “Эс Ай Си Эй” ХХК болон “Бодлогын шийдэл” ТББ 2022 оны 05-10 дугаар сарын хооронд гүйцэтгэлээ.

Энэ удаагийн судалгаанд нийслэлийн харьяа дүүргийн ЗДТГ-ууд шинээр оролцож, түүврийн хэмжээ судалгаа хийгдэж эхэлснээс хойших хамгийн өндөр түвшинд хүрсэн, судалгаа, зөвлөх үйлчилгээний чиглэлээр мэргэшсэн хоёр байгууллага хамтран гүйцэтгэсэн зэрэг олон онцлог, давуу талтай өрнөсөн билээ.

Судалгаанд оролцогчдын ерөнхий мэдээлэл

Судалгаанд оролцогчдыг насны бүлгээр авч үзвэл 3.0 хувь нь 20 хүртэл насны, 16.0 хувь нь 20-29 насны, 34.0 хувь нь 30-39 насны, 28.0 хувь нь 40-49 насны, 13.0 хувь нь 50-59 насны, 5.0 хувь нь 60-аас дээш насны төлөөлөл байсан. Судалгаанд оролцогчдын дийлэнх хувь нь буюу 62.0 хувь нь 30-49 насныхан байлаа. Харин судалгаанд оролцогчдыг хүйсээр ангилан авч үзвэл 47.0 хувь нь эрэгтэй, 53.0 хувь нь эмэгтэй оролцогчид байсан.

ДШБҮ-д 2,620 төрийн албан хаагч хамрагдсан бөгөөд тэдгээрийн 25.2 хувь нь төрийн захиргааны төв байгууллага буюу яам, 38.9 хувь нь төрийн захиргааны байгууллага буюу агентлаг, 35.9 хувь нь аймаг, нийслэл, дүүргийн ЗДТГ-ын төлөөлөл байсан. Албан хаагчдын ажилласан жилийн ангиллын хамгийн их хувийг буюу 42.1 хувийг 5 хүртэл жил ажилласан албан хаагчид эзэлж байв.

БОУ-д нийт 1,940 оролцогч хамрагдсанаас 40.1 хувийг төрийн албан хаагч, 15.2 хувийг төрийн бус байгууллагын төлөөлөл, 25.2 хувийг хувийн хэвшил, холбоодын төлөөлөл, 4.0 хувийг аудитор, хяналтын ажилтан, 6.6 хувийг хэвлэл мэдээллийн байгууллагын ажилтан, сэтгүүлч, 4.3 хувийг эрдэмтэн судлаач, 4.1 хувийг бодлого боловсруулагч, 0.6 хувийг бусад салбарын төлөөлөл тус тус эзэлж байв.

Шударга байдлын үнэлгээ

Энэ удаагийн судалгааны үр дүнгээр Шударга байдлын үнэлгээ 73.9 оноогоор үнэлэгдэж өмнөх оны үнэлгээний дүнгээс 1.0 оноогоор нэмэгджээ.

Шударга байдлын үнэлгээ ийнхүү 1.0 оноогоор нэмэгдэхэд гадаад шударга байдлын үнэлгээ 3.5 оноогоор, дотоод шударга байдлын үнэлгээ 1.0 оноогоор сайжирсан нь ихээхэн нөлөөлсөн байв. Өмнөх судалгааны үр дүнгээс үзэхэд (ШБҮ-2021) гадаад шударга байдлын үнэлгээ буурсан нь нэгдсэн үнэлгээ буурахад нөлөөлж байсан бол өнгөрсөн нэг жилийн хугацаанд төрийн үйлчилгээ иргэдэд тэгш, хүртээмжтэй хүрэхэд ахиц дэвшил гарчээ.

ШБҮ-ний 2022 оны дүнг 2015 онтой харьцуулахад 0.1, 2016 онтой харьцуулахад 4.2, 2018 онтой харьцуулахад 5.2, 2021 онтой харьцуулахад 1.0 оноогоор тус тус өссөн байв. Харин 2019 онтой харьцуулахад 0.2 оноогоор буурчээ.

Гадаад шударга байдлын үнэлгээ

2022 оны хувьд төрийн байгууллагуудын ГШБҮ нь 70.5 болж 2021 онтой харьцуулахад 3.5 оноогоор өсжээ. ГШБҮ-г төрийн байгууллагуудаар ангилан авч үзвэл яамдын үнэлгээ нь аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын үнэлгээнээс өндөр байгаа нь 2022 онд яамд бусад төрийн байгууллагуудтай харьцуулахад харьцангуй шударга ажилласан гэж хэлж болохоор байна.

Харин 2022 оны үнэлгээг 2021 оны үзүүлэлттэй харьцуулахад яамдын үнэлгээ 5.7 оноогоор, агентлагуудын үнэлгээ 6.1 оноогоор, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын үнэлгээ 0.7 оноогоор тус тус өсжээ. Яамд болон агентлагуудын үнэлгээ ШБҮ-ний дунджаас дээгүүр байгаа бол, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын үнэлгээ доогуур байгаа нь ЗДТГ-ын үйлчилгээ шударга бус байсан гэдгийг харуулж байна.

Дотоод шударга байдлын үнэлгээ

2022 онд төрийн байгууллагуудын ДШБҮ 82.2 болж өмнөх онтой харьцуулахад 1.0 оноогоор нэмэгдсэн бөгөөд энэ нь 2018 оноос хойш тасралтгүй өсөж буй үр дүн юм.

ДШБҮ-г төрийн байгууллагын төрлөөр авч үзвэл яам, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын үнэлгээ өссөн, харин агентлагуудын үнэлгээ буурсан байлаа.

ДШБҮ-г тооцоход ашигласан эхний үзүүлэлт бол соёлын индекс юм. Соёлын индексийг тооцоходоо албан бус хэм хэмжээ болон авлигын эсрэг тогтолцоо гэсэн хоёр дэд үзүүлэлтийг ашигласан. Судалгааны үр дүнгээс үзэхэд соёлын индекс 75.0 болж өмнөх оноос 1.7 оноогоор нэмэгджээ.

ДШБҮ-г тооцоход ашигласан сүүлийн үзүүлэлт нь үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс юм. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс нь хүний нөөц, төсвийн хөрөнгийн зарцуулалт, үүрэг даалгаврын шударга байдал, гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх тогтолцоо, удирдлагын хүсэл, эрмэлзэл зэрэг 5 бүлгийн нэгж үзүүлэлтүүдээс хамаарч байна. Уг индексийг 2021 онтой харьцуулахад 0.4 оноогоор нэмэгджээ.

Бодлогод оролцогчдын үнэлгээ

БОУ-ний 2022 оны дүн 69.0 болж 2021 онтой харьцуулахад 1.4 оноогоор буурчээ. Энэ н 2016 оноос хойш тасралтгүй өсөж байсан үзүүлэлтийг сааруулсан үр дүн байв. Ийнхүү буурахад БОУ-д оролцогчдын авлигыг хянах механизм, авлигын бодит тохиолдол, удирдлагын авлигатай тэмцэх хүсэл эрмэлзлийг буурсан хэмээн үнэлснээс шалтгаалсан байна.

Яамдын БОУ-ний дүн өмнөх онтой харьцуулахад 3.5 оноогоор, агентлагуудынх 1.0 оноогоор, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын үнэлгээ 0.4 оноогоор тус тус буурчээ. Яам болон агентлагуудын хувьд энэхүү үр дүн нь 2016 оноос хойш тасралтгүй өсөж байсан хэдий ч энэ удаа буурсан байв.

Авлигыг хянах механизмд өгч буй үнэлгээ хамгийн бага буюу 48.2 байв. Энэ үзүүлэлт БОУ-ний дунджаас 21.0 оноогоор бага байна. Үнэлгээг 2021 онтой харьцуулахад 2.2 оноогоор буурчээ.

Авлигын бодит тохиолдолд өгсөн үнэлгээ 94.3 байгаа нь 2021 онтой харьцуулахад 1.2 оноогоор буурсан байна.

Удирдлагын авлигатай тэмцэх хүсэл эрмэлзэлд өгсөн үнэлгээ 59.8 байгаа нь 2021 онтой харьцуулахад 2.8 оноогоор буурсан байна. Энэ үзүүлэлт БОУ-ний дунджаас 0.2 оноогоор бага бөгөөд 2016-2021 он хүртэл тасралтгүй өсөж байсан хэдий ч энэ удаа буурсан байв.

Монгол Улс дахь авлигын шалтгаан, нөхцөл

Судалгаанд оролцогчдын дийлэнх хувь нь буюу 46.7 хувь нь Монгол Улсад авлига түгээмэл байдаг гэж хариулжээ. Энэ нь 2021 онтой харьцуулахад 1.6 пунктээр нэмэгджээ.

Судалгаанд оролцогчдоос Монгол Улсад авлига хамгийн их тархсан институц аль нь болохыг тодруулахад дийлэнх нь “Эрүүл мэндийн байгууллага” гэж хариулжээ. Үүний дараа Шүүх, Газрын алба, Гаалийн байгууллага, Цагдаагийн газар эрэмбэлэгдэж байна. Энэхүү үр дүнг 2021 онтой харьцуулахад эрэмбэ нь огт өөрчлөгдөөгүй байгаагаас үзэхэд эдгээр байгууллагуудад тархсан авлигыг бууруулах, таслан зогсоох тал дээр нэн

тэргүүнд анхаарал хандуулж ажиллах хэрэгцээ, шаардлага байна. Мөн судалгааны үр дүнг дүгнэн үзэхэд өнгөрсөн нэг жилийн хугацаанд эдгээр байгууллагуудад бий болсон авлигыг бууруулах чиглэлд ахиц гарсан ажил хийгдээгүй гэж үзэхээр байна.

Судалгаанд оролцогчдоос Монгол Улсын авлигын шалтгааныг тодруулахад 17.8 хувь нь албан тушаал, эрх мэдлээ урвуулан ашигладаг, 16.1 хувь нь цалин орлого, бага, 13.6 хувь нь авлигын эсрэг хуулийн хэрэгжилтийн хангалтгүй байдал, 8.9 хувь нь төрийн үйлчилгээ удаан, цаг хугацаа их шаарддаг, 8.3 хувь нь ажлаа хурдан бүтээг гэсэн хандлагаас шалтгаалж байна гэж хариулжээ.

Судалгаанд оролцсон 10 оролцогч тутмын 3 нь ирэх 2 жилийн хугацаанд Монгол Улсад авлигын нөхцөл байдал өөрчлөгдөхгүй хэмээсэн бол, 2 нь буурна, 2 нь өснө гэж үзсэн байна.

Судалгаанд оролцогчдоор АТГ-ын үйл ажиллагааг үнэлүүлэхэд 10 оролцогч тутмын 4 нь АТГ-ын үйл ажиллагааг дунд зэрэг хэмээн үнэлсэн бол 2 нь үр ашигтай, 2 нь үр ашиггүй, үлдсэн 2 нь мэдэхгүй гэж хариулжээ. Ихээхэн үр ашигтай гэж хариулсан хариултын хувь 1.0 пунктээр, үр ашигтай гэж хариулсан хариултын хувь 2.0 пунктээр нэмэгдсэн байгаагаас үзэхэд тус газрын үйл ажиллагааны үр дүн сайжирч, олон нийтэд хүрч байгааг харуулж байна.

БҮЛЭГ 1. СУДАЛГААНЫ АРГА ЗҮЙ, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

Энэхүү бүлэгт судалгааны ажлын зорилго, зорилт, ашигласан арга зүй, хамрах хүрээ, түүвэр, түүврийн хуваарилалт, судалгааны зохион байгуулалт болон судалгааг хийхэд баримталсан зарчмын талаар орууллаа.

1.1. Зорилго, зорилт

Шударга байдлын үнэлгээний судалгааны асуулга, зааврын дагуу мэдээллийг цуглуулах, цуглуулсан мэдээлэлд үндэслэн тооцооллыг хийж, тайланг боловсруулан үр дүнг олон нийтэд мэдээлэх ажлыг гүйцэтгэх нь энэхүү зөвлөх үйлчилгээний ажлын үндсэн зорилго байсан.

Үндсэн зорилгын хүрээнд дараах зорилтуудыг дэвшүүлэн ажилласан. Үүнд:

- ✓ Шударга ёсыг бэхжүүлэх, авлигын шалтгаан нөхцөлийг арилгах, авлигыг таслан зогсоох болон төрийн байгууллагаас авлигатай тэмцэх чиглэлээр авч хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааг суурь мэдээллээр хангах;
- ✓ Тухайн байгууллагын үнэлгээг нэмэгдүүлэхэд зайлшгүй авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай үйл ажиллагааг тодорхойлох;
- ✓ Үнэлгээний үр дүнг олон нийтэд мэдээлэх замаар төрийн байгууллагын зүгээс үнэлгээний үр дүнг сайжруулах хүсэл зоригийг нэмэгдүүлэх, авлигыг бууруулах санал, санаачилга өрнүүлэх, эрмэлзлийг бий болгох;

1.2. Арга зүйн загвар, үнэлгээний утга

1.2.1. Үнэлгээний утга

Шударга байдлын үнэлгээг **0-100** хүртэлх оноогоор гаргах бөгөөд үнэлгээний утга **100-тай** тэнцүү бол **хамгийн шударгыг** илэрхийлнэ.

1.2.2. Үнэлгээний загвар

Шударга байдлын үнэлгээг дараах зурагт харуулсан арга зүйн загварын дагуу гүйцэтгэсэн болно.

УИН МН
СУДАЛГААНЫ САН

Зураг 1. Үнэлгээний арга зүйн загвар

1.2.3. Үнэлгээг тооцох арга

- Шударга байдлын үнэлгээний үр дүнг байгууллага бүрийн болон улсын дүнгээр гаргана.
- Шударга байдлын үнэлгээг 0-100 хүртэл оноогоор гаргах бөгөөд үнэлгээний утга 100-тай тэнцүү бол хамгийн шударгыг илэрхийлнэ.
- Шударга байдлын үнэлгээ болон түүнийг бүрдүүлэгч үнэлгээний үзүүлэлтүүдийг дараах байдлаар тооцно.

Гадаад шударга байдлын үнэлгээ

$$E_i = (A_i + B_i + C_i) / 3$$

E_i – i байгууллагын гадаад шударга байдлын үнэлгээ

A_i – Авлигын индексийн оноо

B_i – Ил тод байдлын индексийн оноо

C_i – Хариуцлагатай байдлын оноо

Дотоод шударга байдлын үнэлгээ

$$I_i = (A_i + B_i) / 2$$

I_i – i байгууллагын дотоод шударга байдлын үнэлгээ

A_i – Соёлын индексийн оноо

B_i – Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын оноо

Бодлогод оролцогчдын үнэлгээ

$$P_i = (A_i + B_i + C_i) / 3$$

P_i – Байгууллагын бодлогод оролцогчдын үнэлгээ

A_i – Авлигын талаарх төсөөллийн оноо

B_i – Авлигын хяналтын оноо

C_i – Авлигын бодит тохиолдлын оноо

Авлигын эсрэг үйл ажиллагааны үнэлгээ

$K_i =$ Төрийн байгууллагуудын авлигын эсрэг үйл ажиллагааны үнэлгээ, (АТГ-ын даргын 2015 он 09 дүгээр сарын 1-ний өдрийн А/88 дугаар тушаалын дагуу тооцно)

Байгууллагын ерөнхий үнэлгээг тооцох томъёо

$$J_i = (E_i + I_i + P_i + K_i) / 4$$

J_i - Байгууллагын шударга байдлын үнэлгээ

D. Хариулагчийн хувийн үнэлгээгээр тооцох

Шударга байдлын үнэлгээний судалгаанд ашиглагдаж буй асуулт бүрийг үнэлгээнд үзүүлэлт болгон хамруулах бөгөөд үзүүлэлтийг хариулагчийн хувийн үнэлгээнд үндэслэн оноожуулах эсхүл байгууллагын үнэлгээнд үндэслэн оноожуулах гэсэн 2 аргын аль тохирохыг ашиглана.

1-5 хүртэл хэмжээс бүхий хариултыг шилжүүлэх

1-5 хүртэл хэмжээс бүхий хариултыг шударга байдлын үнэлгээний 0-100 хүртэлх хэмжээст шилжүүлэхдээ дараах загварыг баримтална. Тухайн хариулт эерэг утгатай бол 100 оноог, сөрөг утгатай бол 0 оноог өгөх зарчмыг баримтална.

Хүснэгт 1. Хэмжээст утгад шилжүүлэх загвар

Хариулт	5 оноо	Шилжүүлэх оноо
Ихээхэн түгээмэл	1	0 эсвэл 100 оноо
Түгээмэл	2	25 эсвэл 75 оноо
Дунд зэрэг	3	50
Бага зэрэг	4	75 эсвэл 25 оноо
Огт байхгүй	5	100 эсвэл 0 оноо

Үзүүлэлтийн дундаж оноог тооцох

Тухайн байгууллагын судалгаанд оролцсон хүмүүсийн хариулсан онооны байдалд нь үндэслэн байгууллагын дундаж оноог тооцоход дараах томъёог ашиглана.

$$\text{Үзүүлэлтүүдийн дундаж оноо} = \frac{\text{Тухайн үзүүлэлтийн нийт онооны нийлбэр}}{\text{Тухайн судалгаанд хамрагдсан нийт хүний тоо}}$$

E. Байгууллагын үнэлгээгээр тооцох

Хариулагчийн хувийн үнэлгээгээр тооцох боломжгүй, давтамж, үнийн дүн бүхий үзүүлэлтийн үнэлгээг гаргахдаа бусад байгууллагатай харьцуулах замаар буюу байгууллагын ерөнхий үнэлгээгээр тооцно.

Давтамж, үнийн дүн бүхий үзүүлэлтүүдийг оноожуулах

Байгууллага бүрийн давтамж, үнийн дүн бүхий үзүүлэлтүүдийг оноожуулахад тухайн хариултын интервалыг нэг үнэлгээнд шилжүүлэх шаардлагатай ба дараах байдлаар шилжүүлнэ.

Хүснэгт 2. Давтамж, үнийн дүн бүхий үзүүлэлтүүдийг оноожуулах

Төрөл	Давтамж болон үнийн дүн			
<p>Дотоод шударга байдал</p>	<p>Албан тушаал ахих, дэмжлэг авах, өөр ажилд шилжих, дүр үнгээ үнэлүүлэхийн тулд мөнгө, бусад үнэ бүхий эд зүйлс өгсөн тохиолдлын давтамжийг оноожуулах <i>1удаа=1 2удаа=2 3удаа=3 4-5удаа=4.5 6-10удаа=8 11 ба түүнээс дээш удаа=11</i></p>	<p>Албан тушаал ахих, дэмжлэг авах, өөр ажилд шилжих, дүр үнгээ үнэлүүлэхийн тулд мөнгө, бусад үнэ бүхий эд зүйлсийн үнийн дүнг оноожуулах <i>20000₮=20 21000-50000₮=35 51000-100000₮=77 101000-300000₮=205 301000-500000₮=405 501000-1сая₮=755 1.1-2.0сая₮=1550 2.1-5.0сая₮=3550 5.1-10сая₮=7550 10.1сая₮-өөс дээш=10100</i></p>	<p>Төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах байдлын үнийн дүнг оноожуулах <i>200,000₮ хүртэл=200 201,000-500,000₮=355 501,000-1 сая₮=775 1.1-3.0 сая₮=2050 3.1-5.0 сая₮=4050 5.1-10.0 сая₮=7550 10.1-20.0сая₮ =15050 20.1-50.0сая₮=35050 50.1-100 сая₮=75050 110.1сая₮-өөс дээш=110100</i></p>	<p>Төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах/хууль бус үүрэг даалгавар өгөх явдлын давтамжийг оноожуулах <i>Жилд 1 удаа=1 Жилд 2-3 удаа=2.5 Улиралд 1 удаа=4 Сард 1 удаа=12 Сард 2 удаа= 24 Сард 3 болон түүнээс дээш=48</i></p>
<p>Гадаад шударга байдал</p>	<p>Албан үүргээ гүйцэтгэснийх нь төлөө нэмэлт төлбөр өгөх, хандив бусад санхүүгийн туслалцаа өгөх байдлыг оноожуулах <i>1 удаа=1 Хоёр удаа=2 Гурван удаа=3 4-5 удаа=4.5 6-7 удаа =6.5 8-9 удаа=8.5 10-аас дээш удаа=10</i></p>	<p>Албан үүргээ гүйцэтгэснийх нь төлөө нэмэлт төлбөр өгөх, хандив бусад санхүүгийн туслалцаа өгөх байдлын дүнг оноожуулах <i>20000₮=20 21000-50000₮=35 51000-100000₮=77 101000-300000₮=205 301000-500000₮=405 501000-1сая₮=755 1.1-2.0сая₮=1550 2.1-5.0сая₮=3550 5.1-10сая₮=7550 10.1сая₮-өөс дээш=10100</i></p>		
<p>Дунджийг тооцох</p>	<p>Тухайн байгууллагын давтамж, үнийн дүнгийн онооны нийлбэрт үндэслэн тухайн байгууллагын судалгаанд хамрагдсан нэг хүнд оногдох давтамж, үнийн дүнгийн онооны дунджийг дараах томъёогоор олно. Нэг хүнд оногдох давтамж, үнийн дүнгийн онооны дундаж = $\frac{\text{Онооны нийлбэр}}{\text{Судалгаанд хамрагдсан нийт хүн}}$</p>			
<p>Оноожуулах</p>	<p>Дунджид үндэслэн бусад байгууллагатай жиших замаар байгууллагын давтамж, үнийн дүн бүхий үзүүлэлтүүдийг оноожуулах бөгөөд дараах томъёогоор олно. <i>Давтамж үнийн дүн бүхий үзүүлэлтүүдийн оноо=100*(1-Тухайн байгууллагын давтамж(үнийн дүн)-ийн дундаж/UCP)</i> USP1= бүх байгууллагын давтамж, үнийн дүнгийн дунджаас тооцсон өсөн нэмэгдэх гамма тархалтын 95%-тай тэнцүү утга буюу тухайн жилд хамгийн өндөр давтамж, үнийн дүн бүхий байгууллагын дундаж</p>			

Г. Нийт шударга байдлын үнэлгээг тооцох

Судалгаанд хамрагдсан бүх төрийн байгууллагын шударга байдалд үндэслэн тухайн оны шударга байдлын үнэлгээг гаргах бөгөөд дараах томъёог ашиглана.

$$\text{Шударга байдлын үнэлгээ} = \frac{X_1 + X_2 + \dots + X_i + \dots + X_n}{n}$$

X_i – i дугаар байгууллагын шударга байдлын үнэлгээ

n – судалгаанд хамрагдсан байгууллагын тоо

1.3. Судалгааны хамрах хүрээ

Энэхүү судалгаанд зөвхөн гүйцэтгэх эрх мэдлийн хүрээний байгууллага буюу яам, Засгийн газрын агентлаг, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ыг хамруулсан. Энэ удаагийн судалгаанд дүүргүүдийн ЗДТГ-ыг хамруулсан нь онцлог байсан. ШБҮ-г тооцох 2022 оны судалгаанд **78 байгууллага** (яам, агентлаг, аймаг, нийслэл, дүүргийн ЗДТГ)-ыг хамруулсан.

1.4. Түүврийн хэмжээ

Энэхүү судалгаанд төрийн үйлчилгээ авсан иргэд, ААНБ, төрийн байгууллагын албан хаагчид, бодлогод оролцогч, шинжээчдээс бүрдсэн **15,160** судалгааны нэгжийг хамрууллаа. Дараах хүснэгтэд түүврийн хуваарилалтыг оролцогчдын төрлөөр харууллаа. Түүврийн дэлгэрэнгүй хуваарилалтыг “Хавсралт 1”-ээс харах боломжтой.

Хүснэгт 3. Түүврийн хэмжээ

№	Төлөөлөл	Түүврийн нэгжийн тоо	Асуулгын хуудасны төрөл	Үнэлгээний төрөл
1	Төрийн үйлчилгээ авсан үйлчлүүлэгчид	10,600	Асуулга 1	ГШБҮ
2	Төрийн үйлчилгээг хүргэсэн төрийн албан хаагчид	2,620	Асуулга 2	ДШБҮ
3	Бодлогод оролцогчид	1,940	Асуулга 3	БОУ
Нийт түүврийн хэмжээ		15,160	-	-

1.5. Судалгааны мэдээлэл цуглуулалт, зохион байгуулалт

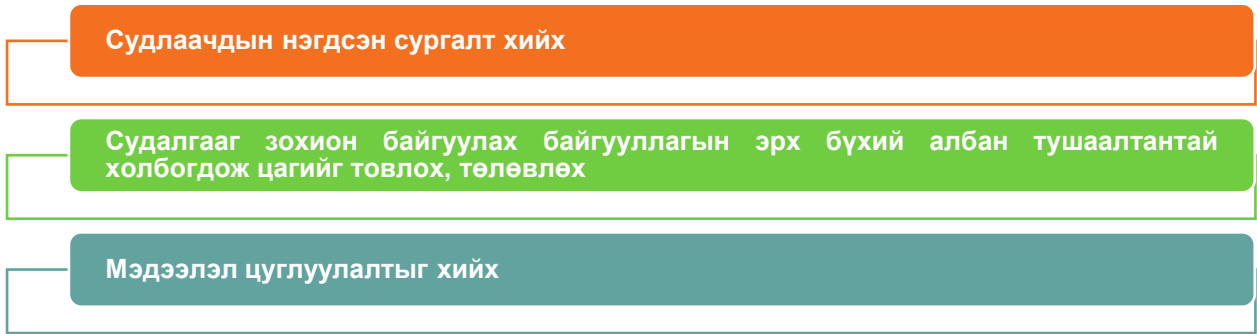
Судалгааг АТГ-аас нэгдсэн удирдамжаар хангаж ажилласан бөгөөд мэдээлэл цуглуулах, тооцоолол хийх, тайлан боловсруулах ажлыг судалгаа, зөвлөх үйлчилгээний “Эс Ай Си Эй” ХХК болон “Бодлогын шийдэл” ТББ гүйцэтгэсэн.

Мэдээлэл цуглуулах ажлыг 2022 оны 05 дугаар сарын 24-ний өдрөөс 09 дүгээр сарын 20-ны өдрийг хүртэл 116 хоногийн хугацаанд амжилттай зохион байгууллаа. Мэдээлэл цуглуулалтын багт Улаанбаатар хот болон 21 аймгийн хэмжээнд 49 ажилтан ажиллажээ.

Мэдээлэл цуглуулалт явагдаж байх хугацаанд “Үндэсний их баяр наадам”-ын болон төрийн байгууллагын албан хаагчдын амралт давхацсан нь мэдээлэл цуглуулах ажлыг удаашрахад тодорхой хэмжээнд нөлөөлсөн.

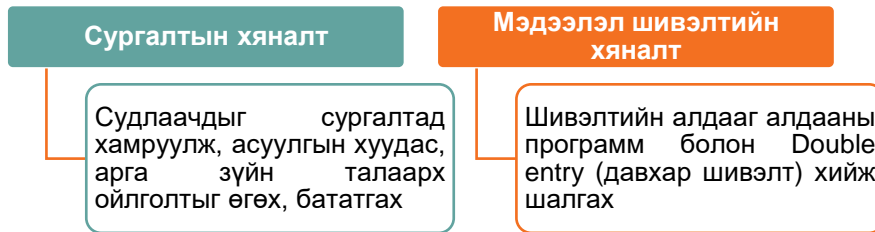
Мэдээлэл цуглуулах багийн ажилчид дараах 3 үе шатын дагуу төлөвлөгөө гарган ажилласан ба дараах зурагт схемчлэн харууллаа.

Зураг 2. Мэдээлэл цуглуулах үе шат

Уг судалгаанд **сургалтын** болон **мэдээлэл шивэлтийн** гэсэн 2 төрлийн хяналтыг хийсэн. Мөн долоо хоног бүр захиалагчид явцын мэдээлэл илгээж байсан нь тулгарч буй хүндрэл, бэрхшээлийг цаг тухай бүрд нь шийдвэрлэхэд тусалж байв.

Зураг 3. Хяналтын үе шатууд

1.6. Судалгааг хийхэд баримталсан зарчим

Бид судалгааны ажлыг гүйцэтгэх явцдаа дараах зарчмыг баримтлан ажилласан.

Зураг 4. Шударга байдлын үнэлгээний судалгаанд баримталсан зарчим

БҮЛЭГ 2. СУДАЛГААНД ОРОЛЦОГЧДЫН ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Энэхүү бүлэгт судалгаанд оролцогчдын ерөнхий мэдээллийг оролцогчдын төрөл тус бүрээр орууллаа.

2.1. Иргэн/хувь хүн, ААНБ-ын төлөөлөл

Гадаад шударга байдлын үнэлгээ нь төрийн байгууллагуудаар үйлчлүүлсэн иргэд, аж ахуй нэгж байгууллагын төлөөллийг хамруулдаг. 2022 оны гадаад шударга байдлын үнэлгээний судалгаанд нийт 10,600 иргэд, аж ахуй нэгжийн төлөөлөл хамрагдсан бөгөөд үүний 65 хувь нь иргэд байсан бол 35 хувь нь аж ахуй нэгж байгууллагын төлөөлөл байсан.

Хүснэгт 4. Судалгаанд оролцогчдын ерөнхий мэдээлэл

ДД	Ангилал	Үзүүлэлт	Оролцогчдын тоо	Хувь
Нийт			10,600	100.0
1	Төрийн байгууллагаар үйлчлүүлэхдээ төлөөлсөн бэ?	Иргэн	6,938	65.0%
		Аж ахуйн нэгж, байгууллага	3,662	35.0%
2	Судалгаанд оролцогчдын нас	20 хүртэл	370	3.0%
		20-29	1,724	16.0%
		30-39	3,646	34.0%
		40-49	2,922	28.0%
		50-59	1,397	13.0%
	60-аас дээш	541	5.0%	
3	Судалгаанд оролцогчдын хүйс	Эрэгтэй	4,953	47.0%
		Эмэгтэй	5,647	53.0%

Судалгаанд оролцогчдыг насны бүлгээр авч үзвэл 3.0 хувь нь 20 хүртэл насны, 16.0 хувь нь 20-29 насны, 34.0 хувь нь 30-39 насны, 28.0 хувь нь 40-49 насны, 13.0 хувь нь 50-59 насны, 5.0 хувь нь 60-аас дээш насны төлөөлөл байсан. Судалгаанд оролцогчдын дийлэнх хувь нь буюу 62.0 хувь нь 30-49 насныхан байлаа.

Харин судалгаанд оролцогчдыг хүйсээр ангилан авч үзвэл 47.0 хувь нь эрэгтэй, 53.0 хувь нь эмэгтэй оролцогчид байсан.

2.2. Албан хаагчдын төлөөлөл

ДШБҮ-д хамрагдсан албан хаагчдын 25.2 хувь нь төрийн захиргааны төв байгууллага буюу яам, 38.9 хувь нь төрийн захиргааны байгууллага буюу агентлаг, 35.9 хувь нь аймаг нийслэлийн ЗДТГ-ын төлөөлөл байсан. Албан хаагчдын ажилласан жилийн ангиллын хамгийн их хувийг буюу 42.1 хувийг 5 хүртэл жил ажилласан албан хаагчид эзэлж байв.

Хүснэгт 5. Судалгаанд оролцогчдын ерөнхий мэдээлэл

ДД	Ангилал	Үзүүлэлт	Оролцогчдын тоо	Хувь
Нийт			2,620	100.0
1	Таны ажиллаж буй байгууллагын ангилал?	Төрийн захиргааны төв байгууллага буюу яам	660	25.2
		Төрийн захиргааны байгууллага буюу агентлаг	1,020	38.9
		Засаг даргын Тамгын газар	940	35.9
2	Та энэ салбар байгууллагад нийтдээ хэдэн жил ажиллаж байна вэ?	5 хүртэл жил	1,104	42.1
		5-10 жил	642	24.5
		10-20 жил	606	23.1
		20-оос дээш жил	268	10.2

2.3. Бодлогод оролцогч, шинжээчдийн төлөөлөл

БОУ-д нийт 1,940 оролцогч хамрагдсанаас 40.1 хувийг төрийн албан хаагч, 15.2 хувийг төрийн бус байгууллагын төлөөлөл, 25.2 хувийг хувийн хэвшил, холбоодын төлөөлөл, 4.0 хувийг аудитор, хяналтын ажилтан, 6.6 хувийг хэвлэл мэдээллийн байгууллагын ажилтан, сэтгүүлч, 4.3 хувийг эрдэмтэн судлаач, 4.1 хувийг бодлого боловсруулагч, 0.6 хувийг бусад салбарын төлөөлөл тус тус эзэлж байв.

Хүснэгт 6. Бодлогод оролцогч, шинжээчдийн төлөөллийн ерөнхий мэдээлэл

ДД	Ангилал	Үзүүлэлт	Оролцогчдын тоо	Хувь
Нийт			1,940	100.0%
1	Шинжээчийн төлөөлж буй хүрээ	Төрийн албан хаагч	778	40.1
		Төрийн бус байгууллага	294	15.2
		Хувийн хэвшил, холбоодын төлөөлөл	488	25.2
		Аудитор, хяналтын ажилтан	77	4.0
		Хэвлэл мэдээллийн байгууллагын ажилтан, сэтгүүлч	129	6.6
		Эрдэмтэн, судлаач	84	4.3
		Бодлого боловсруулагч	79	4.1
		Бусад	11	0.6

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

БҮЛЭГ 3. ШУДАРГА БАЙДЛЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ҮР ДҮН

Энэ бүлэгт ШБҮ-ний нэгдсэн үр дүн болон ГШБҮ, ДШБҮ, БОҮ-ний үр дүнг тус тус орууллаа.

3.1. Шударга байдлын үнэлгээний ерөнхий үр дүн

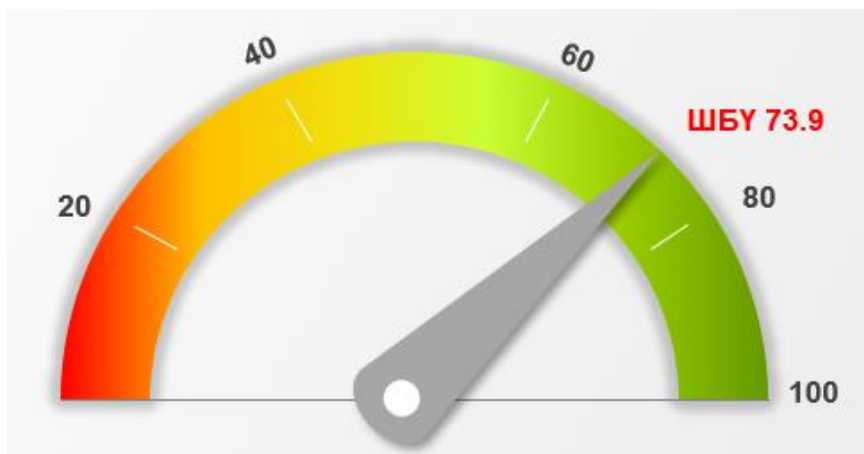
3.1.1. ШБҮ-ний ерөнхий дүн

ШБҮ-г тооцохдоо АТГ-ын даргын 2015 оны 12 дугаар сарын 10-ны өдрийн А/23 дугаар тушаалаар батлагдсан “Шударга байдлын үнэлгээний аргачлал”-ыг ашигласан. Тодруулбал төрийн үйлчилгээг авсан иргэд, ААНБ, төрийн үйлчилгээг хүргэж буй албан хаагчид, бодлогод оролцогчдын үнэлгээний дунджаар тооцсон болно. Тооцоололд нийт 62 нэгж үзүүлэлтүүдийг хамруулан авч үзлээ.

Энэ удаагийн судалгааны үр дүнгээр Шударга байдлын үнэлгээ 73.9 оноогоор үнэлэгдэж өмнөх оны үнэлгээний дүнгээс 1.0 оноогоор нэмэгджээ.

Шударга байдлын үнэлгээ ийнхүү 1.0 оноогоор нэмэгдэхэд гадаад шударга байдлын үнэлгээ болон дотоод шударга байдлын үнэлгээ сайжирсан нь ихээхэн нөлөөлсөн байв. Өмнөх судалгааны үр дүнгээс үзэхэд (ШБҮ-2021) гадаад шударга байдлын үнэлгээ буурсан нь нэгдсэн үнэлгээ буурахад нөлөөлж байсан бол энэ удаа сайжирч, өнгөрсөн нэг жилийн хугацаанд төрийн үйлчилгээ иргэдэд тэгш, хүртээмжтэй хүрэхэд ахиц дэвшил гарсныг харуулсан сайшаалтай үр дүн юм.

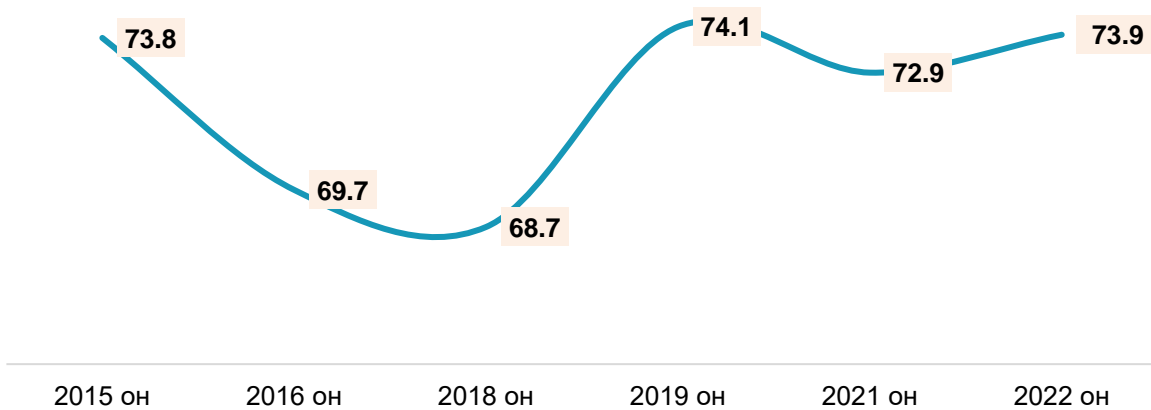
Зураг 5. Шударга байдлын үнэлгээ - 2022

УИН.МН
СУДАЛГААНЫ САН

ШБҮ-ний 2022 оны дүнг 2015 онтой харьцуулахад 0.1, 2016 онтой харьцуулахад 4.2, 2018 онтой харьцуулахад 5.2, 2021 онтой харьцуулахад 1.0 оноогоор тус тус өссөн байв. Харин 2019 онтой харьцуулахад 0.2 оноогоор буурчээ.

График 1. Шударга байдлын үнэлгээ, оноор

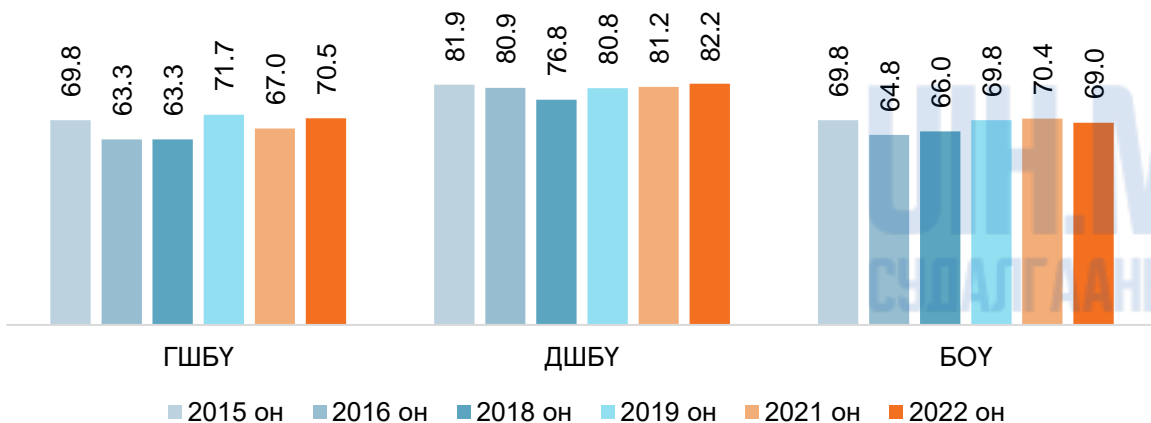
ШБҮ-г тооцох 2022 оны судалгааны үр дүнг өмнөх онтой харьцуулахад ГШБҮ 3.5 оноогоор, ДШБҮ 1.0 оноогоор тус тус өссөн бол БОҮ 1.4 оноогоор буурсан байв.

ГШБҮ 3.5 оноогоор нэмэгдэхэд ил тод байдал, хариуцлагатай байдлын үнэлгээ сайжирсан нь нөлөөлсөн байв. Гэсэн хэдий ч ШБҮ-ний дундажтай харьцуулахад 3.4 оноогоор бага байгааг анхаарах хэрэгтэй.

ДШБҮ 2018 оноос хойш тасралтгүй өсөлттэй байгаа бөгөөд ШБҮ-ний дунджаас 8.3 оноогоор илүү байна.

Харин БОҮ 2016 оноос хойш тасралтгүй өсөж байсан хэдий ч энэ удаа буурсан ба дундаж үнэлгээнээс 4.9 оноогоор бага байлаа. Ийнхүү буурсан нь авлигыг хянах механизм сул байсан, авлигын бодит тохиолдол нэмэгдсэн, удирдлагын авлигатай тэмцэх хүсэл эрмэлзэл буурснаас шалтгаалсан байв.

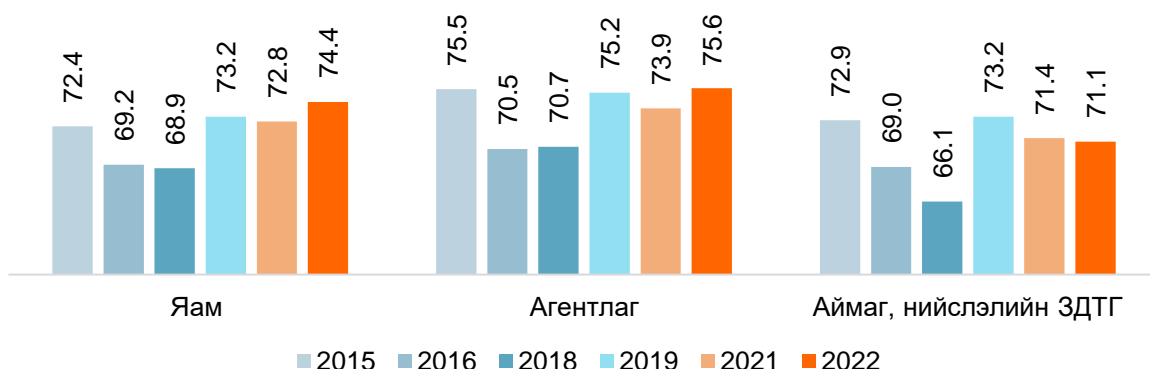
График 2. ШБҮ, оролцогчдын төрлөөр, оноор

Судалгааны үр дүнг 2021 онтой харьцуулахад яамдын үнэлгээ 1.6 оноогоор, агентлагуудын үнэлгээ 1.7 оноогоор тус тус нэмэгдсэн бол аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын үнэлгээ 0.3 оноогоор буурсан байв. Яам болон агентлагуудын үнэлгээ дундаж үнэлгээнээс илүү байгаа бол аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын үнэлгээ 2.8 оноогоор бага байлаа.

График 3. ШБҮ, байгууллагаар, оноор

ШБҮ 2022 оны судалгаагаар оролцогчдын хамгийн шударга хэмээн үнэлсэн байгууллага “Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар” байв. Тухайн байгууллага 2021 онд 79.9 оноогоор үнэлэгдэж дөрөвдүгээр байрт эрэмбэлэгдэж байсан бол энэ удаа 8.1 оноогоор үнэлгээгээ сайжруулж нэгдүгээрт эрэмбэлэгджээ. Өнгөрсөн жил хамгийн шударга гэж үнэлэгдсэн 10 байгууллагаас өмнөх жилийн амжилтаа хадгалсан байгууллага “Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар” байсныг онцолж байна.

Хамгийн өндөр үнэлгээтэй 10 байгууллагын үнэлгээг өмнөх жилийн үр дүнтэй харьцуулахад “Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар” болон “Завхан аймгийн ЗДТГ” хамгийн их оноогоор үнэлгээгээ сайжруулжээ.

Харин “Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ” хамгийн бага оноогоор үнэлэгдсэн байна.

Хүснэгт 7. ШБҮ, хамгийн өндөр болон хамгийн бага үнэлгээ авсан байгууллагууд

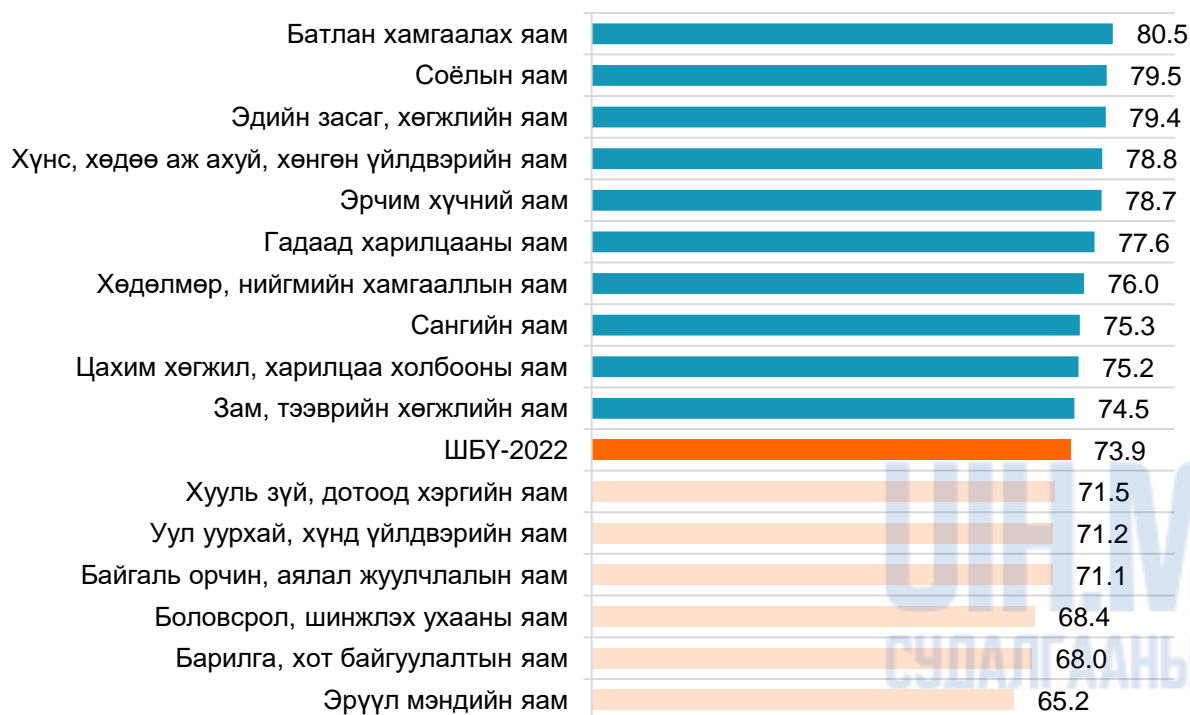
№	Байгууллагын нэр	2021 оны эрэмбэ	2022 оны эрэмбэ	2021 оны үнэлгээ	2022 оны үнэлгээ	Үнэлгээний өөрчлөлт
Хамгийн өндөр үнэлгээтэй:						
1	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	4	1	79.9	88	8.1
2	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	48	2	70.5	82.3	11.8
3	Төв аймгийн ЗДТГ	25	3	74.5	81.6	7.1
4	Усны газар	14	4	77.1	81.3	4.2
5	Батлан хамгаалах яам	51	5	69.5	80.5	11
6	Гадаадын иргэн, харьяатын газар	16	6	76.8	80	3.2
7	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар	36	7	72.6	79.6	7
8	Архивын ерөнхий газар	15	8	76.9	79.6	2.7
9	Соёлын яам	12	9	77.8	79.5	1.7
10	Завхан аймгийн ЗДТГ	57	10	68.2	79.5	11.3
Хамгийн бага үнэлгээтэй:						
60	Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар	43	60	71.5	68.1	-3.4
61	Барилга, хот байгуулалтын яам	33	61	73	68	-5
62	Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ	24	62	74.6	66.2	-8.4
63	Гаалийн ерөнхий газар	58	63	68.2	65.8	-2.4
64	Эрүүл мэндийн яам	56	64	68.2	65.2	-3
65	Ховд аймгийн ЗДТГ	65	65	67.3	64.6	-2.7
66	Хөвсгөл аймгийн ЗДТГ	68	66	59	64.3	5.3
67	Баян-Өлгий аймгийн ЗДТГ	67	67	61.8	63	1.2

№	Байгууллагын нэр	2021 оны эрэмбэ	2022 оны эрэмбэ	2021 оны үнэлгээ	2022 оны үнэлгээ	Үнэлгээний өөрчлөлт
68	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	37	68	72.4	62.9	-9.5
69	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	18	69	76.3	61.2	-15.1

Яамдын үнэлгээ ерөнхий дүнгээрээ 2021 онтой харьцуулахад 1.8 оноогоор нэмэгдсэн байлаа. Яамдын үнэлгээг эрэмбэлэхэд талаас илүү нь буюу 10 яам улсын дунджаас дээгүүр, үлдсэн 6 нь улсын дунджаас доогуур үнэлгээтэй байна. Нийт яамдаас 9 яамны үнэлгээ өмнөх үнэлгээтэй харьцуулахад өссөн, 5 яамны үнэлгээ буурсан, 2 яам шинээр нэмэгджээ.

Үнэлгээ өссөн яамдаас тодруулбал “Батлан хамгаалах яам”, “Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам”, “Гадаад харилцааны яам” зэрэг яамд байсан. Хамгийн өндөр үнэлгээг “Батлан хамгаалах яам” авсан бол хамгийн бага үнэлгээг “Эрүүл мэндийн яам” авчээ.

График 4. Яамдын ШБҮ, 2022 он, оноогоор

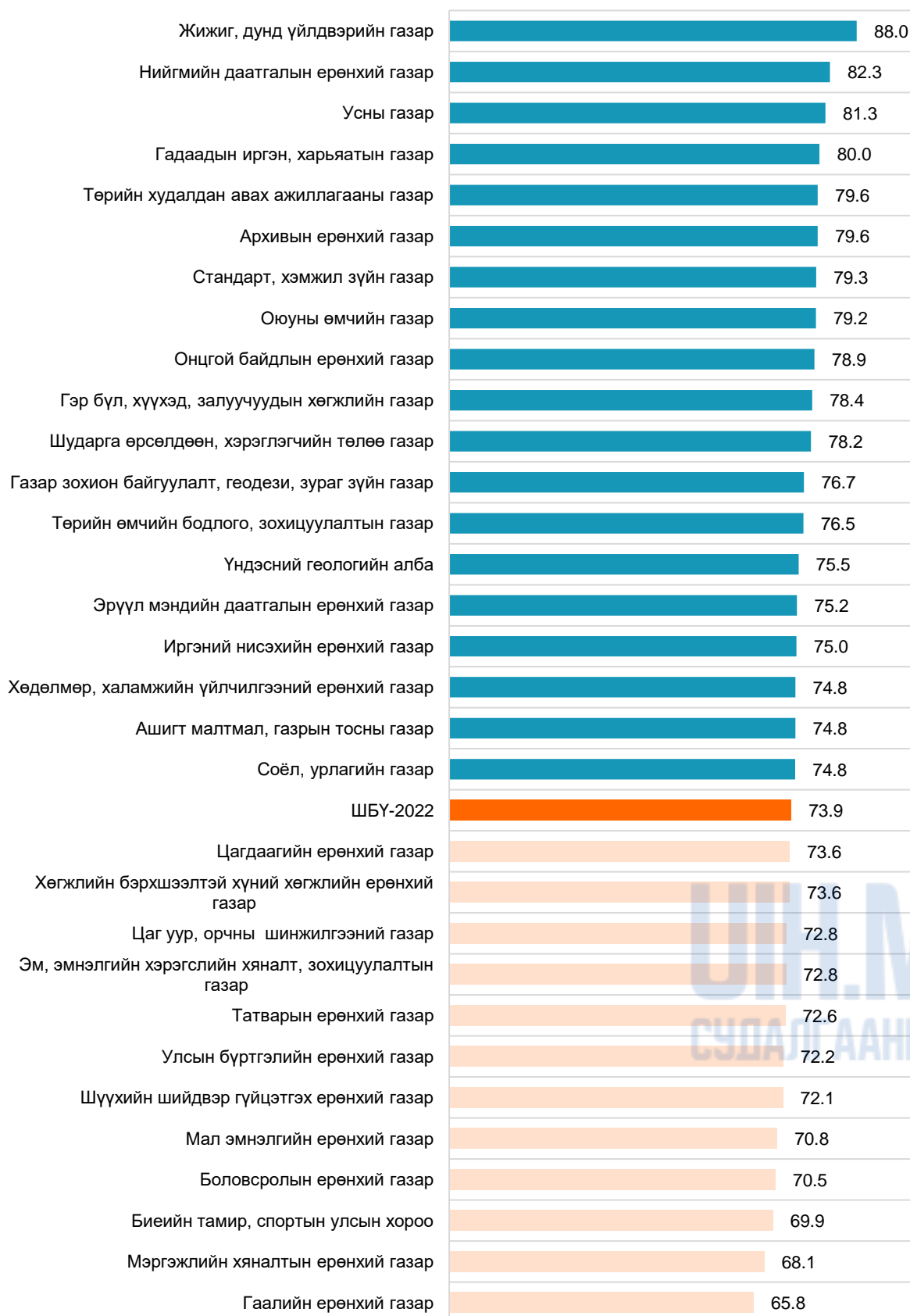

Агентлагуудын үнэлгээ 2021 онтой харьцуулахад 1.7 оноогоор сайжирсан ба нийт 31 агентлаг судалгаанд хамрагдсанаас 19 агентлагийн үнэлгээ дунджаас дээгүүр, 12 агентлагийнх дунджаас доогуур түвшинд байна.

Хамгийн өндөр үнэлгээг “Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар” авсан бол, хамгийн бага үнэлгээг “Гаалийн ерөнхий газар” авчээ.

Түүнчлэн 9 агентлагийн үнэлгээ өмнөх жилээс буурсан дүнтэй байгаа бол 21 агентлагийнх өссөн, 1 агентлаг шинээр нэмэгдсэн байлаа.

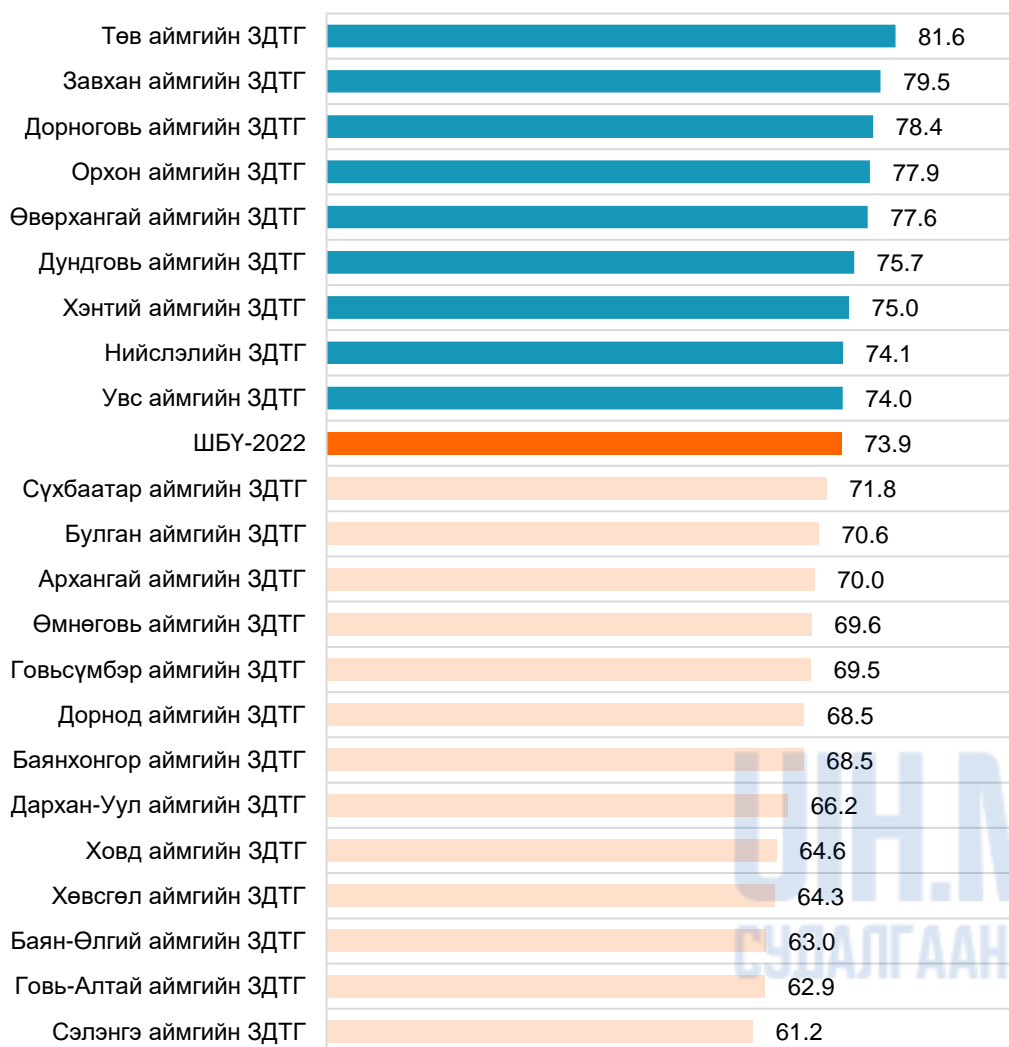
График 5. Агентлагуудын ШБУ, 2022 он, оноогоор

Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын 9 нь улсын дунджаас дээгүүр үнэлгээтэй байгаа нь өнгөрсөн жилээс нэгээр илүү, 13 нь доогуур үнэлгээ авсан нь өнгөрсөн жилээс нэгээр дутуу үр дүн байв. Үнэлгээг 2021 онтой харьцуулахад 11 байгууллагынх сайжирсан, харин үлдсэн 11 байгууллагынх буурсан байв. Төв аймгийн ЗДТГ-ын үнэлгээ 2021 онтой харьцуулахад 7.1 оноогоор нэмэгдэж хамгийн өндөр үнэлгээ авсан төдийгүй нийт байгууллагуудын хувьд гуравдугаарт эрэмбэлэгдэж байна.

Дорноговь болон Завхан аймгийн ЗДТГ-ын үнэлгээ хамгийн их оноогоор нэмэгдсэн байна.

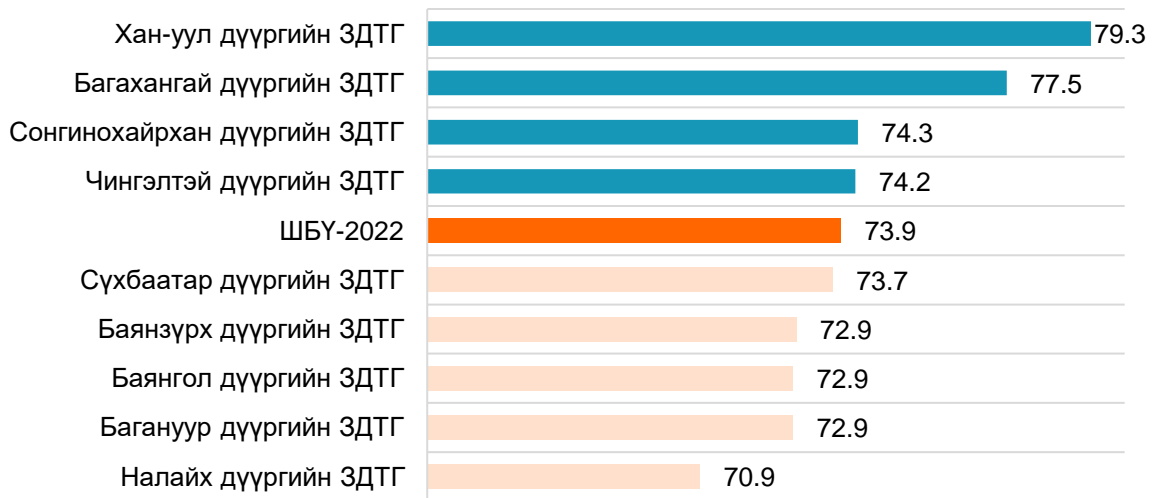
График 6. Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын ШБҮ, 2022 он, оноогоор

3.2.2. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ШБҮ

Энэ удаагийн судалгаагаар нийслэлийн 9 дүүргийн ЗДТГ хамрагдсан бөгөөд “Хан-Уул дүүргийн ЗДТГ” хамгийн өндөр үнэлгээг авсан бол “Налайх дүүргийн ЗДТГ” хамгийн бага үнэлгээг авчээ. Дүүргүүдээс 4 нь дундаж үнэлгээнээс дээгүүр түвшинд үнэлэгдсэн бол үлдсэн 5 нь дунджаас доогуур үнэлэгджээ.

График 7. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын 2022 оны ШБҮ

3.2. Гадаад байдлын үнэлгээний ерөнхий үр дүн

3.2.1. ГШБҮ-ний ерөнхий дүн

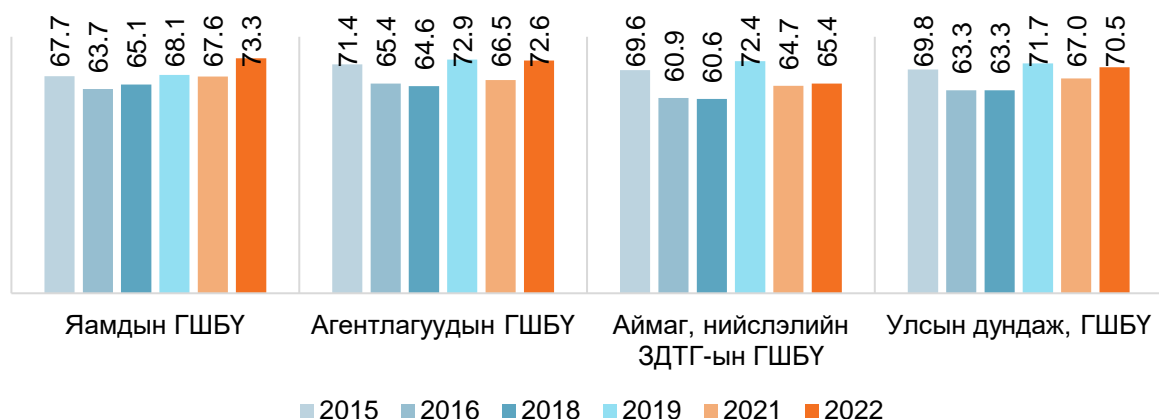
Энэхүү үнэлгээг ил тод байдал, хариуцлагатай байдлын индекс, авлигын индексийн дунджаар тооцдог ба уг 2 үзүүлэлтийг тооцохдоо 5 бүлгийн 20 дэд үзүүлэлтийг ашигласан.

ГШБҮ-д төрийн үйлчилгээ үзүүлдэг яам, агентлаг, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын нийт 69 байгууллага хамрагдсан. Нийслэлийн ЗДТГ-ын дунджийг тооцохдоо нийслэлийн болон 9 дүүргийн ЗДТГ-ын үнэлгээний дунджийг ашигласан.

2022 оны хувьд төрийн байгууллагуудын ГШБҮ нь 70.5 болж 2021 онтой харьцуулахад 3.5 оноогоор өсжээ. ГШБҮ-г төрийн байгууллагуудаар ангилан авч үзвэл яамдын үнэлгээ нь аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын үнэлгээнээс өндөр байгаа нь 2022 онд яамд бусад төрийн байгууллагуудтай харьцуулахад харьцангуй шударга ажилласан гэж хэлж болохоор байна.

Харин 2022 оны үнэлгээг 2021 оны үзүүлэлттэй харьцуулахад яамдын үнэлгээ 5.7 оноогоор, агентлагуудын үнэлгээ 6.1 оноогоор, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын үнэлгээ 0.7 оноогоор тус тус өсжээ. Яамд болон агентлагуудын үнэлгээ ШБҮ-ний дунджаас дээгүүр байгаа бол, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын үнэлгээ доогуур байгаа нь ЗДТГ-ын үйлчилгээ шударга бус байсан гэдгийг харуулж байна.

График 8. ГШБҮ, оноор, байгууллагын төрлөөр, оноогоор

Төрийн байгууллагуудын 2022 оны ГШБҮ-ний хэлбэлзлийг авч үзвэл 43.8 - 86.5 онооны хооронд байсан ба Төв аймгийн ЗДТГ улсын хэмжээнд гадаад шударга байдлаар тэргүүлсэн, харин Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ хамгийн бага үнэлэгдсэн байна. Шударга байдлын үнэлгээний доод түвшнийг 2021 оны доод түвшинтэй харьцуулахад 2.6 оноогоор буурсан байлаа.

2022 оны хамгийн өндөр үнэлгээтэй болон хамгийн бага үнэлгээтэй 5 төрийн байгууллагуудын өөрчлөлтийн түвшнийг дараах хүснэгтээр харуулав. Байгаль орчин аялал жуулчлалын яамны өөрчлөлт өсөлтийн хувьд хамгийн өндөр байсан бол, Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ -ын үнэлгээний өөрчлөлт хамгийн их бууралттай байсан. Энэхүү бууралтын шалтгааныг авч үзвэл авлигын шууд бус тохиолдол 59.7 оноогоор, авлигын шууд тохиолдол 29.6 оноогоор, байгууллагын ил тод байдал 22.5 оноогоор, авлигын талаарх төсөөлөл 20.3 оноогоор, байгууллагын хариуцлагатай байдал 13.3 оноогоор тус тус буурсан нь нөлөөлжээ.

Хүснэгт 8. ГШБҮ, хамгийн өндөр болон хамгийн бага оноо авсан байгууллагууд

№	Байгууллагын нэр	2021 оны эрэмбэ	2022 оны эрэмбэ	2021 оны үнэлгээ	2022 оны үнэлгээ	Үнэлгээний өөрчлөлт
Хамгийн өндөр үнэлгээтэй:						
1	Төв аймгийн ЗДТГ	23	1	71.6	86.5	14.9
2	Стандарт, хэмжил зүйн газар	32	2	69.2	84.4	15.2
3	Гадаадын иргэн, харьяатын газар	15	3	73.3	83.9	10.6
4	Усны газар	6	4	79	83.7	4.7
5	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам	58	5	59.7	83.6	23.9
Хамгийн бага үнэлгээтэй:						
65	Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар	47	65	62.4	53.2	-9.2
66	Боловсролын ерөнхий газар	-	66	-	52.8	-
67	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	46	67	62.5	52.4	-10.1
68	Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ	29	68	69.5	46.5	-23.0
69	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	25	69	71.0	43.8	-27.2

Энэ удаагийн судалгаанд авлигын эрсдэлийн индекс 64.2, авлигын индекс 77.0 оноотой үнэлэгджээ. Ийнхүү хэт зөрүүтэй үнэлэгдсэн байгаа нь үнэлгээ дунджаас

доогуур түвшинд гарахад нөлөөлжээ. Тиймээс цаашид төрийн байгууллагууд байгууллагын ил тод байдал, албан хаагчдын ёс зүй, хариуцлагатай байдалд анхаарч ажиллах шаардлагатай юм.

Яамдын ГШБҮ

2022 оны яамдын ГШБҮ 53.5-83.6 онооны хооронд хэлбэлзэж, дундаж нь 73.3 болж, дундаж ГШБҮ-ээс 3.4 оноогоор өндөр байна. Үүнийг 2021 оны дундажтай харьцуулахад 5.7 оноогоор өсжээ. Ийнхүү өсөхөд авлигын эрсдэлийн индекс хүчтэй нөлөөлсөн байна. Тухайлбал, 2021 оны үр дүнтэй харьцуулахад яамдын авлигын эрсдэлийн индекс 10.4 оноогоор өсөж, яамдын ил тод, хариуцлагатай байдал сайжирсан бол, авлигын индекс 0.8 оноогоор өсжээ. Авлигын индексийг бага оноогоор өссөн шалтгааныг тодруулахад авлигын талаарх төсөөллийн индекс 5.3 оноогоор, авлигын шууд тохиолдол 1.6 оноогоор тус тус өссөн бол, авлигын шууд бус тохиолдол 4.4 оноогоор буурсан нь нөлөөлжээ.

Хүснэгт 9. Яамдын ГШБҮ, 2021 болон 2022 оныг харьцуулсан үнэлгээ, оноогоор

№	Байгууллагын нэр	2021	2022	Өөрчлөлт
	Яамдын ГШБҮ	67.6	73.3	↑ 5.7
1	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам	59.7	83.6	↑ 23.9
2	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	71.7	82.0	↑ 10.3
3	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам	-	79.5	-
4	Гадаад харилцааны яам	67.2	79.3	↑ 12.1
5	Соёлын яам	73.5	78.0	↑ 4.5
6	Батлан хамгаалах яам	60.2	77.5	↑ 17.3
7	Сангийн яам	63.1	77.0	↑ 13.9
8	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам	69.9	75.9	↑ 6.0
9	Эрчим хүчний яам	81.2	74.7	-6.5
10	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	68.3	73.3	↑ 5.0
11	Эдийн засаг, хөгжлийн яам	-	72.7	-
12	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам	73.7	69.1	-4.6
13	Зам, тээврийн хөгжлийн яам	56.1	68.1	↑ 12.0
14	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	72.4	64.5	-7.9
15	Эрүүл мэндийн яам	62.8	63.5	↑ 0.7
16	Барилга, хот байгуулалтын яам	67.2	53.5	-13.7

Яамдын 2022 оны ГШБҮ-ээс харахад 10 яамны үнэлгээ нэмэгдсэн бол, 4 яамны хувьд буурч, харин Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам, Эдийн засаг, хөгжлийн яамны хувьд энэ жил анх удаа үнэлгээнд хамрагдсан болно.

2022 оны яамдын ГШБҮ-ээс харахад Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны ГШБҮ хамгийн өндөр үнэлэгдсэн буюу 83.6 оноотой байгаа нь дундаж ГШБҮ-ээс 14.6 оноогоор, яамдын дунджаас 10.3 оноогоор өндөр байна. Харин Барилга хот байгуулалтын яам хамгийн бага буюу 53.5 оноотой үнэлэгдсэн байгаа нь дундаж ГШБҮ-ээс 16.5 оноогоор, яамдын дунджаас 19.8 оноогоор доогуур үнэлэгджээ.

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны хувьд байгууллагын авлигын эрсдэлийн индекс 32.3 оноогоор, авлигын индекс 15.4 оноогоор тус тус өссөн нь хамгийн сайнаар үнэлэгдэхэд нөлөөлсөн байна. Тухайлбал, байгууллагын ил тод байдал, хариуцлагатай байдал харгалзан 44.4, 30.3 оноогоор, авлигын талаарх төсөөлөл 18.8 оноогоор тус тус өссөн байна. Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны авлигын

индексийг авч үзвэл авлигын шууд тохиолдол 6.3 оноогоор, авлигын шууд бус тохиолдол 21.1 оноогоор тус тус өсжээ.

Барилга хот, байгуулалтын яамны хувьд байгууллагын ил тод, хариуцлагатай байдал 7.7 оноогоор, авлигын индекс 19.6 оноогоор тус тус буурсан хамгийн бага оноогоор үнэлэгдэхэд нөлөөлжээ. Харин авлигын шууд болон шууд бус тохиолдол харгалзан 34, 21.3 хувиар тус тус буурсан нь тус яамны тухайд 2022 онд авлигын шууд тохиолдол нь шууд бус тохиолдлоос илүү өндөр байсныг илэрхийлж байв.

Агентлагуудын ГШБҮ

2022 оны агентлагуудын ГШБҮ нь 52.8-84.4 онооны хооронд хэлбэлзэж, агентлагуудын дундаж үнэлгээ 72.6 болж, дундаж ГШБҮ-ээс 2.6 оноогоор, 2021 онтой харьцуулахад 6.2 оноогоор тус тус өсжээ. Ийнхүү өсөхөд агентлагуудын авлигын эрсдэлийн индекс 8.9 оноогоор, авлигын индекс 3.4 оноогоор тус тус өссөн нь нөлөөлсөн байв. Агентлагуудын авлигын эрсдэлийн индекс өсөхөд байгууллагуудын ил тод байдал, хариуцлагатай байдал харгалзан 8.6, 9.9 оноогоор өссөн нь агентлагуудын хувьд хариуцлагатай байдал нь ил тод байдлаасаа илүү сайжирсан байгааг харуулж байна.

Харин авлигын индексийн үнэлгээ өсөхөд авлигын талаарх төсөөлөл 4.5 оноогоор, авлигын шууд тохиолдол 11.7 оноогоор тус тус өссөн нь нөлөөлжээ. Энэ нь 2022 оны хувьд агентлагуудын албан хаагчдын бусдад дарамт, шахалт үзүүлж нөлөөлөх байдал, ах дүү танил талынхаа нөлөөнд автаж бусдад хууль бусаар давуу байдал олгодог байдал, бусдаас шан харамж авах, хууль тогтоомжоор олгогдсон бүрэн эрхээс давуу эрх эдэлдэг байдал буурсныг харуулж байна. Харин авлигын шууд бус тохиолдол нэмэгдсэн байна.

2022 оны агентлагуудын ГШБҮ-ээс харахад 22 агентлагийн хувьд үнэлгээ өмнөх онтой харьцуулахад сайжирсан, 8 агентлагийн хувьд буурсан байлаа. Харин нэг агентлаг буюу Боловсролын ерөнхий газрын хувьд энэ жил анх удаа үнэлгээнд хамрагдсан юм.

Хүснэгт 10. Агентлагуудын ГШБҮ, 2021 болон 2022 оныг харьцуулсан үнэлгээ, оноогоор

№	Байгууллагын нэр	2021	2022	Өөрчлөлт
	Агентлагуудын ГШБҮ	66.4	72.6	↑ 6.2
1	Стандарт, хэмжил зүйн газар	69.2	84.4	↑ 15.1
2	Гадаадын иргэн, харьяатын газар	73.3	83.9	↑ 10.5
3	Усны газар	79.0	83.7	↑ 4.8
4	Архивын ерөнхий газар	73.6	83.3	↑ 9.7
5	Оюуны өмчийн газар	71.8	83.0	↑ 11.1
6	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар	75.6	81.6	↑ 6.0
7	Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар	61.1	81.4	↑ 20.3
8	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	79.7	81.3	↑ 1.6
9	Онцгой байдлын ерөнхий газар	61.9	80.4	↑ 18.5
10	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар	61.0	80.0	↑ 19.0
11	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	54.6	78.6	↑ 24.0
12	Соёл, урлагийн газар	77.9	76.5	↓ -1.4
13	Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар	53.4	76.2	↑ 22.8
14	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газар	72.6	76.2	↑ 3.6
15	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	65.8	74.7	↑ 8.9
16	Иргэний нисэхийн ерөнхий газар	71.4	74.5	↑ 3.1
17	Цагдаагийн ерөнхий газар	53.8	73.3	↑ 19.4

№	Байгууллагын нэр	2021	2022	Өөрчлөлт
	Агентлагуудын ГШБҮ	66.4	72.6	↑ 6.2
18	Мал эмнэлгийн ерөнхий газар	59.0	72.0	↑ 13.0
19	Татварын ерөнхий газар	60.1	70.6	↑ 10.5
20	Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар	71.7	69.2	-2.5
21	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	61.8	68.4	↑ 6.7
22	Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар	79.7	68.3	-11.4
23	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар	64.9	67.2	↑ 2.3
24	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	69.3	64.9	-4.4
25	Үндэсний геологийн алба	69.9	64.8	-5.0
26	Гаалийн ерөнхий газар	52.9	63.9	↑ 11.0
27	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар	68.0	63.4	-4.6
28	Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар	69.4	59.9	-9.6
29	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар	46.4	59.0	↑ 12.6
30	Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар	62.4	53.2	-9.2
31	Боловсролын ерөнхий газар	-	52.8	-

2022 оны агентлагуудын ГШБҮ-ээс харахад, Стандарт, хэмжил зүйн газар хамгийн өндөр оноогоор үнэлэгдсэн буюу 84.4 байгаа нь дундаж ГШБҮ-ээс 14.4 оноогоор, агентлагуудын дунджаас 11.8 оноогоор тус тус өндөр байна. Харин Боловсролын ерөнхий газрын үнэлгээ хамгийн бага буюу 52.8 оноотой байгаа нь дундаж ГШБҮ-ээс 17.2 оноогоор, агентлагуудын дунджаас 19.8 оноогоор тус тус бага байна. Хамгийн өндөр үнэлэгдсэн Стандарт, хэмжил зүйн газрын хувьд байгууллагын ил тод байдал, хариуцлагатай байдал харгалзан 13.4, 14.4 оноогоор өссөн нь тухайн байгууллага 2022 онд илүү нээлттэй, ажилчдын хариуцлагатай байдал сайжирсан байгааг харуулж байна. Харин авлигын индексийн хувьд авлигын талаарх төсөөлөл нь 10.9 оноогоор, авлигын шууд тохиолдол 31.3 оноогоор, авлигын шууд бус тохиолдол 7 оноогоор тус тус өсжээ.

2021 онтой харьцуулахад Нийгмийн даатгалын ерөнхий газрын ГШБҮ хамгийн их буюу 24 оноогоор өссөн бол, Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газрын ГШБҮ хамгийн их буюу 11.4 оноогоор буурчээ. Нийгмийн даатгалын ерөнхий газрын хувьд авлигын эрсдэлийн индекс 29.6 оноогоор, авлигын индекс 18.6 оноогоор тус тус өссөн нь тухайн байгууллагын ил тод байдал, ажилчдын ёс зүй, хариуцлагатай байдал, авлигын талаарх төсөөлөл сайжирч, авлигын шууд болон шууд бус тохиолдлын тоо буурсныг харуулж байна. Харин Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газрын хувьд ил тод, хариуцлагатай байдал 4.4 оноогоор, авлигын индекс 18.5 оноогоор тус тус буурсан байв.

Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын ГШБҮ

Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын 2022 оны ГШБҮ 43.8-86.5 онооны хооронд хэлбэлзэж, дундаж 65.4 болж, ГШБҮ-ний дунджаас 4.6 оноогоор, 2021 оны дүнтэй харьцуулахад 2.0 оноогоор тус тус буурсан байна. Ийнхүү буурахад авлигын эрсдэлийн индекс 0.2 оноогоор, авлигын индекс 3.0 оноогоор буурсан нь нөлөөлжээ. 2022 оны аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын ГШБҮ-ээс харахад 9 аймгийн ГШБҮ өссөн бол, нийслэл болон бусад аймгийн хэмжээнд буурсан байгааг дараах хүснэгтэд харууллаа.

Хүснэгт 11. Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын ГШБҮ, 2021, 2022 оныг харьцуулсан үнэлгээ, оноогоор

№	Байгууллагын нэр	2021	2022	Өөрчлөлт	
	Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын ГШБҮ	67.4	65.4		-2.0
1	Төв аймгийн ЗДТГ	71.6	86.5		15.0
2	Завхан аймгийн ЗДТГ	66.5	80.4		13.9
3	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	72.3	78.2		5.9
4	Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ	70.9	78.0		7.1
5	Архангай аймгийн ЗДТГ	68.0	76.6		8.6
6	Баян-Өлгий аймгийн ЗДТГ	61.3	74.3		13.0
7	Орхон аймгийн ЗДТГ	79.6	72.0		-7.5
8	Дундговь аймгийн ЗДТГ	72.5	70.9		-1.6
9	Дорноговь аймгийн ЗДТГ	60.2	68.1		7.9
10	Хэнтий аймгийн ЗДТГ	73.9	67.9		-6.0
11	Нийслэлийн ЗДТГ	69.0	66.5		-2.5
12	Булган аймгийн ЗДТГ	73.8	63.3		-10.5
13	Өмнөговь аймгийн ЗДТГ	62.0	61.9		-0.2
14	Увс аймгийн ЗДТГ	84.4	59.8		-24.6
15	Дорнод аймгийн ЗДТГ	52.6	59.5		6.9
16	Хөвсгөл аймгийн ЗДТГ	50.8	59.4		8.5
17	Баянхонгор аймгийн ЗДТГ	62.9	58.5		-4.4
18	Ховд аймгийн ЗДТГ	67.3	58.2		-9.1
19	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	60.7	56.4		-4.4
20	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	62.5	52.4		-10.1
21	Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ	69.5	46.5		-23.0
22	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	71.0	43.8		-27.2

Төв аймгийн ЗДТГ энэ жилийн хувьд аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын ГШБҮ-г тэргүүлсэн бол Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ хамгийн бага оноогоор үнэлэгджээ. 2021 онтой харьцуулахад Төв аймгийн ЗДТГ-ын үнэлгээнд хамгийн их эерэг өөрчлөлт гарсан буюу 15 оноогоор өссөн бол, Увс аймгийн ЗДТГ-ын хэмжээнд хамгийн их сөрөг өөрчлөлт гарсан буюу 24.6 оноогоор буурсан байна. Төв аймгийн ЗДТГ-ын хувьд ГШБҮ өсөхөд авлигын эрсдэлийн индекс 21 оноогоор, авлигын индекс 9 оноогоор тус тус өссөн нь нөлөөлсөн бөгөөд энэ нь тус байгууллагын ил тод байдал, хариуцлагатай байдал нь авлигын талаарх төсөөлөл, сайжирсныг харуулж байна. Харин Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ-ын хувьд ГШБҮ буурахад авлигын эрсдэлийн индекс 17.9 оноогоор, авлигын индекс 36.9 оноогоор тус тус буурсан нь нөлөөлсөн бөгөөд энэ нь тус байгууллагын авлигын талаарх төсөөлөл буурч, авлигын шууд болон шууд бус тохиолдлын тоо нэмэгдсэнийг харуулж байна. Мөн тус байгууллагын ил тод байдал, ажилчдын ёс зүй, хариуцлагатай байдал ч мөн муудсан байна.

Увс аймгийн ЗДТГ-ын хувьд ГШБҮ нь хамгийн их оноогоор буурсан байгууллага бөгөөд ийнхүү буурахад байгууллагын авлигын эрсдэлийн индекс 28.6 оноогоор, авлигын индекс 20.7 оноогоор тус тус буурсан нь нөлөөлжээ.

3.2.2. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын гадаад шударга байдлын үнэлгээ

2022 онд нийслэлийн 9 дүүргийн ЗДТГ шинээр судалгаанд хамрагдсан бөгөөд ГШБҮ дунджаар 66.2 байгаа нь ГШБҮ-ний дунджаас 4.3 оноогоор доогуур байна. Авлигын эрсдэлийн индекс 60.9, авлигын индекс 71.5 оноотой үнэлэгдсэн байгаа нь дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ил тод байдал, албан хаагчдын хариуцлагатай байдал доогуур байгааг харуулж байна.

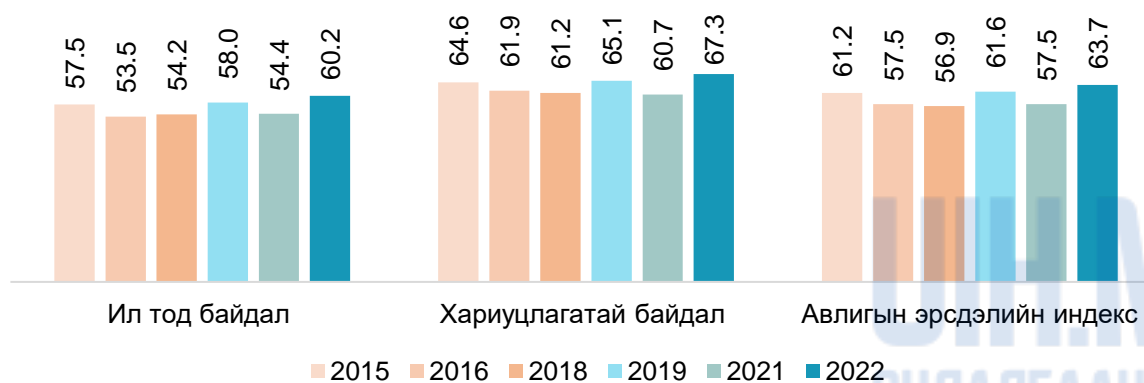
Хүснэгт 12. Нийслэлийн ЗДТГ болон дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ГШБҮ, 2022, оноогоор

Байгууллагын нэр		2022
№	Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ГШБҮ-ний дундаж	66.2
1	Хан-Уул дүүргийн ЗДТГ	75.5
2	Сонгинохайрхан дүүргийн ЗДТГ	73.1
3	Багахангай дүүргийн ЗДТГ	73.0
4	Баянгол дүүргийн ЗДТГ	68.8
5	Багануур дүүргийн ЗДТГ	66.1
6	Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ	66.0
7	Баянзүрх дүүргийн ЗДТГ	59.0
8	Чингэлтэй дүүргийн ЗДТГ	58.7
9	Налайх дүүргийн ЗДТГ	55.7

Хан-Уул дүүргийн ЗДТГ-ын хувьд 75.5 оноотойгоор хамгийн өндөр үнэлэгдсэн бол, Налайх дүүргийн ЗДТГ-ын хувьд 55.7 оноотойгоор хамгийн багаар үнэлэгдсэн байна.

3.2.3. Авлигын эрсдэлийн индекс

Авлигын эрсдэлийн индекс (ил тод, хариуцлагатай байдлын индекс) нь ГШБҮ-г тооцоход ашигладаг нэг үзүүлэлт юм. Энэхүү индекс нь байгууллагын ил тод байдал, хариуцлагатай байдлын үзүүлэлтүүдийн дунджаар тодорхойлогдох ба 2 бүлгийн 4 дэд үзүүлэлтээс бүрддэг. 2022 оны авлигын эрсдэлийн индекс 63.7 байгаа нь 2021 оны дүнтэй харьцуулахад 6.2 оноогоор өсжээ. Иргэд, аж ахуй нэгжийн төлөөлөл төрийн байгууллагуудын ил тод байдлыг 60.2, хариуцлагатай байдлыг 67.3 гэж үнэлсэн нь байгууллагын ил тод байдал нь хариуцлагатай байдлаас доогуур байгааг харуулж байна.

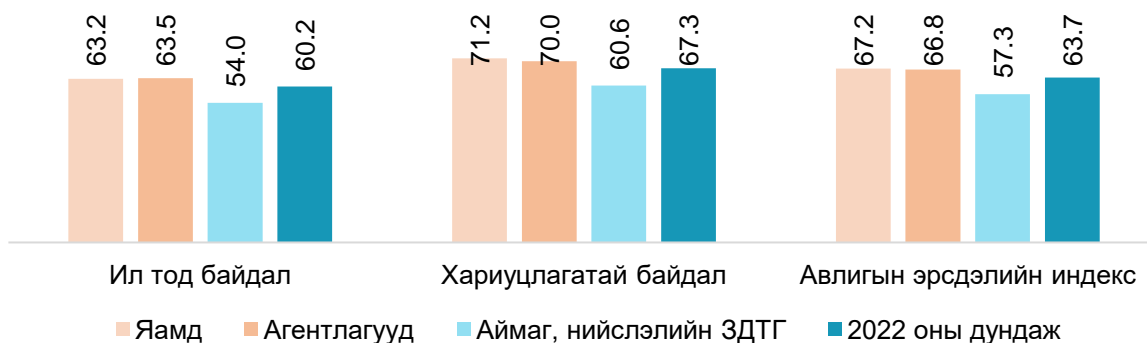
График 9. Авлигын эрсдэлийн индекс оноогоор, оноор

Төрийн байгууллагуудын ил тод байдлыг авч үзвэл агентлагуудын ил тод байдал хамгийн өндөр 63.5 оноотой үнэлэгдсэн бол, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын ил тод байдал хамгийн бага буюу 54.0 оноогоор үнэлэгджээ. Өөрөөр хэлбэл, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаа, хүний нөөцийн талаарх мэдээлэл, төсөв санхүү, худалдан авах ажиллагааны талаарх мэдээллийн ил тод байдал нь аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын хувьд тааруу байгааг илэрхийлж байна.

Төрийн байгууллагуудын хариуцлагатай байдлыг авч үзвэл яамдын албан хаагчид илүү хариуцлагатай ажилладаг бол, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын албан хаагчдын хариуцлагатай байдал мөн л тааруу байдаг нь үр дүнгээс харагдаж байна.

Өөрөөр хэлбэл, төрийн албан хаагчид төрийн үйлчилгээг үзүүлэхдээ хүчин чармайлт бага гаргадаг, ёс зүйгүй үйлдэл гаргадаг нь аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын хэмжээнд их байлаа.

График 10. 2022 оны авлигын эрсдэлийн индекс, байгууллагын төрлөөр

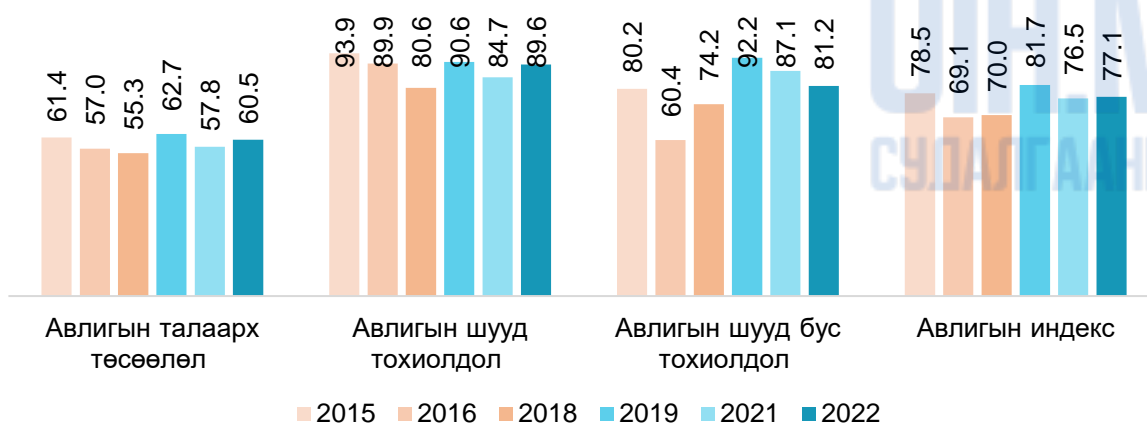

Авлигын эрсдэлийн индексийг байгууллагуудын төрлөөр авч үзвэл яамдын авлигын эрсдэлийн индекс бусад байгууллагуудын дундажтай харьцуулахад хамгийн өндөр буюу 67.2, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын индекс хамгийн бага буюу 57.3 оноотой үнэлэгдсэн байна. ы

3.2.4. Авлигын индекс

Авлигын индекс нь ГШБҮ-г тооцоход ашигладаг сүүлийн үзүүлэлт бөгөөд энэхүү үзүүлэлтийг тооцохдоо авлигын талаарх төсөөлөл, авлигын шууд болон шууд бус тохиолдол гэсэн 3 дэд үзүүлэлтийг ашигладаг. 2022 оны авлигын индекс нь 77.1 оноотой үнэлэгдсэн нь 2021 оны үзүүлэлттэй харьцуулахад 0.6 оноогоор өссөн байна. Харин төрийн байгууллагуудын авлигын шууд тохиолдлын үнэлгээ авлигын талаарх төсөөлөл болон авлигын шууд бус тохиолдлын үнэлгээтэй харьцуулахад харьцангуй өндөр буюу 89.6 оноогоор үнэлэгдэж, 2021 онтой харьцуулахад 4.9 оноогоор өссөн нь авлигын шууд тохиолдлын тоо буурсныг харуулж байна.

График 11. Авлигын индекс оноогоор, оноор

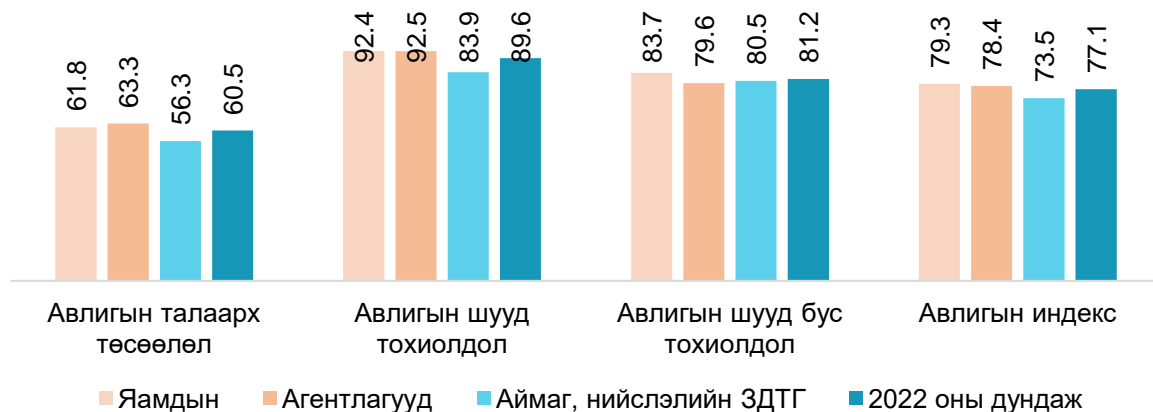

Судалгаанд оролцогчдоос авлигын шууд тохиолдлын талаар тодруулахад 6.1 хувь нь төрийн албан хаагчдад албан үүргээ гүйцэтгэсний төлөө нэмэлт төлбөр өгч байсан, 6.3 хувь нь төрийн албан хаагчдад шууд болон шууд бус байдлаар бэлэг өгсөн,

3.8 хувь нь тухайн төрийн албан хаагчдад албан үүрэгтэй нь холбоотойгоор хандив, санхүүгийн бусад тусламж үзүүлсэн гэж хариулжээ. Энэхүү үр дүнг 2021 оны үр дүнтэй харьцуулахад төрийн албан хаагчдад албан үүргээ гүйцэтгэсний төлөө нэмэлт төлбөр өгч байгаа тохиолдлын тоо хэвээр, шууд болон шууд бус байдлаар бэлэг өгч байгаа тохиолдол 0.9 оноогоор буурсан бол хандив, бусад санхүүгийн туслалцаа үзүүлсэн тохиолдол 0.5 оноогоор өсжээ.

Авлигын индексийг байгууллагын төрлөөр авч үзвэл яамдын үнэлгээ нь агентлаг, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын үнэлгээнээс ялимгүй өндөр байна. Авлигын талаарх төсөөллийн үнэлгээ нь 56.3-63.3 онооны хооронд хэлбэлзэж, авлигын шууд болон шууд бус тохиолдолтой харьцуулахад доогуур байгаа нь төрийн байгууллагуудын албан хаагчид бусдад дарамт шахалт үзүүлж нөлөөлдөг, ах дүү танил талынхаа нөлөөнд автдаг, бусдад хууль бусаар давуу байдал олгодог, хууль тогтоомжоос олгосон бүрэн эрхээсээ давуу эрх эдэлдэг үйлдлүүд гаргадаг байдал их байдгийг илэрхийлж байв. Авлигын шууд болон шууд бус тохиолдлын онооноос харахад аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын хувьд бусад төрийн байгууллагуудтай харьцуулахад бага байгаа нь авлигын шууд болон шууд бус тохиолдол 2022 онд түлхүү байсныг илэрхийлж байв.

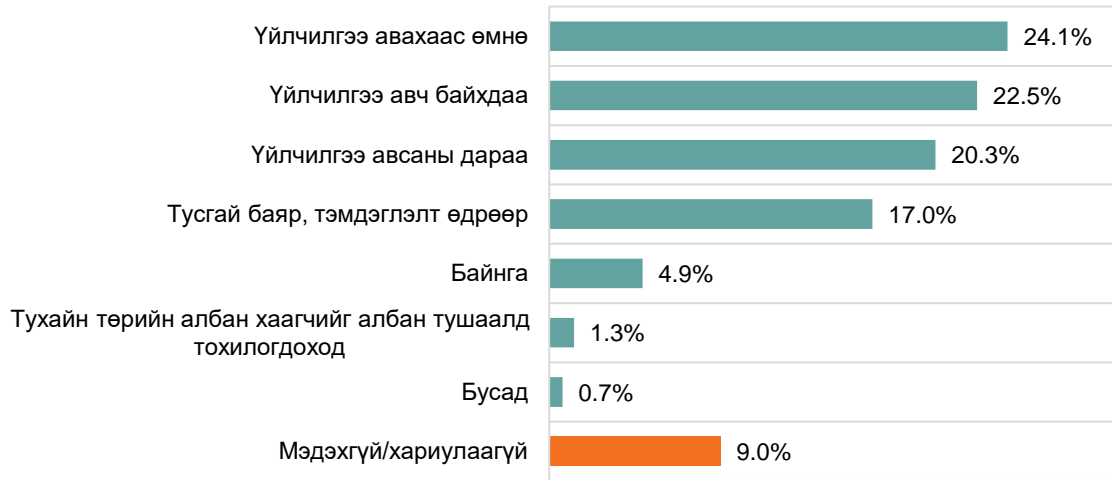
График 12. 2022 оны авлигын индекс, байгууллагын төрлөөр

Төрийн байгууллагаар үйлчлүүлэхдээ төрийн албан хаагчдад нэмэлт төлбөр, шууд болон шууд бус байдлаар бэлэг өгсөн, хандив туслалцаа үзүүлсэн үеийг тодруулахад судалгаанд оролцогчдын 24.1 хувь нь үйлчилгээ авахаас өмнө, 22.5 хувь нь үйлчилгээ авч байхдаа, 20.3 хувь нь үйлчилгээ авсны дараа, 17.0 хувь нь тусгай баяр, тэмдэглэлт өдрөөр өгдөг гэж хариулсан бол, 4.9 хувь нь байнга, 1.3 хувь нь тухайн төрийн албан хаагчийг албан тушаалд томилогдоход, 9 хувь нь мэдэхгүй гэж хариулжээ. Эдгээр үзүүлэлтийг 2021 оны үзүүлэлттэй харьцуулахад үйлчилгээ авахаас өмнө, үйлчилгээ авсны дараа нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив зэргийг өгдөг гэсэн хариултууд буурсан бол, үйлчилгээ авч байхдаа, тусгай баяр, тэмдэглэлт өдрөөр, байнга нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив зэргийг өгдөг гэсэн хариултуудын хувь өсжээ. Харин мэдэхгүй, хариулахаас татгалзсан хариултын хувь өмнөх онтой харьцуулахад 3.3 оноогоор буурсан байна.

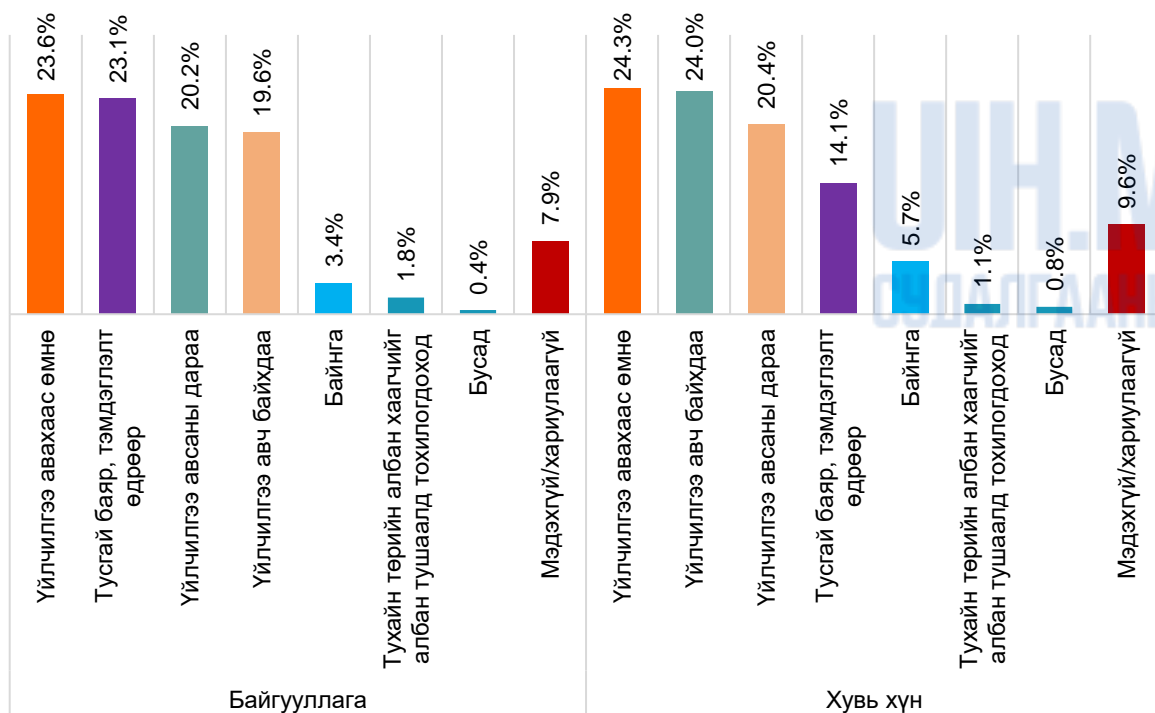
Судалгаанд оролцогчдын хувьд яагаад үйлчилгээ авахаас өмнө болон үйлчилгээ авч байх үедээ өгөх шаардлагатай болдгийг тодруулж асуухад төрийн үйлчилгээ удаан, цаг хугацаа их шаарддаг учраас цаг хугацаа хэмнэхийн тулд өгдөг талаар дурдаж байв.

График 13. Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив зэргийг аль үед өгсөн бэ?

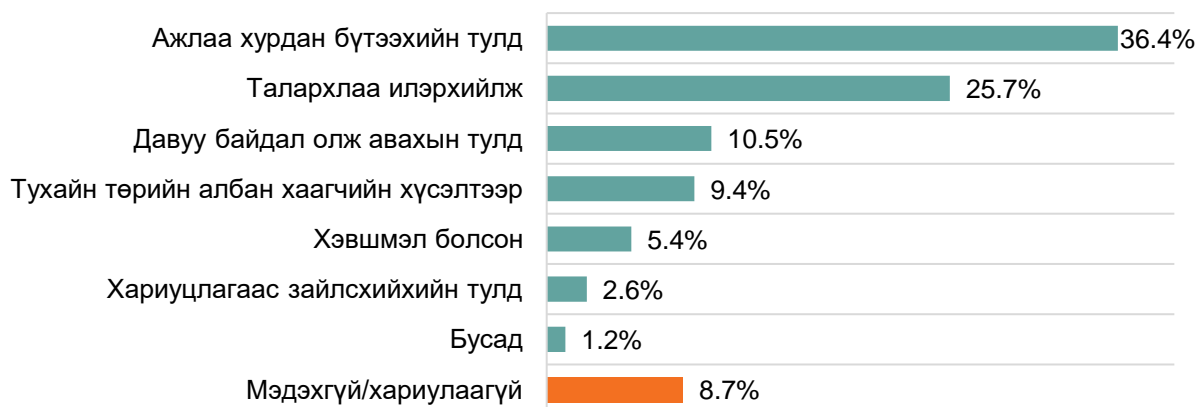
Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив зэргийг өгсөн үеийг төрийн байгууллагаар үйлчлүүлэгчдийн төрлөөр авч үзвэл үйлчилгээ авахаас өмнө, авч байхдаа, авсны дараа нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив өгдөг үе нь байгууллага болон хувь хүмүүсийн хувьд ойролцоо байгаа бол тусгай баяр, тэмдэглэлт өдрөөр бэлэг өгдөг байдал нь байгууллагын төлөөллийн хувьд хувь хүмүүстэй харьцуулахад 9 пунктээр илүү байгаа нь дараах графикаас харагдаж байна.

График 14. Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив зэргийг яг аль үед өгсөн бэ?, үйлчлүүлэгчдийн төрлөөр

Төрийн байгууллагаар үйлчлүүлэхдээ төрийн албан хаагчдад нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив үзүүлсэн шалтгааныг асуухад 36.4 хувь нь ажлаа хурдан бүтээхийн тулд, 25.7 хувь нь талархлаа илэрхийлж, 10.5 хувь нь давуу байдал олж авахын тулд, 9.4 хувь нь тухайн төрийн албан хаагчийн хүсэлтээр, 5.4 хувь нь хэвшмэл болсон учраас, 2.6 хувь нь хариуцлагаас зайлсхийхийн тулд, 8.7 хувь нь хариулахаас татгалзсан байна. Иргэд, байгууллагын төлөөллийн хувьд яагаад ажлаа бүтээхийн тулд өгдөг талаар тодруулахад төрийн үйлчилгээ удаан цаг хугацаа их шаарддаг учраас төрийн үйлчилгээг хурдан авах зорилгоор өгдөг гэж хариулж байв. Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, шууд болон шууд бус бэлэг, хандив зэргийг өгөх шалтгааныг 2021 оны үр дүнтэй харьцуулахад ажлаа хурдан бүтээхийн тулд, тухайн төрийн албан хаагчийн хүсэлтээр өгдөг хүмүүсийн тоо харгалзан 1.8, 3.3 пунктээр буурсан бол, бусад бүх үзүүлэлтүүдийн хувьд өсжээ.

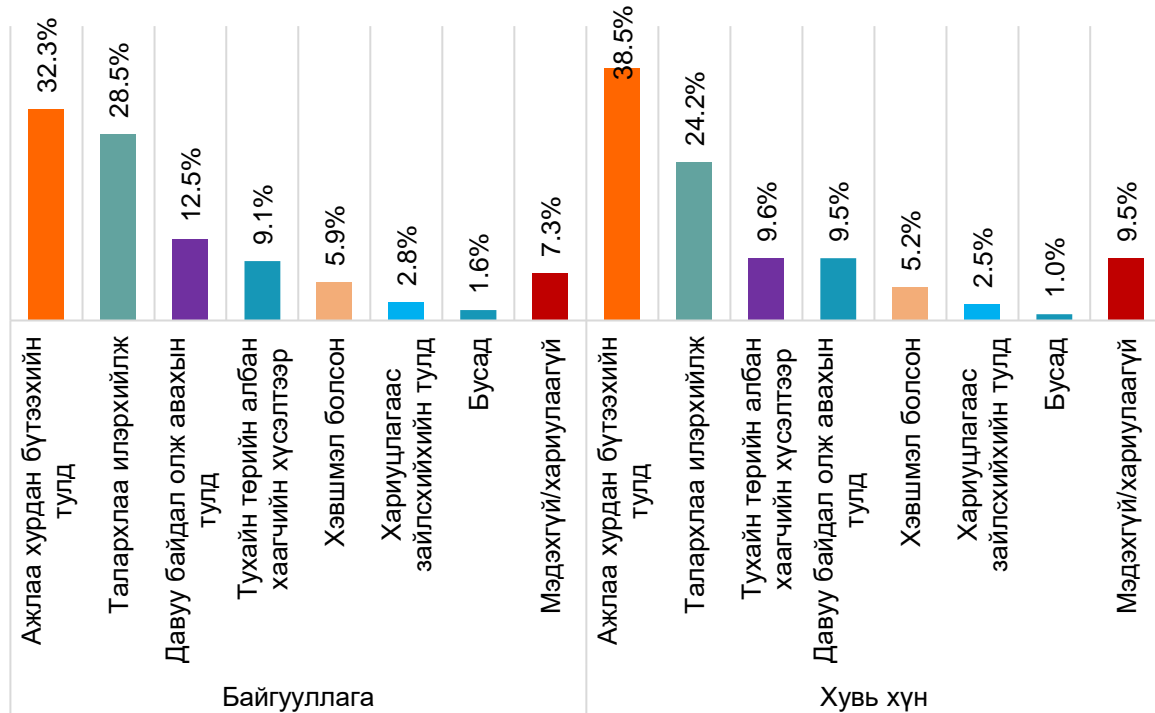
График 15. Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, шууд болон шууд бус бэлэг, хандив зэргийг өгөх болсон шалтгаан юу бэ?

Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив зэргийг өгөх шалтгааныг төрийн байгууллагаар үйлчлүүлэгчдийн төрлөөр авч үзвэл байгууллага, хувь хүмүүсийн хувьд аль аль нь ажлаа хурдан бүтээх гэж, талархлаа илэрхийлж, төрийн албан хаагчийн хүсэлтээр, хариуцлагаас зайлсхийхийн тулд өгдөг хувь ойролцоо байна. Харин байгууллагуудын хувьд хувь хүмүүсээс илүү давуу байдал олж авахын тулд өгдөг болох нь графикаас харагдаж байна.

График 16. Үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, шууд болон шууд бус бэлэг, хандив туслалцаа үзүүлэх болсон шалтгаан юу бэ?, үйлчлүүлэгчдийн төрлөөр

3.3. Дотоод шударга байдлын үнэлгээний ерөнхий үр дүн

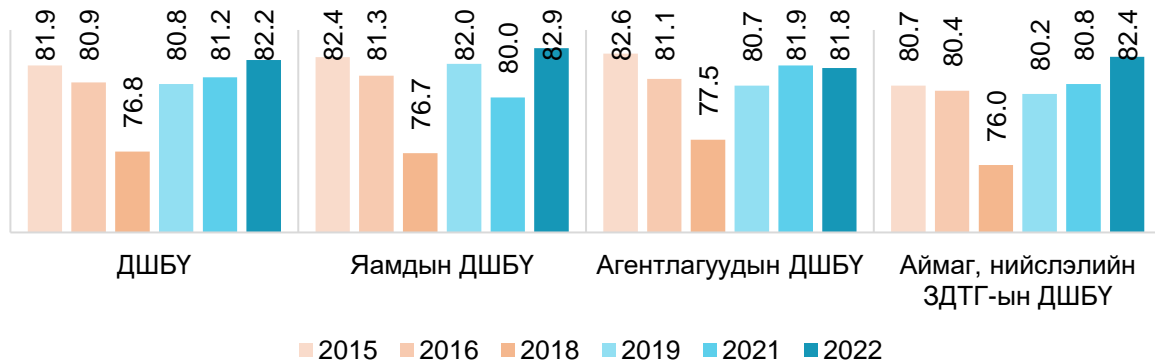
3.3.1. ДШБҮ-ний ерөнхий дүн

Төрийн байгууллагуудын үйлчилгээ үзүүлж буй албан хаагчдын төлөөллөөс ДШБҮ-ний судалгааг авсан. Энэхүү үнэлгээг соёлын индекс, үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс гэсэн 2 дэд үзүүлэлтийн дунджаар тооцсон болно. Уг 2 дэд үзүүлэлтийн дунжийг тооцоход 7 бүлгийн 26 нэгж үзүүлэлтийг ашигласан.

2022 онд төрийн байгууллагуудын ДШБҮ 82.2 болж өмнөх онтой харьцуулахад 1.0 оноогоор нэмэгдсэн бөгөөд энэ нь 2018 оноос хойш тасралтгүй өсөж буй үр дүн юм.

ДШБҮ-г төрийн байгууллагын төрлөөр ангилан авч үзвэл яамдын үнэлгээ өмнөх онтой харьцуулахад 2.9 оноогоор өссөн, агентлагуудын үнэлгээ 0.1 оноогоор буурсан, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын үнэлгээ 1.6 оноогоор өссөн байлаа.

График 17. ДШБҮ, оноор, байгууллагын төрлөөр

ДШБҮ-ний үр дүнг байгууллагаар ангилан харвал хамгийн өндөр үнэлгээг “Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар” авсан бөгөөд өмнөх онтой харьцуулахад 6.8 оноогоор өссөн байв. Хамгийн өндөр үнэлгээтэй 5 байгууллагаас “Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ” өмнөх онтой харьцуулахад хамгийн их оноогоор буюу 10.4 оноогоор өссөн нь онцлох үр дүн байсан. Харин ДШБҮ-ээр хамгийн бага үнэлгээг “Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ” авсан бөгөөд өмнөх оноос 19.0 оноогоор буурсан байлаа.

Хүснэгт 13. ДШБҮ, хамгийн өндөр болон хамгийн бага үнэлгээ авсан байгууллагууд

№	Байгууллагын нэр	2021 оны эрэмбэ	2022 оны эрэмбэ	2021 оны үнэлгээ	2022 оны үнэлгээ	Үнэлгээний өөрчлөлт
Хамгийн өндөр үнэлгээтэй:						
1	Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар	9	1	87.2	93.9	6.8
2	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	4	2	88.0	92.7	4.6
3	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	35	3	82.0	92.4	10.4
4	Батлан хамгаалах яам	7	4	87.5	91.0	3.4
5	Төв аймгийн ЗДТГ	43	5	80.0	89.6	9.6
Хамгийн бага үнэлгээтэй:						
65	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар	64	65	71.4	73.4	2.0
66	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	56	66	77.6	69.9	-7.6
67	Мал эмнэлгийн ерөнхий газар	63	67	72.4	69.6	-2.8
68	Баян-Өлгий аймгийн ЗДТГ	67	68	69.6	69.4	-0.2
69	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	7	69	87.6	68.6	-19.0

Яамдын ДШБҮ

Энэ удаагийн судалгаанд 16 яам хамрагдсан бөгөөд ДШБҮ 2.9 оноогоор өсөж 82.9 болжээ. Яамдаас хамгийн өндөр үнэлгээг “Батлан хамгаалахын яам” 91.0 оноогоор авсан бөгөөд өмнөх оноос 3.4 оноогоор нэмэгдсэн байв. Удаах байранд “Сангийн яам” 88.5 оноогоор оржээ. Эдгээр 2 яам нь ШБҮ-ний 2021 оны судалгаанд ДШБҮ-ээр хамгийн өндөр үнэлгээг авч байсан ба энэ удаа өмнөх жилийн амжилтаа бататгаж, илүү сайжруулсан нь сайшаалтай үр дүн байлаа.

Яамдаас хамгийн бага үнэлгээг “Эрүүл мэндийн яам” 75.5 оноогоор авсан бөгөөд өмнөх үнэлгээтэй харьцуулахад 2.6 оноогоор буурсан байна.

Судалгаанд хамрагдсан 16 яамны 2 нь шинээр байгуулагдсан, 3 нь өмнөх онтой харьцуулахад үнэлгээ буурсан, харин 11 нь үнэлгээгээ сайжруулж чаджээ. ДШБҮ-г тодорхойлсон 2021 оны судалгаанд 14 яам хамрагдсан бөгөөд эдгээрийн зөвхөн 5 нь өмнөх үнэлгээгээ сайжруулсан байжээ. Түүнчлэн судалгаанд хамрагдсан яамдын 10 нь ДШБҮ-ний 2022 оны дундаж үнэлгээнээс дээгүүр түвшинд үнэлэгдсэн байна.

Хүснэгт 14. Яамдын ДШБҮ, 2021, 2022 оныг харьцуулсан үнэлгээ

№	Байгууллагын нэр	2021	2022	Өөрчлөлт
Яамдын ДШБҮ		80.0	82.9	↑ 2.9
1	Батлан хамгаалах яам	87.5	91.0	↑ 3.4
2	Сангийн яам	86.6	88.5	↑ 1.9
3	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	77.6	85.8	↑ 8.2
4	Барилга, хот байгуулалтын яам	82.9	85.7	↑ 2.8
5	Соёлын яам	82.0	84.5	↑ 2.5

№	Байгууллагын нэр	2021	2022	Өөрчлөлт
6	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам	79.4	84.5	↑ 5.1
7	Гадаад харилцааны яам	79.2	84.2	↑ 4.9
8	Эдийн засаг, хөгжлийн яам	-	84.1	-
9	Эрчим хүчний яам	84.6	84.0	-0.6
10	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	77.2	83.4	↑ 6.2
11	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	73.0	80.5	↑ 7.5
12	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам	73.0	80.3	↑ 7.3
13	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам	-	79.2	-
14	Зам, тээврийн хөгжлийн яам	84.5	78.4	-6.1
15	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам	74.8	77.0	↑ 2.2
16	Эрүүл мэндийн яам	78.1	75.5	-2.6

Агентлагуудын ДШБҮ

Судалгаанд төрийн захиргааны байгууллага болох 31 агентлаг хамрагдсан бөгөөд агентлагуудын ДШБҮ 81.8 оноогоор үнэлэгдэж өмнөх онтой харьцуулахад 0.1 оноогоор буурсан байна. ДШБҮ-ний 2021 оны судалгаагаар 15 агентлаг өмнөх үнэлгээгээ сайжруулж байсан бол энэ удаа 14 нь өмнөх үнэлгээгээ сайжруулжээ. Түүнчлэн агентлагуудаас 12 нь ДШБҮ-ний 2022 оны дундаж үнэлгээнээс дээгүүр түвшинд үнэлэгдсэн байна.

Судалгаанд хамрагдсан агентлагуудаас “Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар” хамгийн өндөр буюу 93.9 оноогоор үнэлэгдэж өмнөх оноос 6.8 оноогоор өсжээ.

Үүний дараа “Жижиг дунд үйлдвэрийн газар” 92.7 оноогоор үнэлэгдэж удаах байрыг эзэлсэн байна. Түүнчлэн өмнөх оны үнэлгээний дүнгээс хамгийн их оноогоор сайжирсан агентлаг бол “Соёл, урлагийн газар” юм. Тус байгууллагын ДШБҮ 2021 онд 62.6 оноогоор үнэлэгдэж хамгийн бага үнэлгээтэй газраар нэрлэгдэж байсан бол энэ удаа есдүгээр байранд эрэмбэлэгдэж байгаа нь сайшаалтай үр дүн билээ.

Хүснэгт 15. Агентлагуудын ДШБҮ, 2021, 2022 оныг харьцуулсан үнэлгээ

№	Байгууллагын нэр	2021	2022	Өөрчлөлт
Агентлагуудын ДШБҮ		81.9	81.8	↓ -0.1
1	Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар	87.2	93.9	↑ 6.8
2	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	88.0	92.7	↑ 4.6
3	Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар	85.7	87.8	↑ 2.1
4	Боловсролын ерөнхий газар	-	86.9	-
5	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	86.5	86.4	0.0
6	Онцгой байдлын ерөнхий газар	84.4	86.3	↑ 2.0
7	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар	79.3	85.8	↑ 6.5
8	Стандарт, хэмжил зүйн газар	85.4	85.5	↑ 0.1
9	Соёл, урлагийн газар	62.6	84.9	↑ 22.2
10	Оюуны өмчийн газар	87.4	84.6	-2.9
11	Гадаадын иргэн, харьяатын газар	81.5	84.4	↑ 2.9
12	Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар	83.5	84.0	↑ 0.5
13	Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар	79.2	83.2	↑ 4.0
14	Иргэний нисэхийн ерөнхий газар	78.3	82.0	↑ 3.7
15	Архивын ерөнхий газар	84.4	82.0	-2.4
16	Усны газар	84.5	81.4	-3.1
17	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар	85.8	80.8	-4.9
18	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар	80.6	80.7	↑ 0.1
19	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	85.0	79.7	-5.3
20	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар	85.3	79.6	-5.7

№	Байгууллагын нэр	2021	2022	Өөрчлөлт
21	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газар	87.8	79.5	-8.3
22	Үндэсний геологийн алба	85.1	79.4	-5.8
23	Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар	80.0	79.3	-0.7
24	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	71.2	79.2	↑ 8.0
25	Татварын ерөнхий газар	81.1	79.2	-2.0
26	Цагдаагийн ерөнхий газар	88.8	78.0	-10.8
27	Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар	81.1	77.2	-3.9
28	Гаалийн ерөнхий газар	82.0	77.1	-5.0
29	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар	71.4	73.4	↑ 2.0
30	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	77.6	69.9	-7.6
31	Мал эмнэлгийн ерөнхий газар	72.4	69.6	-2.8

Судалгаанд 21 аймаг болон нийслэлийн ЗДТГ хамрагдсан бөгөөд эдгээрийн ДШБҮ нь 82.4 болж өмнөх оноос 1.6 оноогоор өсжээ. 2021 оны ДШБҮ-ний үр дүнгээс үзэхэд ЗДТГ-уудаас 14 нь дотоод үйл ажиллагаагаа сайжруулан ажилласны үр дүнд үнэлгээгээ сайжруулж байсан бол энэ удаа мөн 14 нь үнэлгээгээ нэмэгдүүлжээ.

Өмнөх судалгаатай харьцуулахад ЗДТГ-аас нэгдүгээрт эрэмбэлэгдэж байсан Хэнтий аймгийн ЗДТГ энэ удаа арван нэгдүгээрт, хоёрдугаарт эрэмбэлэгдэж байсан Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ хорин хоёрдугаарт тус тус оржээ.

Мөн энэ удаагийн судалгааны үр дүнгээр Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ болон Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ-ууд үнэлгээгээ хамгийн их оноогоор өсгөсөн байна.

Хүснэгт 16. Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын ДШБҮ, 2021, 2022 оныг харьцуулсан үнэлгээ

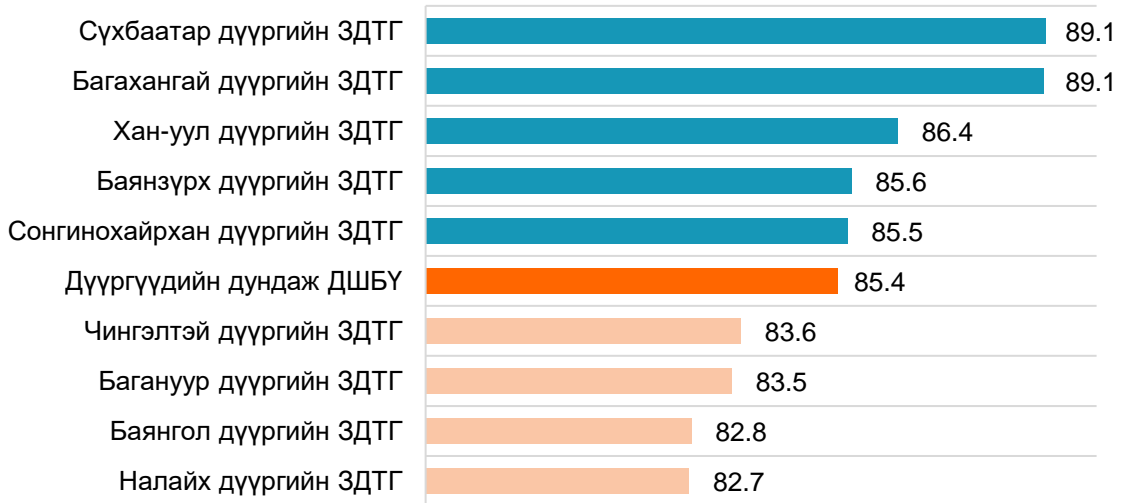
№	Байгууллагын нэр	2021	2022	Өөрчлөлт
Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын ДШБҮ		80.8	82.4	↑ 1.6
1	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	82.0	92.4	↑ 10.4
2	Төв аймгийн ЗДТГ	80.0	89.6	↑ 9.6
3	Дорноговь аймгийн ЗДТГ	83.0	87.9	↑ 4.9
4	Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ	77.6	87.7	↑ 10.1
5	Дундговь аймгийн ЗДТГ	82.1	87.7	↑ 5.6
6	Орхон аймгийн ЗДТГ	79.8	86.9	↑ 7.1
7	Увс аймгийн ЗДТГ	81.6	86.6	↑ 5.0
8	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	82.8	86.3	↑ 3.5
9	Нийслэлийн ЗДТГ	78.4	85.0	↑ 6.6
10	Дорнод аймгийн ЗДТГ	85.2	83.5	-1.7
11	Хэнтий аймгийн ЗДТГ	89.8	83.0	-6.8
12	Баянхонгор аймгийн ЗДТГ	81.7	82.9	↑ 1.2
13	Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ	84.9	82.6	-2.3
14	Булган аймгийн ЗДТГ	80.8	81.9	↑ 1.2
15	Ховд аймгийн ЗДТГ	84.0	81.3	-2.7
16	Завхан аймгийн ЗДТГ	70.4	80.2	↑ 9.8
17	Архангай аймгийн ЗДТГ	76.0	80.1	↑ 4.1
18	Хөвсгөл аймгийн ЗДТГ	72.4	77.3	↑ 4.8
19	Өмнөговь аймгийн ЗДТГ	77.6	76.7	-0.9
20	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	83.3	75.3	-7.9
21	Баян-Өлгий аймгийн ЗДТГ	69.6	69.4	-0.2
22	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	87.6	68.6	-19.0

3.3.2. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ДШБҮ

Энэ удаагийн ажлын онцлог зүйл бол дүүргүүдийн ЗДТГ-ыг судалгаанд хамруулсан явдал байсан. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ДШБҮ-ний дундаж 85.4 байгаа нь ДШБҮ-ний дундажтай харьцуулахад 3.2 оноогоор илүү үр дүн юм. Дүүргүүдээс

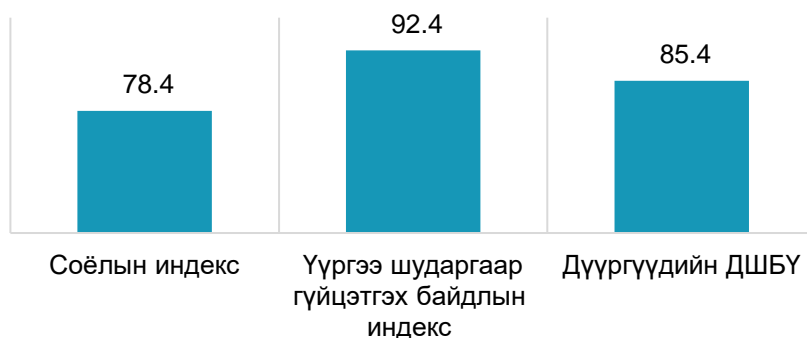
Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ болон Багахангай дүүргийн ЗДТГ хамгийн өндөр үнэлгээг авсан бол Баянгол болон Налайх дүүргийн ЗДТГ-ууд хамгийн бага үнэлгээг авчээ. Гэсэн хэдий ч бүх дүүргүүдийн хувьд ДШБҮ-ний дунджаас дээгүүр үнэлэгдсэн болохыг онцлон тэмдэглэж байна.

График 18. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ДШБҮ

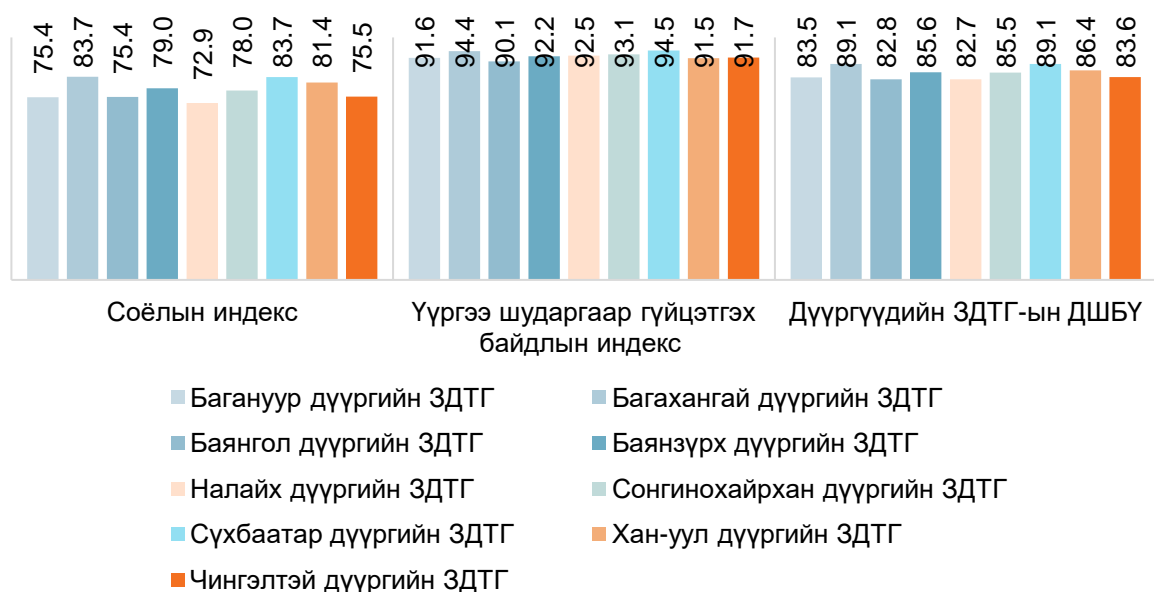
Дүүргүүдийн ДШБҮ-г соёлын индекс болон үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн хувьд харьцуулан дараах графикт харуулав. Графикаас харахад соёлын индекс 78.4, үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс 92.4 оноогоор үнэлэгдэж, хоёр индексийн хувьд ихээхэн зөрүүтэй байна. Өөрөөр хэлбэл дүүргийн ЗДТГ-уудад хүний нөөц, төсвийн зарцуулалт, үүрэг даалгаврын шударга байдал, гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх тогтолцоо, удирдлагын хүсэл эрмэлзлээс илүү албан хаагчдын албан үүргээ ил тод байдлаар гүйцэтгэдэггүй, танил талынхаа нөлөөнд автаж, ашиг сонирхлоо дээгүүр тавьдаг, бусдад дарамт, шахалт үзүүлэх, нөлөөлөх байдал түлхүү байдгийг илэрхийлж байна.

График 19. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ДШБҮ, дэд үзүүлэлтээр

Соёлын индексийг дүүргүүдээр задлан үзэхэд Багануур, Баянгол, Налайх, Сонгинохайрхан, Чингэлтэй дүүргийн ЗДТГ-ууд бусад дүүргээс бага оноогоор үнэлэгдсэн байна. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн хувьд төдийлөн их ялгаа харагдахгүй байв.

График 20. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын ДШБҮ, дэд үзүүлэлтээр, дүүрэг тус бүрээр

Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын соёлын индекс бага оноогоор үнэлэгдсэн шалтгаан нь авлигын эсрэг тогтолцоо 72.0 оноогоор үнэлэгдсэнтэй шууд холбоотой байв. Тодруулбал дүүргүүдийн ЗДТГ-уудад авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийн талаар мэдээлэгчийг хамгаалсан тогтолцоо бүрэн нэвтрээгүй, авлигын зөрчил гаргасан албан хаагчдад холбогдох хариуцлагыг хүлээлгэх тогтолцоо хангалттай бүрдээгүй, авлигыг хянах дотоод механизм сул байгаа гэсэн үг юм.

Хүснэгт 17. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын соёлын индекс, дэд үзүүлэлтээр

№	Байгууллагын нэр	Албан бус хэм хэмжээ	Авлигын эсрэг тогтолцоо	Соёлын индекс
1	Багахангай дүүргийн ЗДТГ	86.7	80.8	83.7
2	Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ	89.2	78.1	83.7
3	Хан-уул дүүргийн ЗДТГ	85.6	77.2	81.4
4	Баянзүрх дүүргийн ЗДТГ	84.3	73.8	79.0
5	Сонгинохайрхан дүүргийн ЗДТГ	83.6	72.5	78.0
6	Чингэлтэй дүүргийн ЗДТГ	84.0	67.1	75.5
7	Баянгол дүүргийн ЗДТГ	82.4	68.5	75.4
8	Багануур дүүргийн ЗДТГ	85.5	65.3	75.4
9	Налайх дүүргийн ЗДТГ	81.4	64.5	72.9
Дундаж үнэлгээ		84.7	72.0	78.4

Дүүргүүдийн үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийн нэгж үзүүлэлтүүдээс удирдлагын хүсэл эрмэлзэл 76.0 буюу хамгийн бага оноогоор үнэлэгджээ. Уг нэгж үзүүлэлтийг дүүргээр задлан харахад Багануур дүүргийн ЗДТГ хамгийн бага буюу 68.4 оноо авсан байна.

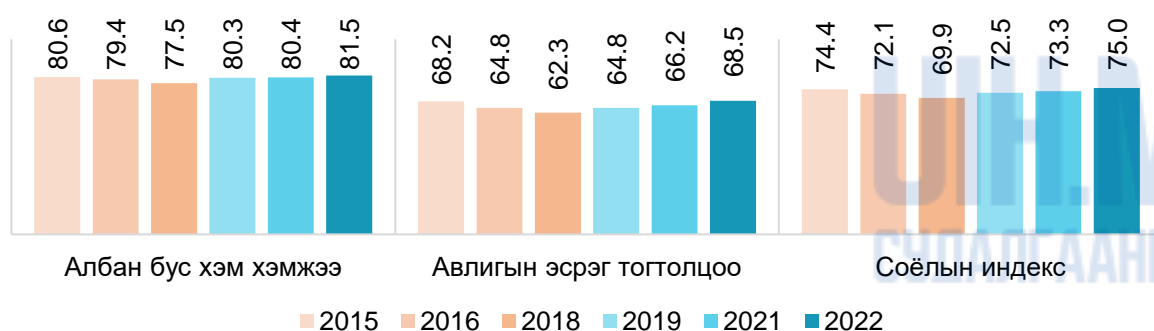
Хүснэгт 18. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс

№	Байгууллагын нэр	Хүний нөөц	Төсвийн зарцуулалт	Үүрэг даалгаврын шударга байдал	Гадаад орчин дахь авлигатай	Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх
1	Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ	99.2	98.3	93.8	100.0	81.4	94.5
2	Багахангай дүүргийн ЗДТГ	99.6	99.1	95.1	96.7	81.3	94.4
3	Сонгинохайрхан дүүргийн ЗДТГ	98.2	98.3	92.0	100.0	76.8	93.1
4	Налайх дүүргийн ЗДТГ	99.4	95.0	93.4	100.0	74.6	92.5
5	Баянзүрх дүүргийн ЗДТГ	99.3	91.1	90.0	100.0	80.5	92.2
6	Чингэлтэй дүүргийн ЗДТГ	98.4	95.2	91.0	100.0	74.1	91.7
7	Багануур дүүргийн ЗДТГ	98.7	97.1	93.7	100.0	68.4	91.6
8	Хан-уул дүүргийн ЗДТГ	100.0	98.4	86.4	98.3	74.3	91.5
9	Баянгол дүүргийн ЗДТГ	96.5	95.4	89.0	96.7	72.8	90.1
Дундаж үнэлгээ		98.8	96.4	91.6	99.1	76.0	92.4

3.3.3. Соёлын индекс

ДШБУ-г тооцоход ашигласан эхний үзүүлэлт бол соёлын индекс юм. Соёлын индексийг тооцоходоо албан бус хэм хэмжээ болон авлигын эсрэг тогтолцоо гэсэн хоёр дэд үзүүлэлтийг ашигласан. Судалгааны үр дүнгээс үзэхэд соёлын индекс 75.0 болж өмнөх оноос 1.7 оноогоор нэмэгджээ. Гэсэн хэдий ч тус үнэлгээ нь ДШБУ-ний дунджаас 7.2 оноогоор бага байна. Хэдийгээр албан бус хэм хэмжээ болон авлигын эсрэг тогтолцоотой холбоотой үзүүлэлтүүд нэмэгдсэн байгаа ч төрийн байгууллагын албан хаагчдын дунд албан үүргээ ил тодоор гүйцэтгэдэггүй, хувийн ашиг сонирхлоо дээгүүр тавьдаг, бусдын нөлөөнд автдаг, төрийн ыбайгууллагуудын дунд авлигыг хянах дотоод хяналтын механизм бүрэн бүрэлдээгүй байдаг гэх зэрэг асуудлууд байсаар байгааг илэрхийлж байв.

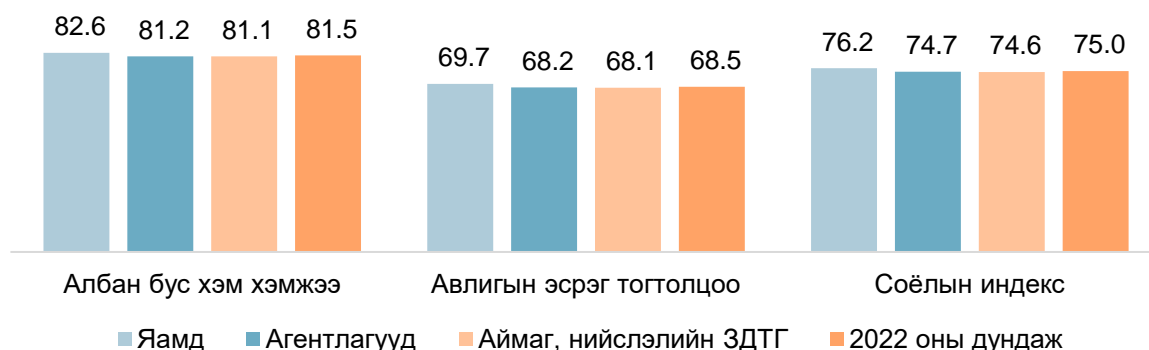
График 21. Соёлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, оноор

Соёлын индексийг байгууллагуудын төрлөөр нь авч үзвэл аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын албан бус хэм хэмжээ 81.1, авлигын эсрэг тогтолцоо 68.1 оноогоор үнэлэгдсэн байгаа нь яамдын болон агентлагуудын үнэлгээтэй харьцуулахад бага байна. Өөрөөр хэлбэл яамдын болон агентлагуудын албан хаагчидтай харьцуулахад ЗДТГ-ын албан хаагчдын дунд албан үүргээ ил тод байдлаар гүйцэтгэдэггүй, танил талынхаа нөлөөнд автаж, ашиг сонирхлоо дээгүүр тавих, бусдад дарамт, шахалт үзүүлэх, нөлөөлөх байдал түлхүү байдаг гэсэн үг юм. 2021 оны судалгаагаар яамдад энэхүү үр дүн

давамгайлж байсан юм. Иймд энэ чиглэлд дотоод үйл ажиллагаа, сургалт, хөтөлбөр аяныг зохион байгуулах нь үр дүнтэй.

График 22. Соёлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, байгууллагын төрлөөр

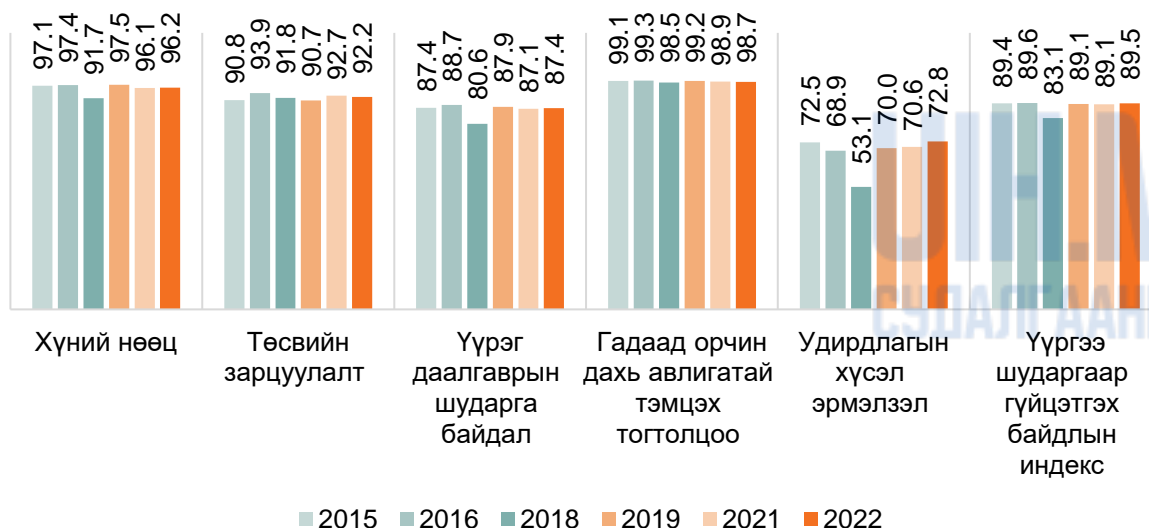

3.3.4. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс

ДШБҮ-г тооцоход ашигласан сүүлийн үзүүлэлт нь үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс юм. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс нь хүний нөөц, төсвийн хөрөнгийн зарцуулалт, үүрэг даалгаврын шударга байдал, гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх тогтолцоо, удирдлагын хүсэл, эрмэлзэл зэрэг 5 бүлгийн нэгж үзүүлэлтүүдээс хамаарч байна. Уг индексийг 2021 онтой харьцуулахад 0.4 оноогоор нэмэгджээ.

Индексийг хэмжихэд ашигласан 5 бүлгээс хамгийн тааруу үнэлэгддэг бүлэг нь удирдлагын хүсэл эрмэлзэл боловч 2021 онтой харьцуулахад 2.2 оноогоор өссөн байв. Энэхүү үзүүлэлт нь үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийг өсгөхөд ихээхэн нөлөөлжээ.

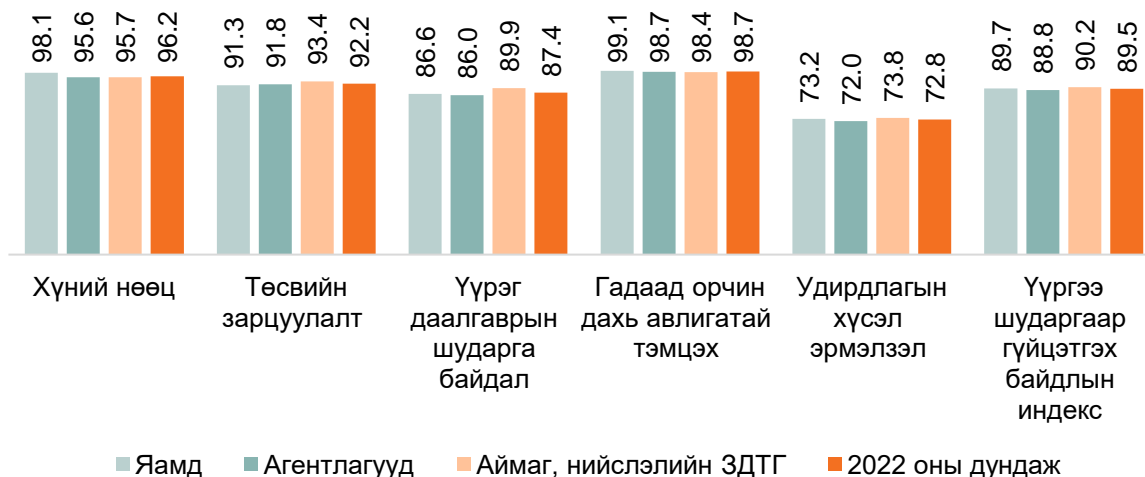
График 23. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, оноор

Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индексийг байгууллагын төрлөөр ангилан авч үзэхэд төдийлөн ялгаа харагдахгүй байгаа боловч үүрэг даалгаврын шударга байдал, удирдлагын хүсэл, эрмэлзлийн үнэлгээ агентлагуудын хувьд ялимгүй бага байна.

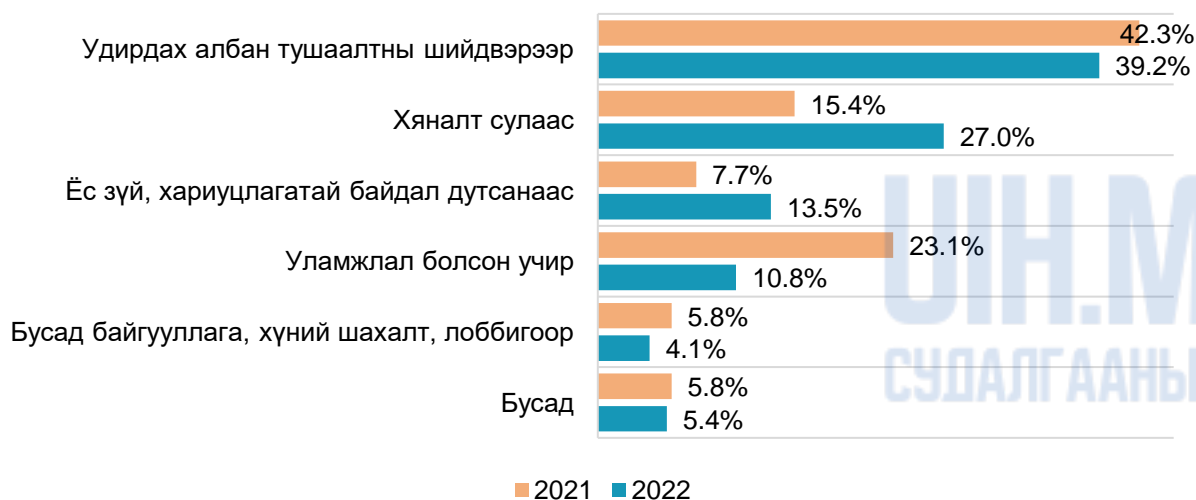

График 24. Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс, дэд үзүүлэлтээр, байгууллагын төрлөөр

Төрийн албан хаагчдаас сүүлийн 12 сарын хугацаанд тухайн байгууллагад төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулсан тохиолдол байгаа эсэхийг тодруулахад 2.8 хувь нь “тийм” гэж хариулсан нь 2021 онтой харьцуулахад 0.2 пунктээр нэмэгджээ. Төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах болсон шалтгааныг тодруулахад 39.2 хувь нь удирдах албан тушаалтны шийдвэрээр, 27.0 хувь нь хяналт сул байдаг, 13.5 хувь нь ёс зүй, хариуцлагатай байдал дутсанаас, 10.8 хувь нь уламжлал болсон учир, 4.1 хувь нь бусад байгууллага, хүний шахалт, лоббигоор хэмээн тус тус хариулжээ.

График 25. Төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах болсон шалтгаан

Хэдийгээр удирдлагын шийдвэрээр гэж хариулсан албан хаагчдын хувь 2021 онтой харьцуулахад 3.1 пунктээр буурсан боловч төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах явдал нь удирдлагын шийдвэртэй шууд хамааралтай байдаг нь хэвээр хадгалагдсаар л байна.

Мөн 2021 онтой харьцуулахад хяналт сул байдгаас шалтгаалан төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах болсон гэж хариулсан хариултын хувь 11.6 пунктээр нэмэгдсэн нь холбогдох хууль, хяналтын байгууллагын төлөөллүүд энэ асуудалд анхаарал хандуулах шаардлагатайг илэрхийлж байна. Судалгаанд оролцогчдын хувьд байгууллагын авлигыг хянах дотоод механизм сул буюу илрүүлэх, хянах чиглэлд анхаарал бага хандуулдаг, энэ чиглэлд төлөвлөгөөт ажил бага хийдэг, авлига авсан хүнд тооцох хариуцлага ил тод биш байдаг, удирдлагын түвшинд ажилладаг хүмүүсийн авлигыг хянах, илрүүлэх хүсэл, эрмэлзэл бага байдаг зэрэг шалтгаан нь ийнхүү хариулахад нөлөөлжээ.

Ёс зүй, хариуцлагатай байдал дутсанаас болж төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах болсон гэж хариулсан хариултын хувь өмнөх оноос 5.8 пунктээр нэмэгдсэн нь албан хаагчид үүрэгт ажлынхаа мөн чанар, хариуцлагаас илүү хувийн ашиг сонирхлыг дээгүүр тавьдаг, үүрэгт ажлаа нэмэлт орлого олох хэрэгсэл гэж андуурдаг байдлаас үүдэлтэй гэж тайлбарласан байна.

Харин уламжлал болсон учраас гэж хариулсан хариултын хувь 12.3 пунктээр буурсан нь тэрхүү хэвшмэл сэтгэлгээг арилгах хүрээнд хийгдсэн ажлуудын үр нөлөө байжээ.

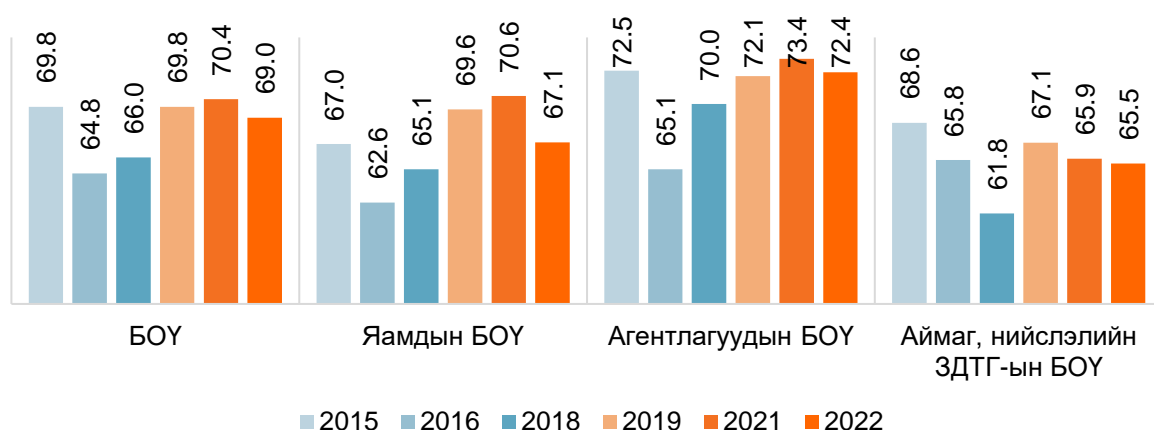
3.4. БОУ-ний ерөнхий дүн

Төрийн байгууллагуудын БОУ-д тухайн байгууллагын харьяа дээд байгууллагын төлөөлөл, бодлого боловсруулагч болон төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшил, холбоодын төлөөлөл, аудитор, хяналтын ажилтан, хэвлэл мэдээллийн байгууллагын ажилтан, сэтгүүлч, эрдэмтэн, судлаачдын төлөөллийг хамруулсан. Энэхүү үнэлгээг авлигын талаарх төсөөлөл, авлигын хяналт, авлигын бодит тохиолдол, удирдлагын авлигатай тэмцэх хүсэл эрмэлзэл зэрэг үзүүлэлтүүдийн дунджаар тооцсон болно.

БОУ-ний 2022 оны дүн 69.0 болж 2021 онтой харьцуулахад 1.4 оноогоор буурчээ. Энэ нь 2016 оноос хойш тасралтгүй өсөж байсан үзүүлэлтийг сааруулсан үр дүн байв. Ийнхүү буурахад БОУ-д оролцогчдын авлигыг хянах механизм, авлигын бодит тохиолдол, удирдлагын авлигатай тэмцэх хүсэл эрмэлзлийг буурсан хэмээн үнэлснээс шалтгаалсан байна.

Яамдын БОУ-ний дүн өмнөх онтой харьцуулахад 3.5 оноогоор, агентлагуудынх 1.0 оноогоор, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын үнэлгээ 0.4 оноогоор тус тус буурчээ. Яам болон агентлагуудын хувьд энэхүү үр дүн нь 2016 оноос хойш тасралтгүй өсөж байсан хэдий ч энэ удаа буурсан байв.

График 26. БОУ, оноор, байгууллагын төрлөөр

БОУ-ний хамгийн өндөр үнэлгээг “Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар” 90.1 оноогоор авсан бол энэхүү үр дүн нь 2021 онтой харьцуулахад 18.3 оноогоор сайжирсан байна. Хамгийн өндөр үнэлгээ авсан 5 байгууллагын 1 нь шинээр байгуулагдсан яам байсан бол үлдсэн 4 нь өмнөх оны амжилтаа хадгалан үнэлгээгээ илүү сайжруулжээ.

Хамгийн бага үнэлгээ авсан 5 байгууллагаас Ховд аймгийн ЗДТГ-ын үнэлгээ 3.6 оноогоор өссөн хэдий ч хангалттай үр дүнд хүрч чадаагүй байна. Харин Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ-ын үнэлгээ хамгийн их оноогоор буурсан байв.

Харин 2021 оны үнэлгээгээр хамгийн өндөр үнэлгээ авсан 5 байгууллага энэ удаад өндөр үнэлгээтэй 5 байгууллагын жагсаалтад багтаагүй байлаа.

Хүснэгт 19. БОУ, хамгийн өндөр болон хамгийн бага үнэлгээ авсан байгууллагууд

№	Байгууллагын нэр	2021 оны эрэмбэ	2022 оны эрэмбэ	2021 оны үнэлгээ	2022 оны үнэлгээ	Үнэлгээний өөрчлөлт
Хамгийн өндөр үнэлгээтэй:						
1	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	31	1	71.8	90.1	18.3
2	Үндэсний геологийн алба	33	2	71.2	82.3	11.1
3	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	36	3	70.3	81.8	11.5
4	Эдийн засаг, хөгжлийн яам	-	4	-	81.3	-
5	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар	34	5	70.7	81.2	10.5
Хамгийн бага үнэлгээтэй:						
65	Ховд аймгийн ЗДТГ	68	65	50.6	54.2	3.6
66	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	20	66	75.1	53.4	-21.7
67	Архангай аймгийн ЗДТГ	63	67	60.0	53.3	-6.7
68	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам	52	68	65.7	49.5	-16.2
69	Баян-Өлгий аймгийн ЗДТГ	66	69	54.5	45.3	-9.2

Яамдын БОУ

Судалгаанд хамрагдсан 16 яамдын БОУ-ний дундаж үнэлгээ 2021 онтой харьцуулахад 3.9 оноогоор буурчээ. Эдгээр 16 яамны 2 нь шинээр байгуулагдсан ба 3 яамны үнэлгээ өмнөх үнэлгээтэй харьцуулахад өссөн байв. “Батлан хамгаалах яам”-ны

үнэлгээ өмнөх онтой харьцуулахад хамгийн их оноо нэмэгдсэн бол “Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам”-ны үнэлгээ хамгийн их оноогоор буурсан байна.

Хүснэгт 20. Яамдын БОУ, 2021, 2022 оныг харьцуулсан байдлаар

№	Байгууллагын нэр	2021	2022	Өөрчлөлт
Яамдын БОУ		70.6	67.1	 -3.9
1	Эдийн засаг, хөгжлийн яам	-	81.3	-
2	Эрчим хүчний яам	73.9	77.4	 3.5
3	Зам, тээврийн хөгжлийн яам	80.3	77.0	-3.4
4	Соёлын яам	77.9	76.0	-1.9
5	Батлан хамгаалах яам	60.8	73.0	 12.2
6	Гадаад харилцааны яам	74.7	69.5	-5.2
7	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	66.9	68.6	 1.7
8	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам	77.5	67.6	-9.9
9	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам	68.6	67.6	-1.0
10	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам	-	66.8	-
11	Барилга, хот байгуулалтын яам	68.9	64.6	-4.3
12	Сангийн яам	70.4	60.5	-9.9
13	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	71.4	60.3	-11.1
14	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	67.3	57.7	-9.6
15	Эрүүл мэндийн яам	63.7	56.6	-7.1
16	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам	65.7	49.5	-16.2

Агентлагуудын БОУ

Судалгаанд хамрагдсан 31 агентлагийн БОУ-ний дундаж үнэлгээ 2021 онтой харьцуулахад 1.0 оноогоор буурчээ. Эдгээр 31 агентлагаас 12 агентлагийн үнэлгээ өмнөх үнэлгээний үр дүнгээс сайжирсан байна. 2021 онд 32 агентлаг судалгаанд хамрагдаж байсан ба 13 нь өмнөх үнэлгээний үр дүнгээс үнэлгээгээ сайжруулж байжээ.

“Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар”-ын үнэлгээ хамгийн их оноогоор нэмэгдсэн бол “Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар”-ын үнэлгээ хамгийн их оноогоор буурсан байна. Өмнөх онтой харьцуулахад “Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар” нь 21 дүгээрт эрэмбэлэгдэж байсан бол энэ удаа 1 дүгээрт, “Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар” 1 дүгээрт эрэмбэлэгдэж байсан бол 26 дугаарт эрэмбэлэгдлээ.

Хүснэгт 21. Агентлагуудын БОУ, 2021, 2022 оныг харьцуулсан байдлаар

№	Байгууллагын нэр	2021	2022	Өөрчлөлт
Агентлагуудын БОУ		73.4	72.4	 -1.0
1	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	71.8	90.1	 18.3
2	Үндэсний геологийн алба	71.2	82.3	 11.1
3	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	70.3	81.8	 11.5
4	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар	70.7	81.2	 10.5
5	Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар	81.1	80.7	-0.4
6	Усны газар	67.7	78.8	 11.1
7	Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар	82.1	78.0	-4.1
8	Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар	75.3	77.3	2.1
9	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	70.2	76.8	 6.6
10	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар	74.9	76.8	 1.9
11	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	72.9	75.0	 2.0
12	Архивын ерөнхий газар	72.7	73.7	 1.0
13	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар	77.6	73.1	-4.5
14	Боловсролын ерөнхий газар	-	71.8	-
15	Гадаадын иргэн, харьяатын газар	75.5	71.7	-3.8
16	Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар	72.0	71.6	-0.4

№	Байгууллагын нэр	2021	2022	Өөрчлөлт
Агентлагуудын БОУ		73.4	72.4	↓ -1.0
17	Мал эмнэлгийн ерөнхий газар	72.0	71.0	-1.0
18	Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар	79.6	70.7	-8.8
19	Оюуны өмчийн газар	76.9	70.2	-6.8
20	Онцгой байдлын ерөнхий газар	61.9	70.0	↑ 8.2
21	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар	77.0	69.5	-7.4
22	Цагдаагийн ерөнхий газар	77.6	69.4	-8.2
23	Иргэний нисэхийн ерөнхий газар	59.5	68.7	↑ 9.1
24	Татварын ерөнхий газар	69.9	68.1	-1.8
25	Стандарт, хэмжил зүйн газар	76.5	68.0	-8.6
26	Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар	83.7	65.9	-17.8
27	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар	69.6	65.6	-3.9
28	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	73.6	63.9	-9.6
29	Соёл, урлагийн газар	73.8	62.9	-10.8
30	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газар	77.6	62.6	-14.9
31	Гаалийн ерөнхий газар	69.6	56.4	-13.2

Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын БОУ

Судалгаанд хамрагдсан 21 аймаг болон нийслэлийн ЗДТГ-ын БОУ-ний дундаж үнэлгээ 0.4 оноогоор буурсан байлаа. Эдгээр нийт ЗДТГ-ын 12 ЗДТГ-ын үнэлгээ өмнөх үеэс сайжирсан байна.

Дорноговь аймгийн ЗДТГ өмнөх онтой харьцуулахад 18.4 оноогоор үнэлгээгээ нэмэгдүүлж 17 дугаар байрнаас 1 дүгээр, Баян-Өлгий аймаг 9.2 оноогоор үнэлгээгээ бууруулж 20 дугаар байрнаас 22 дугаарт эрэмбэлэгдсэн байна.

Хүснэгт 22. ЗДТГ - уудын БОУ, 2021, 2022 оныг харьцуулсан байдлаар

№	Байгууллагын нэр	2021	2022	Өөрчлөлт
Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын БОУ		65.9	65.5	↓ -0.4
1	Дорноговь аймгийн ЗДТГ	60.8	79.2	↑ 18.4
2	Завхан аймгийн ЗДТГ	67.7	77.9	↑ 10.2
3	Увс аймгийн ЗДТГ	67.4	75.7	↑ 8.3
4	Орхон аймгийн ЗДТГ	70.2	74.9	↑ 4.7
5	Хэнтий аймгийн ЗДТГ	79.6	74.0	-5.6
6	Нийслэлийн ЗДТГ	68.6	71.2	↑ 2.6
7	Өмнөговь аймгийн ЗДТГ	65.5	70.3	↑ 4.8
8	Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ	69.6	69.5	-0.0
9	Төв аймгийн ЗДТГ	71.9	68.6	-3.3
10	Дундговь аймгийн ЗДТГ	63.8	68.5	↑ 4.7
11	Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ	79.0	67.1	-11.8
12	Булган аймгийн ЗДТГ	59.9	66.7	↑ 6.8
13	Баянхонгор аймгийн ЗДТГ	61.8	63.9	↑ 2.1
14	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	68.8	63.7	-5.1
15	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	61.9	63.7	↑ 1.7
16	Дорнод аймгийн ЗДТГ	76.5	62.6	-14.0
17	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	63.2	61.7	-1.5
18	Хөвсгөл аймгийн ЗДТГ	53.7	56.2	↑ 2.5
19	Ховд аймгийн ЗДТГ	50.6	54.2	↑ 3.6
20	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	75.1	53.4	-21.6
21	Архангай аймгийн ЗДТГ	60.0	53.3	-6.7
22	Баян-Өлгий аймгийн ЗДТГ	54.5	45.3	-9.2

3.4.1. БОУ, дэд үзүүлэлтээр

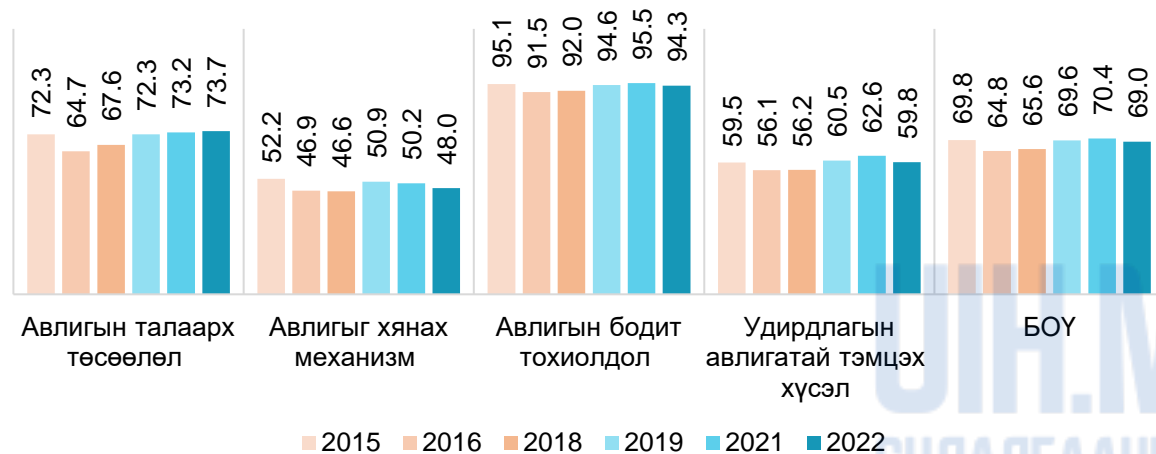
БОУ-ний судалгаанд оролцогчдын авлигын талаарх төсөөллийн үнэлгээ 73.7 болж 2021 онтой харьцуулахад 0.5 оноогоор сайжирчээ. Энэхүү үзүүлэлт 2016 оноос хойш тасралтгүй өсөж байна. Энэ үзүүлэлт БОУ-ний дунджаас 4.7 оноогоор илүү байна.

Авлигыг хянах механизмд өгч буй үнэлгээ хамгийн бага буюу 48.2 байв. Энэ үзүүлэлт БОУ-ний дунджаас 21.0 оноогоор бага байна. Үнэлгээг 2021 онтой харьцуулахад 2.2 оноогоор буурчээ. Үүнийг сайжруулахын тулд төрийн байгууллагууд дотоод хяналтын механизмаараа авлигыг илрүүлж, хариуцлага тооцох, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийн талаар мэдээлэгчийг бүрэн хамгаалах, шударга ёсыг бэхжүүлэх, авлига, ашиг сонирхлоос урьдчилан сэргийлэх зэрэг чиглэлд ажиллах шаардлагатай.

Авлигын бодит тохиолдолд өгсөн үнэлгээ 94.3 байгаа нь 2021 онтой харьцуулахад 1.2 оноогоор буурсан байна. Энэ үзүүлэлт БОУ-ний дунджаас 25.3 оноогоор илүү байна. Түүнчлэн 2016-2021 он хүртэл тасралтгүй өсөж байсан хэдий ч энэ удаа ийнхүү буурсан байв. Өөрөөр хэлбэл сүүлийн 4 жилтэй харьцуулахад авлигын бодит тохиолдол тодорхой хэмжээнд нэмэгджээ.

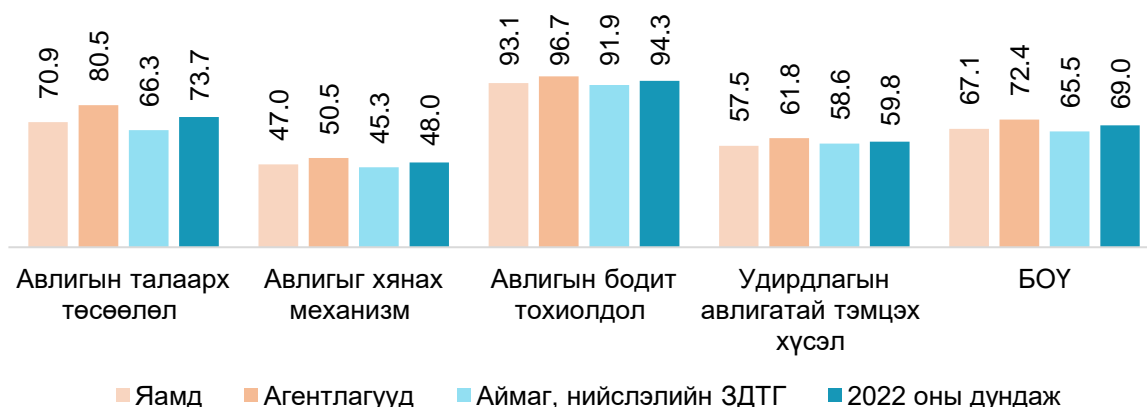
Удирдлагын авлигатай тэмцэх хүсэл эрмэлзэлд өгсөн үнэлгээ 59.8 байгаа нь 2021 онтой харьцуулахад 2.8 оноогоор буурсан байна. Энэ үзүүлэлт БОУ-ний дунджаас 0.2 оноогоор бага бөгөөд 2016-2021 он хүртэл тасралтгүй өсөж байсан хэдий ч энэ удаа буурсан байв.

График 27. БОУ, оноор, дэд үзүүлэлтээр

Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын авлигын талаарх төсөөлөл, авлигыг хянах механизмтай холбоотой үнэлгээ 66.3 байгаа нь яамдын үнэлгээ болон аентлагуудын үнэлгээтэй харьцуулахад бага байна.

График 28. БОУ, байгууллагын төрлөөр, дэд үзүүлэлтээр

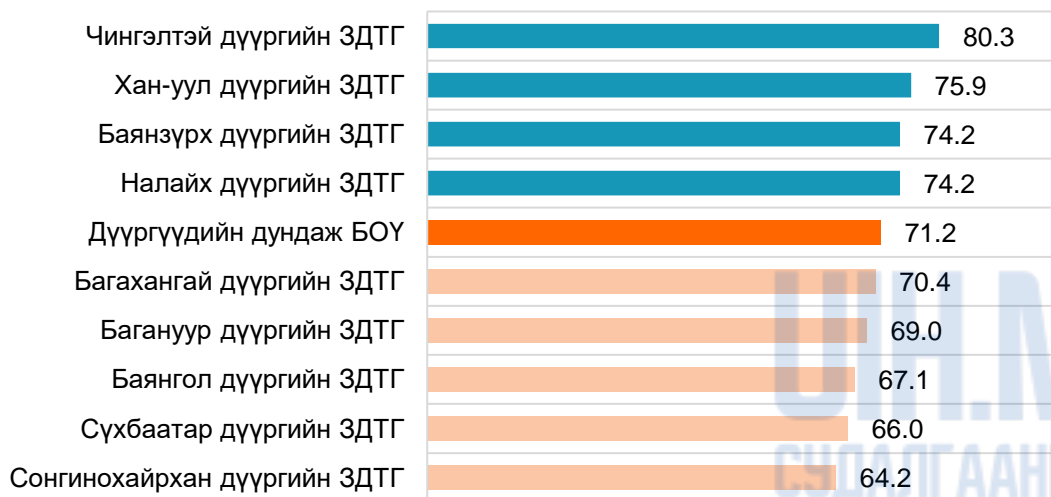
3.4.2. Дүүргийн ЗДТГ-ын БОУ

Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын БОУ 71.2 оноогоор үнэлэгдсэн нь ерөнхий дунджаас 1.3 оноогоор илүү байгаа үр дүн юм.

БОУ-ээр хамгийн өндөр үнэлгээг авсан дүүрэг нь Чингэлтэй дүүргийн ЗДТГ бол хамгийн бага үнэлгээг Сонгинохайрхан дүүргийн ЗДТГ авсан байна.

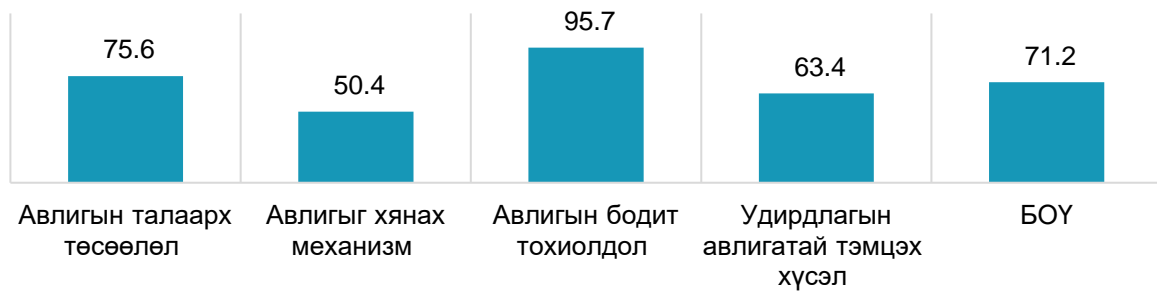
Нийт 9 дүүрэг судалгаанд хамрагдсанаас 4 нь дунджаас дээгүүр, 5 нь дунджаас бага үнэлгээ авсныг дараах графикаас харах боломжтой.

График 29. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын БОУ

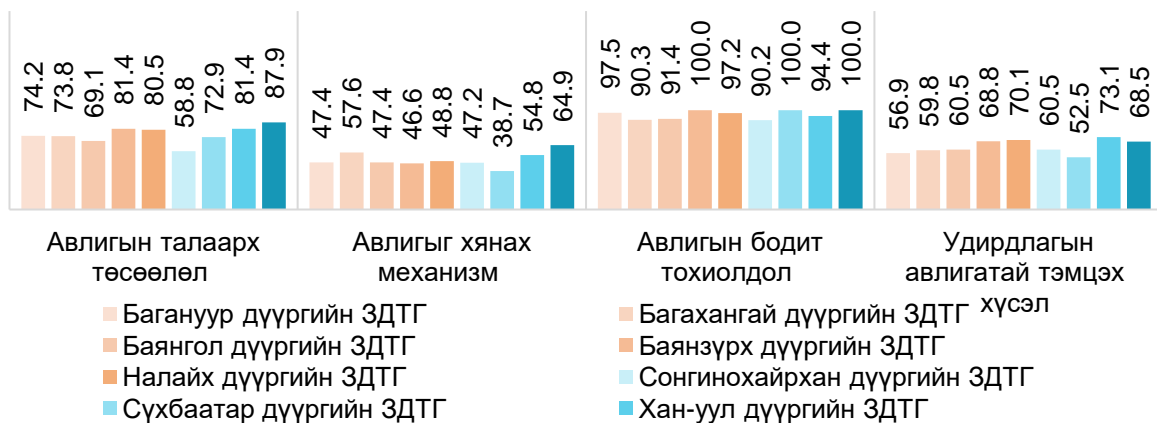
Дүүргүүдийн үнэлгээг дэд үзүүлэлтээр салган харвал авлигыг хянах механизм хамгийн бага буюу 50.4 оноогоор үнэлэгджээ. Харин өндөр үнэлгээг 95.7 оноогоор авлигын бодит тохиолдлын үнэлгээ авчээ.

График 30. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын БОУ, дэд үзүүлэлтээр

Дэд үзүүлэлтүүдийг дүүргээр задлан харвал авлигын талаар төсөөллийн хамгийн бага үнэлгээг Сонгинохайрхан дүүргийн ЗДТГ, авлигыг хянах механизмын хамгийн бага үнэлгээг Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ, авлигын бодит тохиолдлын хамгийн бага үнэлгээг Сонгинохайрхан дүүргийн ЗДТГ, удирдлагын авлигатай тэмцэх хүсэл эрмэлзлийн хамгийн бага үнэлгээг Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ авсан байна.

График 31. Дүүргүүдийн ЗДТГ-ын БОУ, дэд үзүүлэлтээр, байршлаар

БҮЛЭГ 4. МОНГОЛ УЛС ДАХЬ АВЛИГЫН ШАЛТГААН, НӨХЦӨЛ

Энэхүү бүлэгт Монгол Улс дахь авлигын шалтгаан, нөхцөл, авлига хамгийн их тархсан институцийн талаар болон ирэх 2 жил авлигын нөхцөл байдал хэрхэн өөрчлөгдөх талаарх төсөөллийг харуулсан үр дүнг орууллаа.

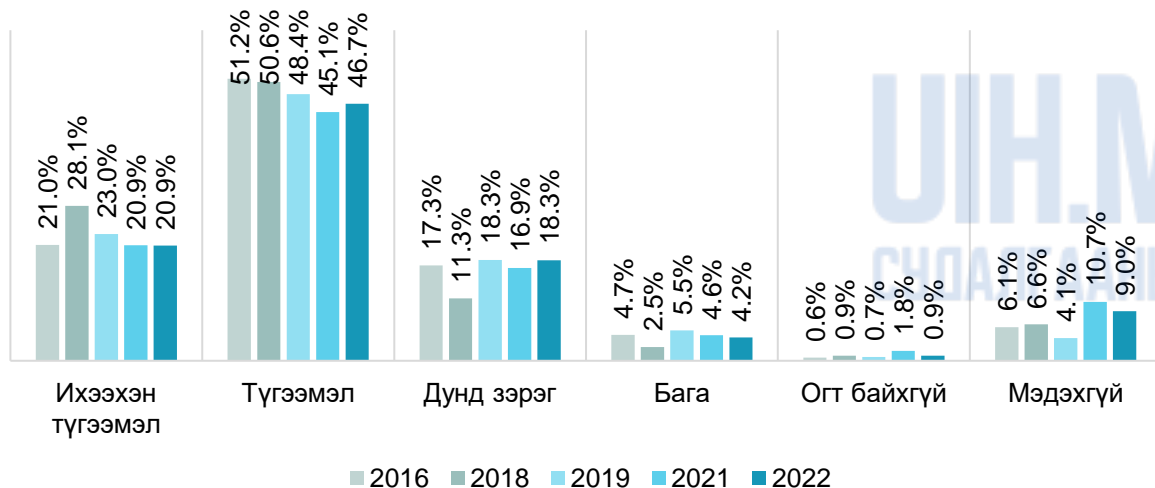
4.1. Монгол Улс дахь авлигын өнөөгийн нөхцөл байдал

Монгол Улсын авлигын өнөөгийн нөхцөл байдлыг тодорхойлохдоо судалгаанд оролцогчдоос Монгол Улсад авлига хэр түгээмэл байна вэ? гэсэн асуултаар тодруулсан ба хариултуудын хувьд ихээхэн түгээмэл, түгээмэл, дунд зэрэг, бага, огт байхгүй, мэдэхгүй гэсэн хариултуудын үр дүнг авч нэгтгэсэн.

Судалгаанд оролцогчын дийлэнх хувь нь буюу 46.7 хувь нь Монгол Улсад авлига түгээмэл байдаг гэж хариулжээ. Энэ нь 2021 онтой харьцуулахад 1.6 пунктээр нэмэгджээ.

Судалгаанд оролцогчдоос төлөөллөөс Монгол Улсад авлига яагаад түгээмэл байгааг тодруулахад одоогийн нийгэм, төрийн тогтолцоо буруу байгаа учраас түгээмэл байна гэж үзэж байна. Мөн төрийн үйлчилгээ удаан, цаг хугацаа их авдаг, төрийн албан хаагчдын хүнд суртал маш их байдаг учраас хүмүүс ажлаа хурдан бүтээх гэж, цаг хугацаа хэмнэх, одоогийн байгаа хууль дүрэм, журам хэрэгждэггүй, авлига, өгсөн авсан хүнд аль алинд нь хариуцлага тооцдоггүй тогтолцоо байсаар байгаа нь авлига түгээмэл байгаагийн нэг гол илрэл юм гэж дурдаж байв.

График 32. Монгол Улс дахь авлигын өнөөгийн нөхцөл байдал, оноор

Монгол Улс дахь авлигын өнөөгийн нөхцөл байдлыг судалгаанд оролцогчдоос асуухад “Монгол Улсад авлига түгээмэл байна” гэж 48.4 хувь нь хариулжээ. Харин ихээхэн түгээмэл гэж судалгаанд оролцогчдын 23.9 хувь нь хариулсан бол, 16.2 хувь нь

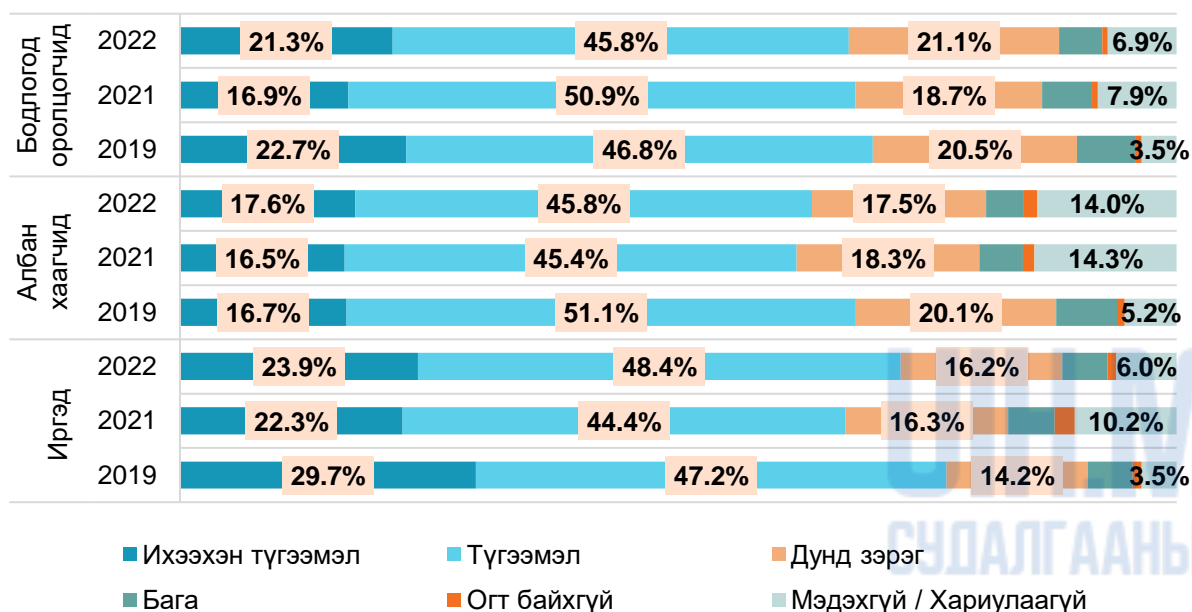

дунд зэрэг, 6.0 хувь нь мэдэхгүй буюу хариулахаас татгалзсан, 4.5 хувь нь бага гэж хариулжээ. Сүүлийн 5 жилийн мэдээллээс харахад иргэд, байгууллагын төлөөллийн хувьд Монгол Улсад авлига түгээмэл байдаг гэсэн хариулт өндөр хэвээр байсаар байгаа нь Монгол улс дахь авлигын тархалт буурахгүй байгааг харуулж байна.

Төрийн байгууллагын албан хаагчдын дийлэнх хувь нь буюу 45.8 хувь нь Монгол Улсад авлига түгээмэл байдаг хэмээн хариулжээ. Энэхүү үр дүнг 2019 онтой харьцуулахад 5.3 пунктээр буурсан, 2021 онтой харьцуулахад 0.4 пунктээр өссөн дүн юм. Харин ихээхэн түгээмэл байдаг хэмээн хариулсан хариултын хувь 2022 онд 17.6, 2021 онд 16.5, 2019 онд 16.7 хувийг тус тус эзэлж байв. Энэхүү дүр дүнг нэгтгэн дүгнэвэл судалгаанд хамрагдсан 10 албан хаагч тутмын 6 нь Монгол Улсад авлига түгээмэл байдаг гэдэгтэй санал нэгдэж байв.

Судалгаанд оролцсон бодлогод оролцогчдын дийлэнх хувь нь буюу 45.8 хувь нь Монгол Улсад авлига түгээмэл байдаг хэмээн хариулжээ. Энэхүү үр дүнг 2019 онтой харьцуулахад 1.0, 2021 онтой харьцуулахад 5.1 пунктээр тус тус буурчээ. Харин ихээхэн түгээмэл байдаг хэмээн хариулсан хариултын хувь 2019 онд 22.7, 2021 онд 16.9, 2022 онд 21.3 хувийг эзэлж байв. Ерөнхийдөө судалгаанд хамрагдсан 10 оролцогч тутмын 7 нь Монгол Улсад авлига түгээмэл байдаг гэдэгтэй санал нэгдэж байсан.

График 33. Монгол Улс дахь авлигын өнөөгийн нөхцөл байдал, судалгаанд оролцогчдын төрлөөр, оноор

4.2. Авлига хамгийн их тархсан институц

Судалгаанд оролцогчдоос Монгол Улсад авлига хамгийн их тархсан институц аль нь болохыг тодруулахад дийлэнх нь “Эрүүл мэндийн байгууллага” гэж хариулжээ. Үүний дараа Шүүх, Газрын алба, Гаалийн байгууллага, Цагдаагийн газар эрэмбэлэгдэж байна. Энэхүү үр дүнг 2021 онтой харьцуулахад эрэмбэ нь огт өөрчлөгдөөгүй байгаагаас үзэхэд эдгээр байгууллагуудад тархсан авлигыг бууруулах, таслан зогсоох тал дээр нэн тэргүүнд анхаарал хандуулж ажиллах хэрэгцээ, шаардлага байна. Мөн судалгааны үр

дүнг дүгнэн үзэхэд өнгөрсөн нэг жилийн хугацаанд эдгээр байгууллагуудад бий болсон авлигыг бууруулах чиглэлд ахиц гарсан ажил хийгдээгүй гэж үзэхээр байна.

Хүснэгт 23. Авлига хамгийн их тархсан институц, оноор

№	Төрөл	2016	2018	2019	2021	2022
1	Эрүүл мэндийн байгууллага	44.7%	46.4%	42.6%	48.3%	52.0%
2	Шүүх	38.6%	49.2%	53.3%	48.0%	50.5%
3	Газрын алба	46.4%	47.0%	42.9%	41.8%	48.9%
4	Гаалийн байгууллага	37.7%	35.4%	48.0%	36.9%	46.4%
5	Цагдаагийн байгууллага	30.9%	38.2%	33.9%	35.3%	41.6%
6	Мэргэжлийн хяналтын байгууллага	32.2%	33.9%	44.6%	33.4%	39.7%
7	Боловсролын байгууллага	30.5%	41.0%	32.9%	32.7%	37.1%
8	Төрийн захиргааны байгууллага яам, агентлаг	33.0%	43.9%	35.0%	31.7%	36.2%
9	Улс төрийн нам	31.5%	35.8%	33.7%	30.5%	34.2%
10	Прокурорын байгууллага	22.3%	29.9%	33.2%	29.8%	30.0%
11	Татварын байгууллага	24.0%	25.2%	26.7%	26.5%	28.8%
12	Нутгийн захиргааны байгууллага	18.1%	25.8%	19.6%	22.2%	26.1%
13	Хэвлэл мэдээллийн байгууллага	12.0%	15.9%	19.5%	16.1%	22.8%
14	Төрийн бус байгууллага	6.5%	10.8%	6.6%	11.6%	11.2%
15	Хувийн хэвшил	7.0%	10.4%	6.5%	10.5%	9.9%
16	Мэдэхгүй	-	-	-	5.5%	1.9%
18	Бусад	5.4%	3.3%	-	0.1%	0.2%
17	Байхгүй	-	-	-	0.5%	0.9%

Иргэдийн хувьд эдгээр байгууллагуудад авлига яагаад хамгийн их тархсан гэж бодож байгааг тодруулахад эмнэлгийн байгууллагын хувьд ачаалал их, цахимаар эмнэлгийн үйлчилгээ авах боломж бага, тусгай утас ажилладаг ч тэр үнэтэй байдаг, эмч ажиллагсад ачаалал их байдаг болохоор хүнд суртал их, ёс зүйгүй байдаг, мөн цахимд шилжсэн гээд хөдөө орон нутгийн хүмүүс заавал хотод ирж цаг авч, үзүүлэх цагаа хүлээдэг, эмнэлгийн үйлчилгээ авах цаг доод тал нь долоо хоног хүлээдэг, дээд тал нь сар хүлээдэг учраас цаг хугацаа хэмнэх гэж, танил тал хайж, авлига өгдөг гэх мэт шалтгаануудыг дурдаж байв. Харин шүүхийн байгууллагуудын тухайд аливаа гэмт хэрэг, асуудлууд шүүхийн шатанд очоод авлига өгсөн талд нь үйлчилдэг, АТГ авлигын хэрэг илрүүлсэн ч шүүхийн шатандаа очоод хэрэгсэхгүй болдог учраас шүүхийн байгууллагад авлига их байдаг гэж үзэж байв. Мөн төрийн байгууллагын албан хаагчдын цалин бага, ажлын ачаалал өндөр, оочир дараалал их, иргэд аливаа асуудлаа шийдэх гэж өгөх сонирхол их байдаг, төрийн бүх үйлчилгээг авахад цаг хугацаа их шаарддаг, ялангуяа тусгай зөвшөөрөл өгдөг байгууллагууд амьдралд нийцэхгүй шаардлага тавьдаг, эдгээр шаардлагуудыг нь хангахгүй учраас аргалах гэж авлига өгдөг, хүн амын нийгмийн хангамж ялангуяа сургууль, цэцэрлэгийн хүрэлцээ муу байдаг учраас хүүхдээ сургууль, цэцэрлэгт оруулах гэж, мөн төрийн байгууллагын ажлын байрны сонгон шалгаруулалт шударга бус явагддаг учраас ажилд орохын тулд авлига өгдөг гэх мэт олон шалтгаануудыг дурдаж байв.

Хүснэгт 24. Авлига хамгийн их тархсан институц, иргэн, ААНБ-ын хувьд

№	Төрөл	2021	2022	2021	2022
		оны эрэмбэ	оны эрэмбэ	оны үнэлгээ	оны үнэлгээ
1	Эрүүл мэндийн байгууллага	1	1	50.2%	52.2%
2	Шүүх	2	2	47.3%	51.4%
3	Газрын алба	3	3	40.2%	44.6%
4	Төрийн захиргааны байгууллага яам, агентлаг	7	4	32.3%	42.5%
5	Боловсролын байгууллага	6	5	34.1%	41.1%
6	Улс төрийн нам	9	6	30.2%	39.1%
7	Мэргэжлийн хяналтын байгууллага	8	7	31.5%	38.9%
8	Цагдаагийн байгууллага	4	8	37.1%	37.1%
9	Гаалийн байгууллага	5	9	34.5%	35.3%
10	Нутгийн захиргааны байгууллага	12	10	22.8%	33.6%
11	Прокурорын байгууллага	10	11	29.9%	32.0%
12	Татварын байгууллага	11	12	26.6%	31.9%
13	Хэвлэл мэдээллийн байгууллага	13	13	15.9%	27.5%
14	Хувийн хэвшил	15	14	11.9%	16.8%
15	Төрийн бус байгууллага	14	15	13.2%	15.5%
16	Байхгүй	17	16	0.4%	1.3%
17	Бусад	18	17	0.0%	0.5%
18	Мэдэхгүй	16	18	5.3%	0.5%

Албан хаагчдын хувьд Газрын албыг авлига хамгийн их тархсан институц хэмээн онцолсон шалтгааныг тодруулахад тухайн байгууллагын албан хаагчдын хүртээмжгүй байдал, ачаалал зэргээс хамааран үйлчлүүлэгчид ажлаа түргэн хугацаанд бүтээх гэж мөнгө, төгрөг, бэлэг, сэлт өгдөг, үүнийг уламжлал болсон зүйл гэж андууран албан хаагчид “гар харах” байдал түгээмэл байдагтай холбоотой гэж тайлбарлажээ.

Шүүхийн байгууллагыг авлига хамгийн их тархсан институц хэмээн онцолсон шалтгааныг тодруулахад шүүгч нар шийдвэрлэж буй хэргийн мөн чанарыг илэрхийлэх үнэн бодит байдлыг харгалзан үзэж хэргийг шийдвэрлэхээс илүү хэн нэгэн хүний ашиг сонирхолд нийцүүлэн хуулийг хэрэглэж, эрх мэдлээ урвуулан ашигладаг тохиолдол нэлээдгүй байдагтай холбоотой байв.

Хүснэгт 25. Авлига хамгийн их тархсан институц, албан хаагчдын хувьд

№	Төрөл	2021	2022	2021	2022
		оны эрэмбэ	оны эрэмбэ	оны үнэлгээ	оны үнэлгээ
1	Газрын алба	3	1	47.0%	50.8%
2	Шүүх	1	2	51.0%	50.0%
3	Эрүүл мэндийн байгууллага	5	3	41.7%	49.6%
4	Мэргэжлийн хяналтын байгууллага	4	4	42.8%	49.4%
5	Гаалийн байгууллага	2	5	48.1%	48.4%
6	Улс төрийн нам	6	6	32.6%	39.0%
7	Боловсролын байгууллага	9	7	27.2%	31.3%
8	Прокурорын байгууллага	7	8	30.9%	28.8%
9	Цагдаагийн байгууллага	8	9	28.4%	27.8%
10	Татварын байгууллага	10	10	26.9%	27.5%
11	Төрийн захиргааны байгууллага яам, агентлаг	11	11	26.1%	26.0%
12	Хэвлэл мэдээллийн байгууллага	13	12	17.1%	23.7%
13	Нутгийн захиргааны байгууллага	12	13	20.1%	18.7%
14	Төрийн бус байгууллага	15	14	6.2%	6.5%
15	Хувийн хэвшил	16	15	5.5%	6.4%

№	Төрөл	2021	2022	2021	2022
		оны эрэмбэ	оны эрэмбэ	оны үнэлгээ	оны үнэлгээ
16	Бусад	18	16	0.1%	4.5%
17	Мэдэхгүй	14	17	6.6%	0.0%
18	Байхгүй	17	18	0.2%	0.0%

Бодлогод оролцогчид эрүүл мэндийн байгууллагуудын хүртээмжгүй байдал, ачаалал, цалин хангамж хүрэлцээгүй байдаг нь үйлчлүүлэгчдийн бухимдлыг ихээхэн төрүүлдэг байдал нь авлига хамгийн их тархсан институц гэж үзэхэд нөлөөлжээ. Мөн үйлчлүүлэгчдийн эрүүл мэндийн байгууллагаар үйлчлүүлэхдээ бэлэг сэлт өгөхгүй бол чанартай үйлчилгээ авч чадахгүй гэж боддог, шаардлага хангалттай тавьдаггүй зэрэг зан төлөв нь энэ салбарыг авлига их тархсан гэж үзэхэд нөлөөлж байна. Хамгийн бодит жишээ бол жирэмсэн эхчүүд төрөх эмнэлэгт очиход эмч, сувилагч, асрагч нарт гарыг нь цайлгах мөнгө өгөхгүй бол загнах, анхаарал бага хандуулах, анхлан төрөгчид шаардлагатай заавар, зөвлөгөөг өгөхгүй байх зэргээр нялх биетэй эхчүүдийг сэтгэл санааны дарамтанд оруулдаг. Үүнээс шалтгаалан зарим боломжтой эхчүүд өндөр төлбөртэй хувийн эмнэлэгт амаржихыг илүүд үздэг болсон байна.

Мэргэжлийн хяналтын байгууллагыг авлига хамгийн их тархсан институц гэж яагаад онцолсон болохыг тодруулахад нэгдүгээрт тухайн байгууллага хууль, дүрэм, журмын хэрэгжилтийг биелүүлэхэд хяналт тавих үүрэг бүхий хэдий ч дотоод албан хаагчид нь үүнийг буруугаар ашиглаж, эрх мэдлээ урьтал болгон хэн нэгэнд дарамт учруулах, авлига авах хандлагыг илэрхийлдэг байдлаас болсон гэж үзжээ. Хоёрдугаарт тухайн байгууллагын зарим албан хаагчдын мэдлэг, ур чадвар дутмаг байдаг нь хяналт хийх гэдгийг бусдад дарамт учруулах гэж ойлгосон юм шиг төрийн үйлчилгээг хүргэж буй нь энэхүү асуултад өндөр хувь эзлэхэд ихээхэн нөлөөлжээ.

Гаалийн байгууллагыг авлига хамгийн их тархсан институц хэмээн онцолсон шалтгааныг тодруулахад гаалийн байцаагчид авлигал өгсөн хүний гаалийн бүрдүүлэлтийг хамгийн түрүүнд хийж өгдөг, үүнийг хянах, илрүүлэх дотоод хяналт сул байдагтай холбоотой гэж судалгаанд оролцогчид дурдсан байв.

Хүснэгт 26. Авлига хамгийн их тархсан институц, бодлогод оролцогчдын хувьд

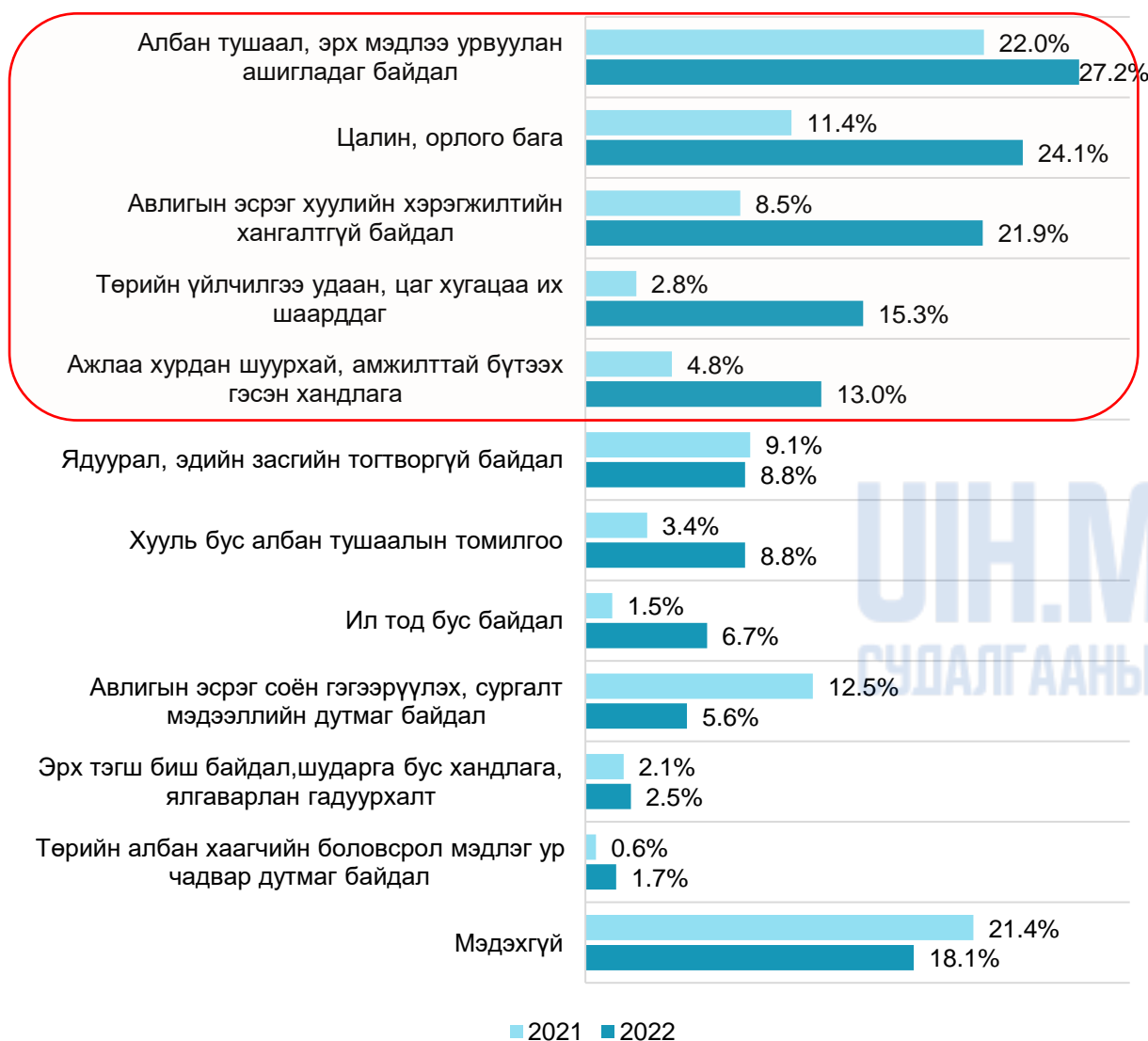
№	Төрөл	2021	2022	2021	2022
		оны эрэмбэ	оны эрэмбэ	оны үнэлгээ	оны үнэлгээ
1	Эрүүл мэндийн байгууллага	3	1	43.1%	52.9%
2	Газрын алба	2	2	46.9%	52.5%
3	Шүүх	1	3	49.1%	50.2%
4	Гаалийн байгууллага	4	4	37.2%	47.2%
5	Төрийн захиргааны байгууллага яам, агентлаг	5	5	36.3%	42.8%
6	Боловсролын байгууллага	7	6	32.2%	41.1%
7	Мэргэжлийн хяналтын байгууллага	6	7	33.1%	41.0%
8	Улс төрийн нам	9	8	29.3%	39.5%
9	Цагдаагийн байгууллага	7	9	32.2%	35.2%
10	Прокурорын байгууллага	10	10	26.6%	28.9%
11	Татварын байгууллага	11	11	24.1%	28.5%
12	Нутгийн захиргааны байгууллага	12	12	20.8%	22.7%
13	Хэвлэл мэдээллийн байгууллага	13	13	15.3%	22.1%
14	Төрийн бус байгууллага	14	14	7.6%	10.3%
15	Хувийн хэвшил	15	15	7.0%	7.9%

талаар иргэд яагаад өгөх сонирхолтой байдаг талаар тодруулахад төрийн үйлчилгээ удаан, цаг хугацаа их зарцуулдаг, төрийн албан хаагчид ёс зүйгүй байдаг, их зан гаргадаг, хүнд суртал их байдаг учраас ажлаа аль болох хурдан бүтээх гэж өгдөг талаар, мөн эдийн засгийн өнөөгийн нөхцөл байдал, ядуурал, үнийн өсөлт, улс төр, нийгмийн өнөөгийн тогтолцоо буруу байгаа нь нөлөөлж байгаа талаар мөн дурдаж байв.

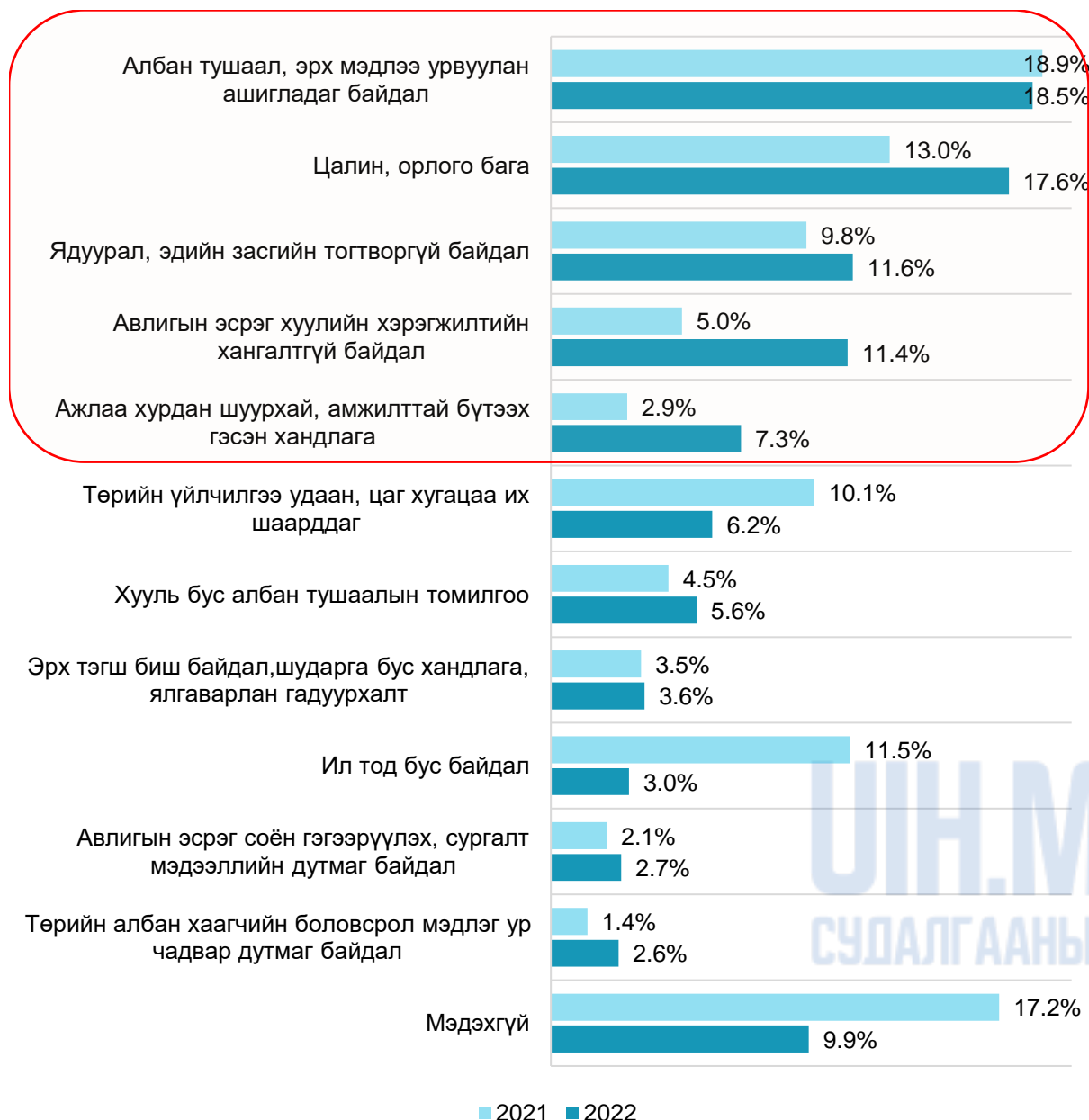
Үр дүнг оролцогчдын төрлөөр тодруулбал төрийн байгууллагаас үйлчилгээ авсан иргэд болон ААНБ-ын төлөөллийн хувьд Монгол Улс дахь авлигын шалтгаан нөхцөлийг тайлбарлахдаа 27.2 хувь нь албан тушаал, эрх мэдлээ урвуулан ашигладаг байдлаас, 24.1 хувь нь цалин, орлого бага байдгаас, 21.9 хувь нь авлигын эсрэг хуулийн хэрэгжилт хангалтгүй байдгаас, 15.3 хувь нь төрийн үйлчилгээ удаан, цаг хугацаа их шаарддаг учраас хэмээн үзсэн байна. Өнгөрсөн оны үр дүнтэй харьцуулахад хамгийн их пунктээр нэмэгдсэн хариулт цалин, орлого бага, авлигын эсрэг хуулийн хэрэгжилтийн хангалтгүй байдал, төрийн үйлчилгээ төрийн үйлчилгээ удаан, цаг хугацаа их шаарддаг, ажлаа хурдан шуурхай, амжилттай бүтээх гэсэн хандлага гэсэн хариултауд байлаа.

График 35. Монгол Улс дахь авлигын шалтгаан, иргэд, ААНБ-ын хувьд

Харин албан хаагчдын хувьд 18.5 хувь нь албан тушаал, эрх мэдлээ урвуулан ашигладаг байдал, 17.6 хувь нь цалин, орлого бага байдал, 11.6 хувь нь ядуурал, эдийн засгийн тогтворгүй байдал, 11.4 хувь нь авлигын эсрэг хуулийн хэрэгжилт хангалтгүй байдал, 7.3 хувь нь ажлаа хурдан шуурхай, амжилттай бүтээх гэсэн хандлага нь Монгол Улс дахь авлигын шалтгаан нөхцөл болж байна гэж хариулжээ. Өнгөрсөн оны үр дүнтэй харьцуулахад хамгийн их пунктээр нэмэгдсэн хариулт авлигын эсрэг хуулийн хэрэгжилтийн хангалтгүй байдал гэх хариулт байсан.

График 36. Монгол Улс дахь авлигын шалтгаан, албан хаагчдын хувьд

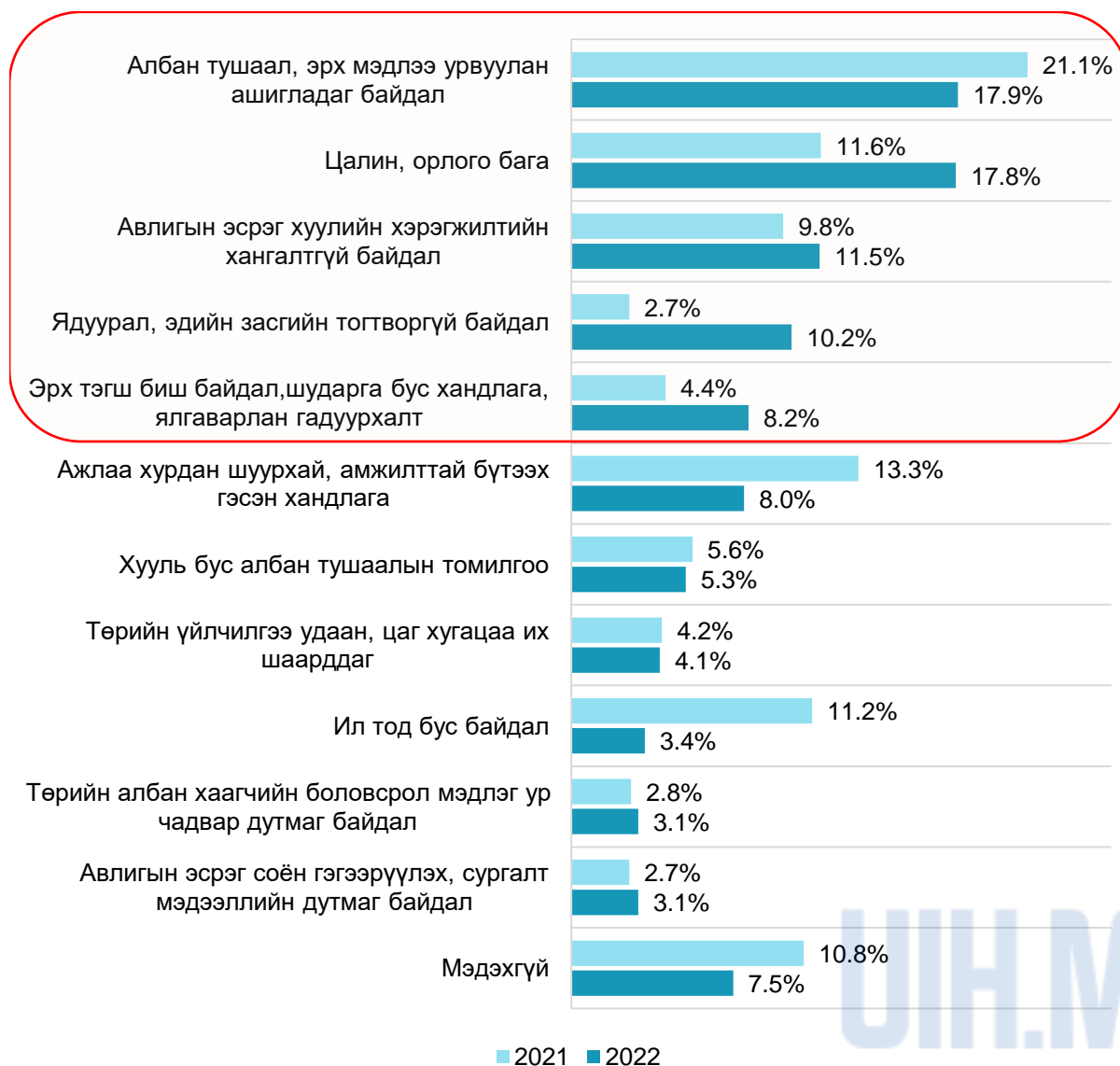

Судалгаанд хамрагдсан бодлогод оролцогчдын хувьд Монгол Улс дахь авлигын шалтгаан нөхцөлийг 17.9 хувь нь албан тушаал, эрх мэдлээ урвуулан ашигладаг байдал, 17.8 хувь нь цалин, орлого бага байдал, 11.5 хувь нь авлигын эсрэг хуулийн хэрэгжилт хангалтгүй байдал, 10.2 хувь нь ядуурал, эдийн засгийн тогтворгүй байдал, 8.2 хувь нь

эрх тэгш биш байдал, шударга бус хандлага, ялгаварлан гадуурхалтаас болж байна хэмээн үзжээ. Өнгөрсөн оны үр дүнтэй харьцуулахад хамгийн их пунктээр нэмэгдсэн хариулт цалин, орлого бага, авлигын эсрэг хуулийн хэрэгжилтийн хангалтгүй байдал, ядуурал, эдийн засгийн тогтворгүй байдал гэсэн хариултауд байлаа.

График 37. Монгол Улс дахь авлигын шалтгаан, бодлогод оролцогчдын хувьд

Судалгаанд оролцогчдын хариултын хувийг нэгтгэн дүгнэвэл албан тушаал, эрх мэдлээ урвуулан ашигладаг гэж хариулсан оролцогчдын дийлэнх нь яам, агентлагийн төлөөлөл байсан бол цалин, орлого бага гэж хариулсан оролцогчид аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын төлөөлөл давамгайлж байсан.

Мөн авлигыг илрүүлэх, таслан зогсоох, урьдчилан сэргийлэх үүрэг бүхий байгууллагууд томоохон хэргүүдийг онцлон авч үзэж шийдвэрлэдэг боловч үүний цаана нуугддаг маш олон жижиг авлигатай холбоотой хэргийг анзаардаггүй, арга хэмжээ авдаггүй нь төрийн байгууллагуудын авлигыг бууруулахад ахиц дэвшил гаргаж чадахгүй байна гэж судалгаанд оролцогчид хариулж байсан юм.

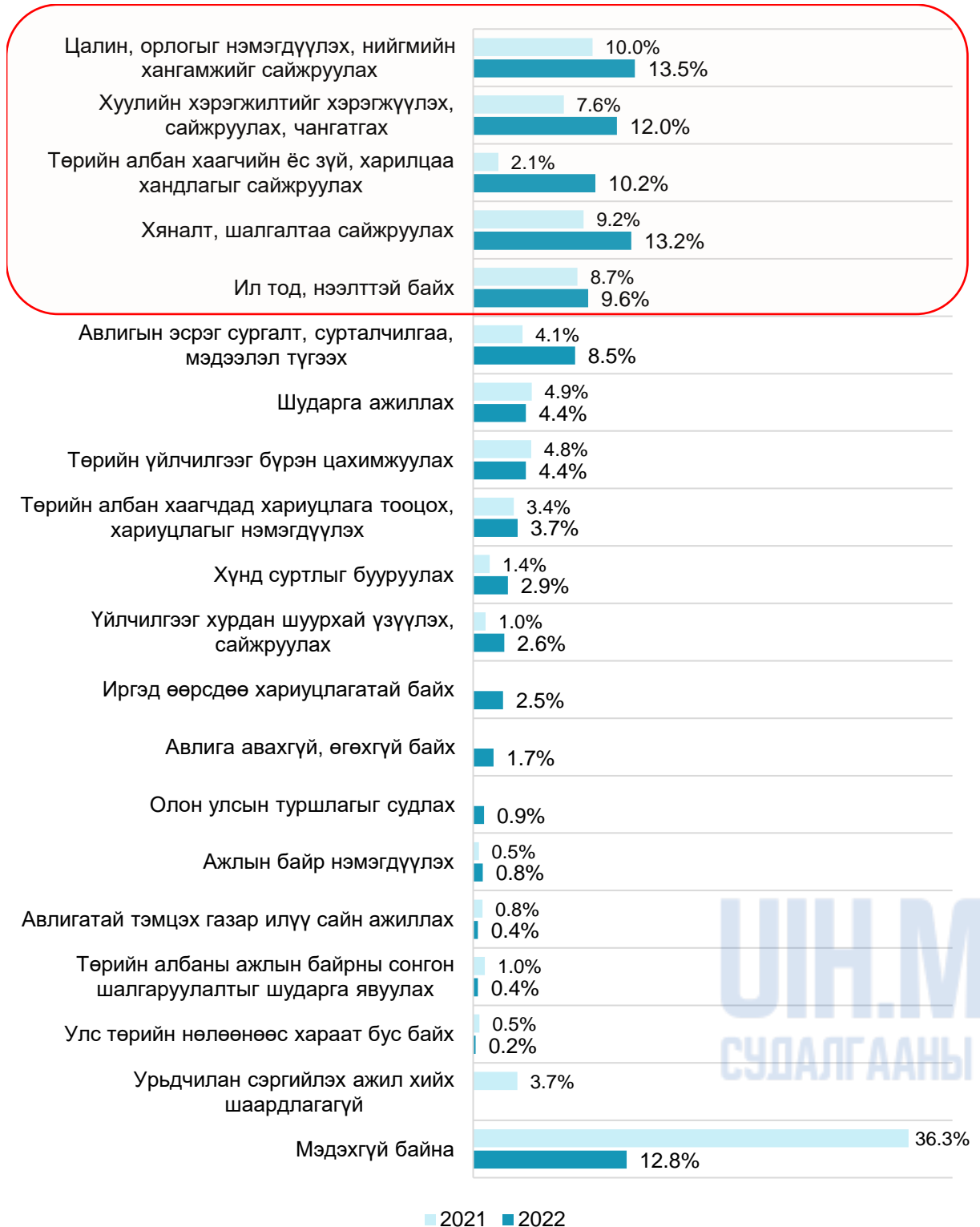
4.4. Авлигаас урьдчилан сэргийлэхийн тулд хийх шаардлагатай ажлын талаар оролцогчдын санал

Тухайн байгууллага дахь авлигыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэхийн тулд та юу хийх шаардлагатай байна вэ? гэсэн асуултад төрийн байгууллагаас үйлчилгээ авсан иргэд болон ААНБ-ын төлөөллийн 13.5 хувь нь цалин орлогыг нэмэгдүүлэх, нийгмийн хангамжийг сайжруулах, 12 хувь нь хуулиа хэрэгжүүлэх, сайжруулах, чангатгах, 10.2 хувь нь төрийн албан хаагчийн ёс зүй, харилцаа хандлагыг сайжруулах, 10 хувь нь хяналт, шалгалтаа сайжруулах, 9.6 хувь нь ил тод, нээлттэй байх, 8.5 хувь нь авлигын эсрэг, авлигын хор уршгийн талаар сургалт, сурталчилгаа, мэдээллийг түгээх, 4.4 хувь нь төрийн үйлчилгээг бүрэн цахимжуулах, 4.4 хувь нь шударга ажиллах, төрийн албан хаагчид ялгаварлан харьцахгүй байх, 3.7 хувь нь авлига авсан төрийн албан хаагчдад хариуцлага тооцдог байх, хариуцлагыг нэмэгдүүлэх, 2.9 хувь нь төрийн үйлчилгээний хүнд суртлыг бууруулах, 2.6 хувь нь төрийн үйлчилгээг хурдан шуурхай үзүүлдэг байх, үйлчилгээгээ сайжруулах, 2.5 хувь нь хариуцлага тооцдог байх, 1.7 хувь нь авлига өгөхгүй, авахгүй байх, 0.9 хувь нь олон улсын туршлагыг судлах, 0.8 хувь нь ажлын байрыг нэмэгдүүлэх, 0.4 хувь нь төрийн албаны ажлын байрны сонгон шалгаруулалтыг шударга явуулах, 0.4 хувь нь АТГ илүү сайн ажиллах, 0.2 хувь нь улс төрийн нөлөөнөөс хараат бус байх, 12.8 хувь нь мэдэхгүй байна гэж хариулсан байна. Иргэдийн хувьд төрийн албан хаагчдын цалинг нэмэгдүүлэх, ажлын ачааллыг нь багасгах, ажлын хуваарийг жигд болгох, мөн хүн амын нийгмийн хангамжийг сайжруулснаар авлигыг бууруулах, авлигаас урьдчилан сэргийлж чадах юм гэж ихэнх нь үзэж байна. Мөн хуулийн хэрэгжилт муу, үр дүн байдаггүй учраас хуулийг чангатгах, сайжруулах, хэрэгжүүлэх тал дээр сайн анхаарч ажиллах шаардлагатай, төрийн албан хаагчдын харилцаа муу, их зантай байдаг учраас төрийн албан хаагчийн ёс зүй, харилцаа хандлагыг сайжруулах, мөн хяналт шалгалт муу, ил тод, нээлттэй байдал тааруу байдаг учраас энэ тал дээр анхаарч ажиллах шаардлагатай байгаа талаар мөн дурдаж байгаа нь дараах хүснэгтээс харагдаж байна. Судалгаанд оролцогчдын 10 хүн тутмын нэгж нь тухайн байгууллага дахь авлигыг хэрхэн бууруулах, урьдчилан сэргийлэх талаар мэдэхгүй байна гэж хариулжээ.

Судалгааны үр дүнг өнгөрсөн оны үр дүнтэй харьцуулахад төрийн албан хаагчийн ёс зүй, харилцаа, хандлагыг сайжруулах шаардлагатай гэж үзсэн хариултын хувь хамгийн их хувиар буюу 8.1 пунктээр нэмэгджээ.

УИЧМН
СУДАЛГААНЫ САН

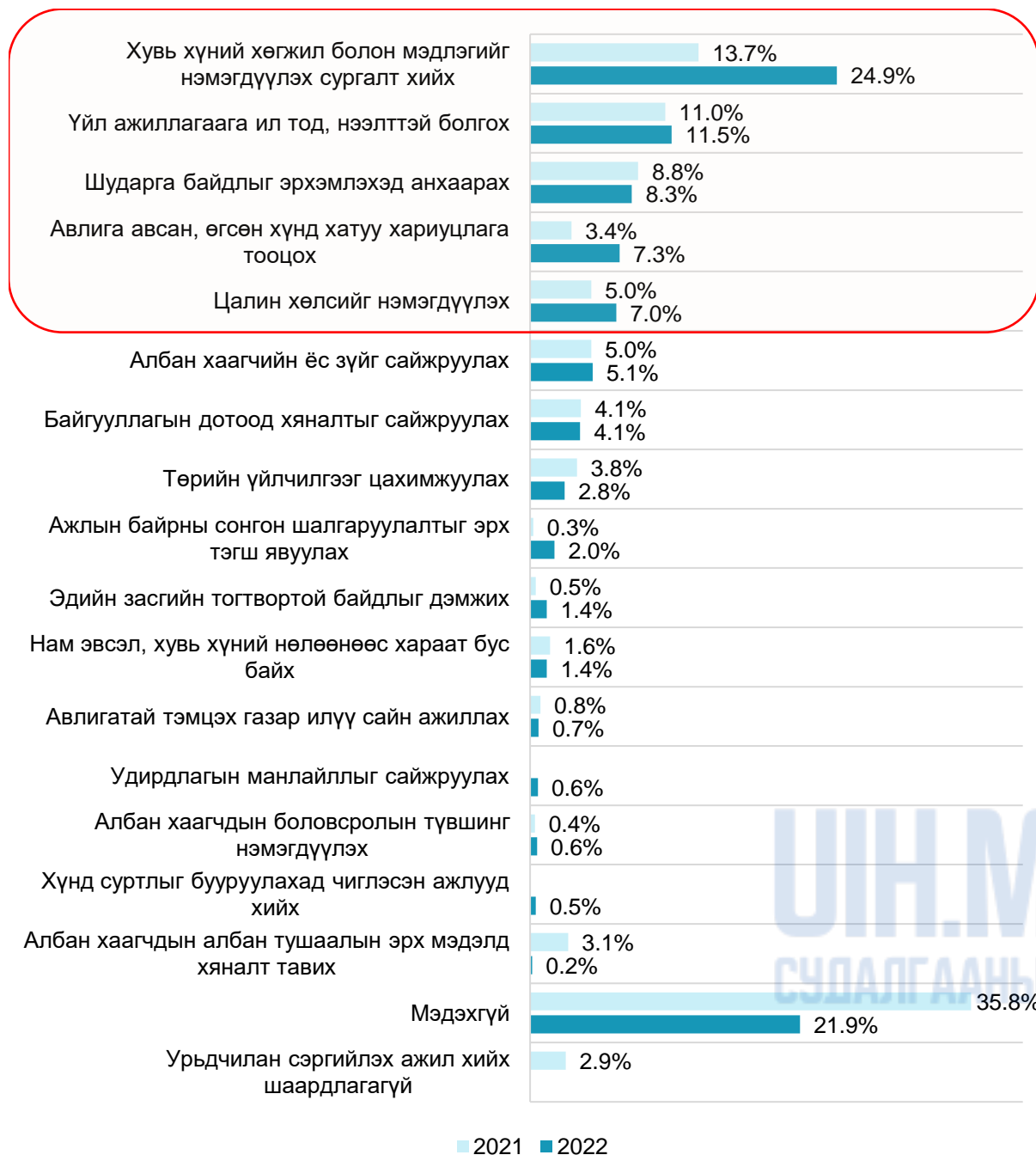
График 38. Авлигыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэхийн тулд та юу хийх шаардлагатай гэж үзэж байна вэ?, иргэд болон ААНБ-ын хувьд

Албан хаагчдын хувьд авлигаас урьдчилан сэргийлэхийн тулд 24.9 хувь нь “хувь хүний хөгжил болон мэдлэгийг нэмэгдүүлэх сургалт хийх, 11.5 хувь нь төрийн байгууллагууд үйл ажиллагаагаа ил тод, нээлттэй болгох, 8.3 хувь нь шударга байдлыг эрхэмлэхэд анхаарах, 7.3 хувь нь авлига авсан, өгсөн хүнд хатуу хариуцлага тооцох, 7.0

хувь нь цалин хөлсийг нэмэгдүүлэх зэрэг ажлыг нэн тэргүүнд хийх шаардлагатай гэж үзжээ. Судалгааны үр дүнг өнгөрсөн оны үр дүнтэй харьцуулахад хувь хүний хөгжил болон мэдлэгийг нэмэгдүүлэх сургалт хийх шаардлагатай гэж үзсэн хариултын хувь хамгийн их хувиар буюу 11.2 пунктээр нэмэгджээ.

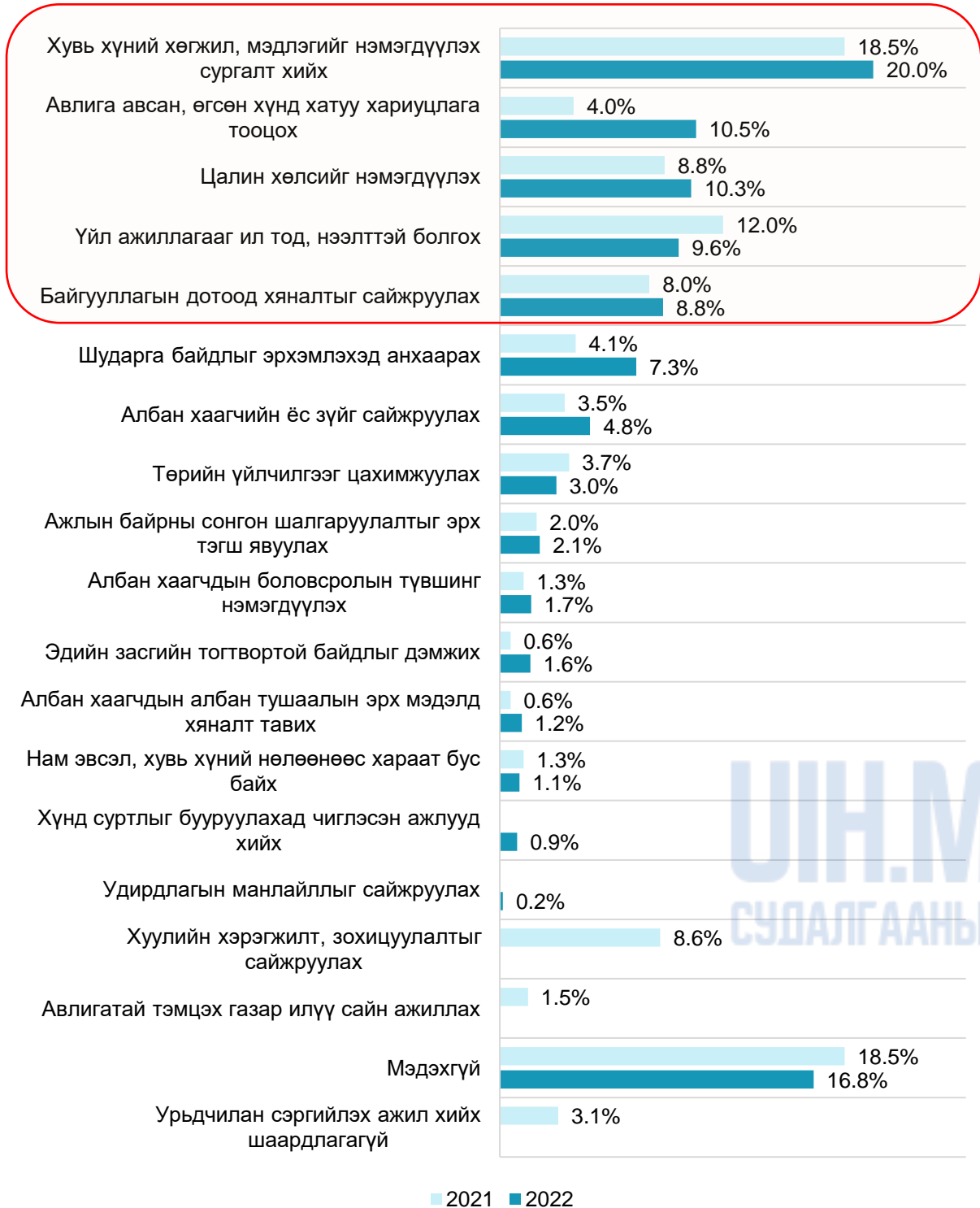
График 39. Авлигыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэхийн тулд та юу хийх шаардлагатай гэж үзэж байна вэ?, албан хаагчдын хувьд

Судалгаанд оролцсон бодлогод оролцогчдын хувьд авлигаас урьдчилан сэргийлэхийн тулд 20.0 хувь нь “хувь хүний хөгжил болон мэдлэгийг нэмэгдүүлэх сургалт хийх”, 10.5 хувь нь авлига авсан, өгсөн хүнд хатуу хариуцлага тооцох, 10.3 хувь нь цалин хөлсийг нэмэгдүүлэх 9.6 хувь нь төрийн байгууллагууд үйл ажиллагаагаа ил тод,

нээлттэй болгох, 8.8 хувь нь байгууллагын дотоод хяналтыг сайжруулах зэрэг ажлыг нэн тэргүүнд хийх шаардлагатай гэж үзсэн байна. Судалгааны үр дүнг өнгөрсөн оны үр дүнтэй харьцуулахад авлига авсан, өгсөн хүнд хатуу хариуцлага тооцох шаардлагатай гэж үзсэн хариултын хувь хамгийн их хувиар буюу 6.5 пунктээр нэмэгджээ.

График 40. Авлигыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэхийн тулд та юу хийх шаардлагатай гэж үзэж байна вэ?, бодлогод оролцогчдын хувьд

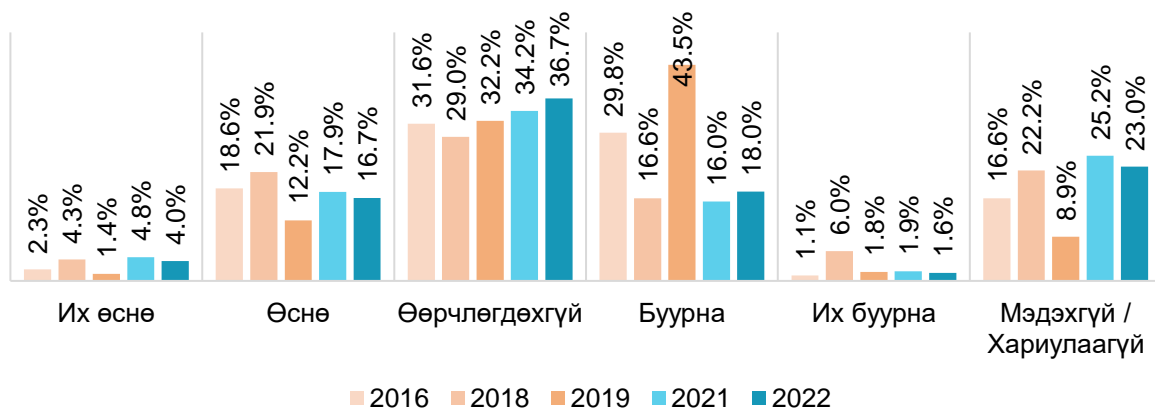

4.5. Ирэх 2 жилд Монгол Улс дахь авлигын түвшин хэрхэн өөрчлөгдөх талаарх төсөөлөл

Монгол Улсын ирэх 2 жилийн авлигын нөхцөл байдлыг тодорхойлохдоо судалгаанд оролцогчдоос ирэх 2 жилд Монгол Улс дахь авлигын түвшин хэр өөрчлөгдөх вэ? гэсэн асуултаар тодруулсан ба хариултуудын хувьд их өснө, өснө, өөрчлөгдөхгүй, буурна, их буурна, мэдэхгүй гэсэн хариултуудын үр дүнг авч нэгтгэсэн.

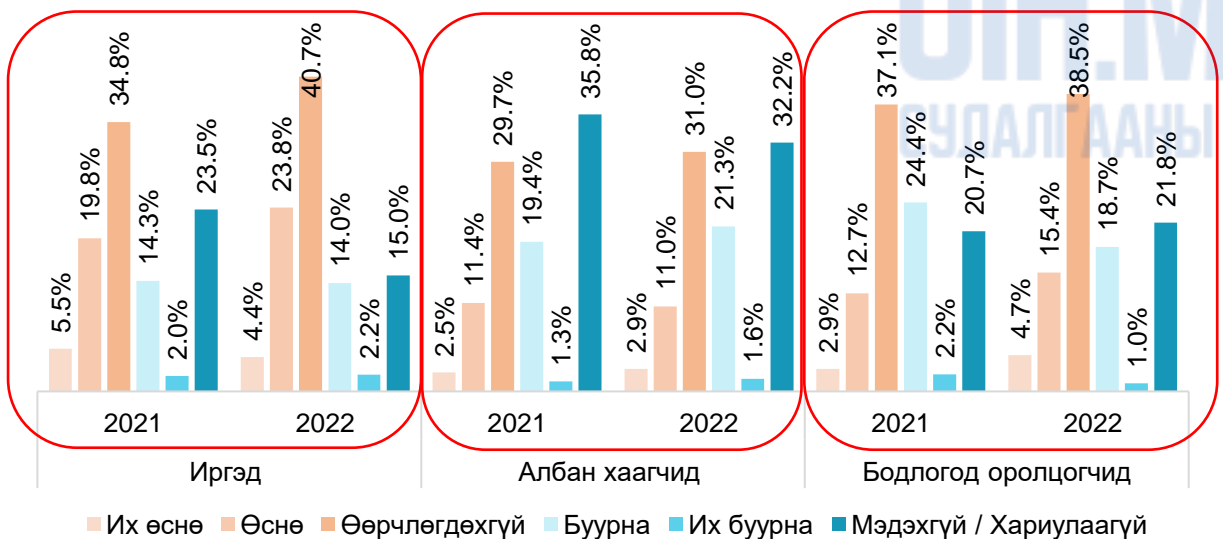
Судалгаанд оролцсон 10 оролцогч тутмын 3 нь ирэх 2 жилийн хугацаанд Монгол Улсад авлигын нөхцөл байдал өөрчлөгдөхгүй хэмээсэн бол, 2 нь буурна, 2 нь өснө гэж үзсэн байна.

График 41. Ирэх 2 жилд Монгол Улс дахь авлигын түвшин хэрхэн өөрчлөгдөх талаарх төсөөлөл, оноор

Яагаад өөрчлөгдөхгүй гэж бодож байна вэ? гэдгийг лавлаж асуухад одоогийн нийгэм, төрийн тогтолцоо өөрчлөгдөж байж энэ нөхцөл байдал сайжрах учраас хоёрхон жилийн хугацаанд дорвитой өөрчлөлт гарахгүй гэж үзэж байсан хүмүүс олон байв. Мөн иргэдийн хувьд энэ тал дээр АТГ сайн ажиллах, АТГ авлигыг илрүүлж байгаа ч үр дүн муу байгаа талаар мөн дурдаж байв.

График 42. Ирэх 2 жилд Монгол Улс дахь авлигын түвшин хэрхэн өөрчлөгдөх талаарх төсөөлөл, судалгаанд оролцогчдын төрлөөр, оноор

Мөн судалгаанд оролцогчид авлигаас ашиг хонжоо олдог учраас тэмцэх хүсэл эрмэлзэл байдаггүй, иймээс ирэх жилүүдэд авлигын нөхцөл байдал өөрчлөгдөхгүй гэж тайлбарлаж байсан.

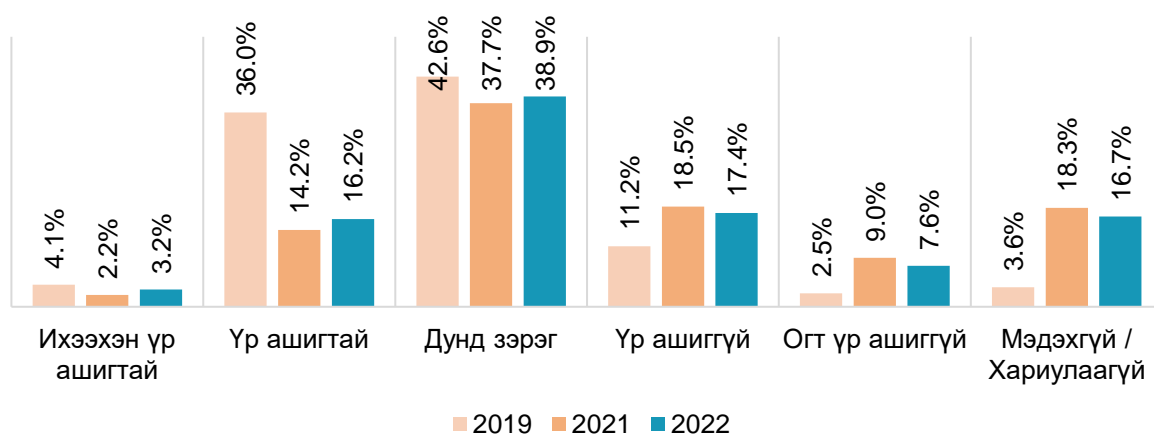
БҮЛЭГ 5. АВЛИГАТАЙ ТЭМЦЭХ ГАЗРЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН

Энэхүү бүлэгт “Авлигатай тэмцэх газар”-ын үйл ажиллагааны үр дүнгийн талаар орууллаа.

Судалгаанд оролцогчдоор АТГ-ын үйл ажиллагааг үнэлүүлж үр дүнг 2019 болон 2021 онтой харьцууллаа. Судалгаанд оролцогчдоор АТГ-ын үйл ажиллагааг үнэлүүлэхэд 10 оролцогч тутмын 4 нь АТГ-ын үйл ажиллагааг дунд зэрэг хэмээн үнэлсэн бол 2 нь үр ашигтай, 2 нь үр ашиггүй, үлдсэн 2 нь мэдэхгүй гэж хариулжээ.

Ихээхэн үр ашигтай гэж хариулсан хариултын хувь 1.0 пунктээр, үр ашигтай гэж хариулсан хариултын хувь 2.0 пунктээр нэмэгдсэн байгаагаас үзэхэд тус газрын үйл ажиллагааны үр дүн сайжирч, олон нийтэд хүрч байгааг харуулж байна.

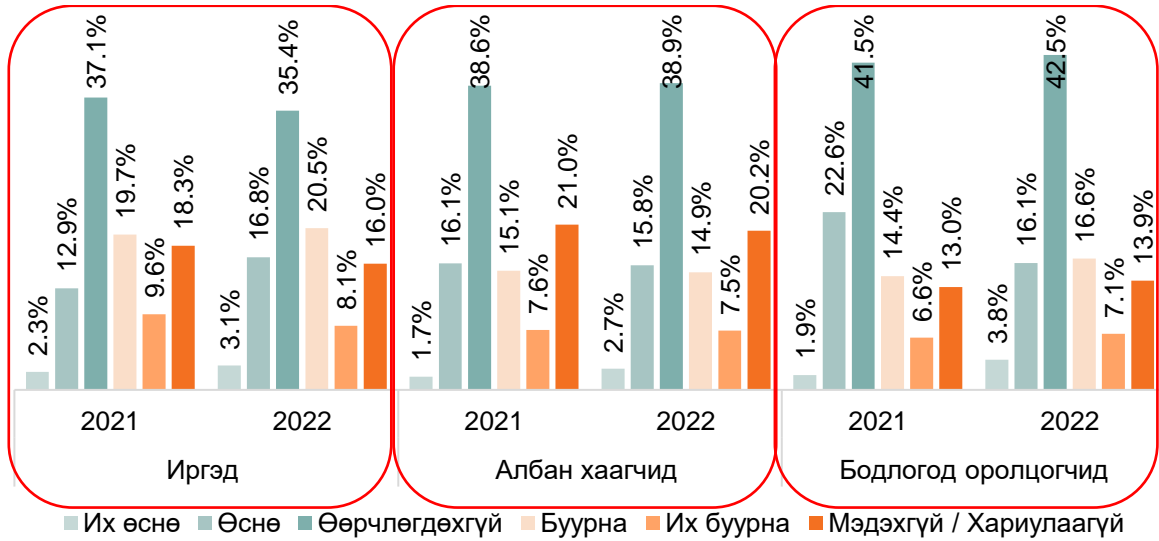
График 43. Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааны үнэлгээ, оноор

Төрийн байгууллагаас үйлчилгээ авсан ААНБ болон иргэдийн хариулсан хариултын хувь ойролцоо байна. Тухайлбал, ААНБ-ын төлөөллийн 18.3 хувь нь АТГ-ын үйл ажиллагааны үр дүнг үр ашигтай гэж үзсэн бол, иргэдийн 16.0 хувь нь үр ашигтай байна гэж үзжээ.

ОУИМН
СУДАЛГААНЫ САН

График 44. Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааны үнэлгээ, судалгаанд оролцогчдын төрлөөр, оноор

Албан хаагч болон бодлогод оролцогчдын хувьд ихээхэн үр ашигтай, дунд зэрэг гэж үзсэн хариултын хувь нэмэгдсэн, харин үр ашигтай гэж хариулсан хариултын хувь буурчээ.

ДҮГНЭЛТ

Төрийн байгууллагыг авлигаас ангид байлгах, урьдчилан сэргийлэх, авлига үүсэх шалтгаан нөхцөлийг арилгах чиглэлд хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааны нэг хэлбэр нь ШБҮ-ний судалгаа юм. Судалгааны үр дүнд үндэслэн авлигын шалтгаан нөхцөлийг илрүүлэн тэдгээрийг арилгахад чиглэгдсэн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх нь зүйтэй бөгөөд үр дүнд үндэслэн дараах дүгнэлтэд хүрч байна.

Энэ удаагийн судалгааны үр дүнгээр Шударга байдлын үнэлгээ 73.9 оноогоор үнэлэгдэж өмнөх оны үнэлгээний дүнгээс 1.0 оноогоор нэмэгджээ. Шударга байдлын үнэлгээ 1.0 оноогоор нэмэгдэхэд гадаад шударга байдлын үнэлгээ болон дотоод шударга байдлын үнэлгээ сайжирсан нь ихээхэн нөлөөлсөн байв. Өмнөх судалгааны үр дүнгээс үзэхэд (ШБҮ-2021) гадаад шударга байдлын үнэлгээ буурсан нь нэгдсэн үнэлгээ буурахад нөлөөлж байсан бол өнгөрсөн нэг жилийн хугацаанд төрийн үйлчилгээ иргэдэд тэгш, хүртээмжтэй хүрэхэд ахиц дэвшил гарчээ.

Яамдын үнэлгээ ерөнхий дүнгээрээ 2021 онтой харьцуулахад 1.8 оноогор нэмэгдсэн байлаа. Яамдын үнэлгээг эрэмбэлэхэд талаас илүү нь буюу 10 яам улсын дунджаас дээгүүр, үлдсэн 6 нь улсын дунджаас доогуур үнэлгээтэй байна. Нийт яамдаас 9 яамны үнэлгээ өмнөх үнэлгээтэй харьцуулахад өссөн, 5 яамны үнэлгээ буурсан, 2 яам шинээр нэмэгджээ.

Агентлагуудын үнэлгээ 2021 онтой харьцуулахад 1.7 оноогоор сайжирсан ба нийт 31 агентлаг судалгаанд хамрагдсанаас 19 агентлагийн үнэлгээ дунджаас дээгүүр, 12 агентлагийнх дунджаас доогуур түвшинд байна.

Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын 9 нь улсын дунджаас дээгүүр үнэлгээтэй байгаа нь өнгөрсөн жилээс нэгээр илүү, 13 нь доогуур үнэлгээ авсан нь өнгөрсөн жилээс нэгээр дутуу үр дүн байв. Үнэлгээг 2021 онтой харьцуулахад 11 байгууллагынх сайжирсан, харин үлдсэн 11 байгууллагынх буурсан байв. Төв аймгийн ЗДТГ-ын үнэлгээ 2021 онтой харьцуулахад 7.1 оноогоор нэмэгдэж хамгийн өндөр үнэлгээ авсан төдийгүй нийт байгууллагуудын хувьд гуравдугаарт эрэмбэлэгдэж байна.

Энэ удаагийн судалгаанд нийслэлийн 9 дүүргийн ЗДТГ хамрагдсан бөгөөд “Хан-Уул дүүргийн ЗДТГ” хамгийн өндөр үнэлгээг авсан бол “Налайх дүүргийн ЗДТГ” хамгийн бага үнэлгээг авчээ. Дүүргүүдээс 4 нь дундаж үнэлгээнээс дээгүүр түвшинд үнэлэгдсэн бол үлдсэн 5 нь дунджаас доогуур үнэлэгджээ. Гэсэн хэдий ч хамгийн бага үнэлгээ авсан дүүргийн үнэлгээ дундаж үнэлгээнээс 3.0 оноогоор л бага болохыг онцлон тэмдэглэж байна.

ГШБҮ нь 2022 онд 70.5 болж өмнөх оноос 3.5 оноогоор өсөж, төрийн байгууллагуудын ил тод байдал, хариуцлагатай байдал сайжирч, харин авлигын индекс өмнөх онтой харьцуулахад хэвээр байна.

ГШБҮ-ээс харахад төрийн байгууллагын үйлчилгээ нэгж түвшиндээ буюу аймаг, нийслэлийн хэмжээнд шударга бус байгаа нь харагдаж байна.

Авлигын эрсдэлийн индексийн үнэлгээнээс харахад аймаг, нийслэлийн хэмжээнд байгууллагын ил тод байдал, ажилчдын хариуцлагатай байдал нь яамд, агентлагтай харьцуулахад доогуур байсан нь аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ууд энэ тал дээр анхаарч ажиллах шаардлагатайг илэрхийлж байна.

Авлигын индексийн үнэлгээний хувьд тухайн байгууллагын авлигын талаарх төсөөлөл нь авлигын шууд болон шууд бус тохиолдлоосоо өндөр байна. Тодруулбал аймаг, нийслэлийн хэмжээнд авлигын талаарх төсөөлөл, авлигын шууд болон шууд бус тохиолдол яамд, агентлагтай харьцуулахад их байгаа нь аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ууд энэ тал дээр анхаарч ажиллах шаардлагатай байгааг харуулж байна.

Иргэд, аж ахуй нэгж байгууллагын хувьд төрийн байгууллагаар үйлчлүүлэхээсээ өмнө ихэнхдээ урьдчилж нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив өгөх сонирхолтой байна. Харин нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандив өгөх гол шалтгаан нь төрийн үйлчилгээ удаан, цаг хугацаа их авдаг учраас ажлаа хурдан бүтээх гэж өгдөг байна. Иргэдийн хувьд төрийн байгууллагаар үйлчилгээ авахдаа нэмэлт төлбөр, бэлэг, хандивыг үйлчилгээ авч байх үедээ өгч байгаа бол, байгууллагын төлөөлөл ажлаа хурдан бүтээх шалтгаанаар өгдөг байдал нь өндөр байна.

ДШБҮ өмнөх онтой харьцуулахад 1.0 оноогоор өссөн бөгөөд ийнхүү өсөхөд яамдын үнэлгээ сайжирсан нь ихээхэн нөлөөлсөн байв.

ДШБҮ-г тооцоход ашигласан үзүүлэлт болох соёлын индекс 75.0 оноогоор үнэлэгдсэн нь 2021 онтой харьцуулахад 1.7 оноогоор өссөн байв. Энэхүү үр дүн нь ДШБҮ-ийн дундаж үнэлгээнээс 7.2 оноогоор бага байгаа нь албан хаагчдын хэм хэмжээг хэтрүүлэн ашиглах тохиолдол нэлээдгүй байдаг болон тухайн байгууллагад авлигын эсрэг тогтолцоо хангалттай бүрдээгүй зэргээс шалтгаалж байсан тул цаашид төрийн байгууллагууд энэ чиглэлд дотоод үйл ажиллагаагаа сайжруулах шаардлагатай.

ДШБҮ-г тооцоход ашигласан үзүүлэлт болох төсвийн хөрөнгийн зарцуулалтыг зарим тохиолдолд яагаад зориулалтын бусаар ашигладаг болохыг тодруулахад удирдлагын шийдвэрээр гэж хариулсан албан хаагчдын хувь 2021 онтой харьцуулахад 3.1 пунктээр буурсан боловч төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах явдал нь удирдлагын шийдвэртэй шууд хамааралтай байдаг нь хэвээр хадгалагдсаар л байна. Мөн 2021 онтой харьцуулахад хяналт сул байдгаас шалтгаалан төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах болсон гэж хариулсан хариултын хувь 11.6 пунктээр нэмэгдсэн нь холбогдох хууль, хяналтын байгууллагын төлөөллүүд анхаарал энэ асуудалд хандуулах шаардлагатайг илэрхийлж байна. Харин уламжлал болсон учраас гэж хариулсан хариултын хувь 12.3 пунктээр буурсан нь тэрхүү хэвшмэл сэтгэлгээг арилгах хүрээнд хийгдсэн ажлуудын үр нөлөө юм.

Дүүргүүдийн ДШБҮ-ний дундаж 85.4 байгаа нь ерөнхий дундажтай харьцуулахад 3.2 оноогоор илүү үр дүн юм. Дүүргүүдээс Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ болон Багахангай дүүргийн ЗДТГ хамгийн өндөр үнэлгээг авсан бол Баянгол болон Налайх дүүргийн ЗДТГ-ууд хамгийн бага үнэлгээг авчээ. Гэсэн хэдий ч бүх дүүргүүдийн хувьд ДШБҮ-ний ерөнхий дунджаас дээгүүр үнэлэгдсэн болохыг онцлон тэмдэглэж байна.

БОУ өмнөх онтой харьцуулахад 1.4 оноогоор буурсан бөгөөд ийнхүү буурахад яамдын үнэлгээ буурсан нь ихээхэн нөлөөлсөн байв.

БОУ-ний судалгаанд оролцогчид төрийн байгууллагуудын авлигыг хянах механизм тааруу байна хэмээн үнэлсэн байгаагаас үзэхэд цаашид дотоод хяналтын механизмаараа авлигыг илрүүлэх, хариуцлага тооцох, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийн талаар мэдээлэгчийг бүрэн хамгаалах, шударга ёсыг бэхжүүлэх, авлига, ашиг сонирхлоос урьдчилан сэргийлэх зэрэг чиглэлд ажиллах шаардлагатай гэж үзэж байна.

Судалгаанд хамрагдсан 10 оролцогч тутмын 7 нь Монгол Улсад авлига түгээмэл байдаг гэдэгтэй санал нэгдэж байсан бөгөөд энэ нь 2021 онтой харьцуулахад өөрчлөгдөөгүй байлаа.

Судалгаанд оролцогчдын үзэж байгаагаар Монгол улсад авлига түгээмэл хэмжээнд байгаа бол, ирэх 2 жилд авлигын түвшин одоогийн түвшнээс буурахгүй хэвээр байна гэж үзжээ.

2022 онд Монгол Улсад авлига хамгийн их тархсан институцийг “Эрүүл мэндийн байгууллага” тэргүүлсээр байна. Үүний дараа Шүүх, Газрын алба, Гаалийн байгууллага, Цагдаагийн газар эрэмбэлэгдэж байна. Энэхүү үр дүнг 2021 онтой харьцуулахад эрэмбэ нь огт өөрчлөгдөөгүй байгаагаас үзэхэд эдгээр байгууллагуудад тархсан авлигыг бууруулах, таслан зогсоох тал дээр нэн тэргүүнд анхаарал хандуулж ажиллах хэрэгцээ, шаардлага байна. Мөн судалгааны үр дүнг дүгнэн үзэхэд өнгөрсөн нэг жилийн хугацаанд эдгээр байгууллагуудад бий болсон авлигыг бууруулах чиглэлд ахиц гарсан ажил хийгдээгүй гэж үзэхээр байна.

Монгол Улс дахь авлигын үндсэн шалтгаан нөхцөлийг цалин, орлого бага, төрийн байгууллагын хүнд суртал, хувь хүний ёс суртахуун, ёс зүйгүй байдал, хуулийн хэрэгжилт сул, авлига өгсөн авсан хүнд хариуцлага тооцдоггүй байдал, албан тушаалаа урвуулан ашигладаг байдал, иргэдийн мэдлэг сул, мэдээлэл муу байдал, танил талын нөлөө, төр засаг, нийгмийн буруу тогтолцоо, ажлаа хурдан бүтээх гэсэн сэтгэл, хувийн ашиг сонирхол, нам, улс төрийн нөлөө, төрийн албан хаагчийн боловсрол, мэдлэг, ур чадвар дутмаг байдал, ил тод бус байдал, ажилд орохын тулд өгөх гэх мэт шалтгаануудыг дурджээ.

Харин тухайн байгууллага дахь авлигыг бууруулахын тулд цалин орлогыг нэмэгдүүлэх, нийгмийн хангамжийг сайжруулах, хуулиа хэрэгжүүлэх, сайжруулах, чангатгах, төрийн албан хаагчийн ёс зүй, харилцаа хандлагыг сайжруулах, нь хяналт, шалгалтаа сайжруулах, ил тод, нээлттэй байх, авлигын эсрэг, авлигын хор уршгийн талаар сургалт, сурталчилгаа, мэдээллийг түгээх, төрийн үйлчилгээг бүрэн цахимжуулах, шударга ажиллах, төрийн албан хаагчид ялгаварлан харьцахгүй байх, авлига авсан төрийн албан хаагчдад хариуцлага тооцдог байх, хариуцлагыг нэмэгдүүлэх, төрийн үйлчилгээний хүнд суртлыг бууруулах, төрийн үйлчилгээг хурдан шуурхай үзүүлдэг байх, үйлчилгээгээ сайжруулах зэрэг ажлуудыг дурджээ.

Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааны үр дүнг судалгаанд оролцогчид “Дунд зэрэг” хэмээн дүгнэжээ. АТГ-ын үйл ажиллагаа үр ашигтай боловч үр дүн муу байдаг талаар дурдаж байлаа.

Иргэдийн хувьд төрийн албан хаагчдын цалинг нэмэгдүүлэх, ажлын ачааллыг нь багасгах, ажлын хуваарийг жигд болгох, мөн хүн амын нийгмийн хангамжийг сайжруулснаар авлигыг бууруулах, авлигаас урьдчилан сэргийлж чадах юм гэж ихэнх нь үзэж байна. Мөн хуулийн хэрэгжилт муу, үр дүн байдаггүй учраас хуулийг чангатгах, сайжруулах, хэрэгжүүлэх тал дээр сайн анхаарч ажиллах шаардлагатай, төрийн албан хаагчдын харилцаа муу, их зантай байдаг учраас төрийн албан хаагчийн ёс зүй, харилцаа хандлагыг сайжруулах, мөн хяналт шалгалт муу, ил тод, нээлттэй байдал тааруу байдаг учраас энэ тал дээр анхаарч ажиллах шаардлагатай байгаа талаар мөн дурдаж байгаа нь дараах хүснэгтээс харагдаж байна.

Албан хаагчдын хувьд авлигаас урьдчилан сэргийлэхийн тулд 24.9 хувь нь “хувь хүний хөгжил болон мэдлэгийг нэмэгдүүлэх сургалт хийх, 11.5 хувь нь төрийн байгууллагууд үйл ажиллагаагаа ил тод, нээлттэй болгох, 8.3 хувь нь шударга байдлыг эрхэмлэхэд анхаарах, 7.3 хувь нь авлига авсан, өгсөн хүнд хатуу хариуцлага тооцох, 7.0 хувь нь цалин хөлсийг нэмэгдүүлэх зэрэг ажлыг нэн тэргүүнд хийх шаардлагатай гэж үзжээ.

Судалгаанд оролцсон бодлогод оролцогчдын хувьд авлигаас урьдчилан сэргийлэхийн тулд 20.0 хувь нь “хувь хүний хөгжил болон мэдлэгийг нэмэгдүүлэх сургалт хийх”, 10.5 хувь нь авлига авсан, өгсөн хүнд хатуу хариуцлага тооцох, 10.3 хувь нь цалин хөлсийг нэмэгдүүлэх 9.6 хувь нь төрийн байгууллагууд үйл ажиллагаагаа ил тод, нээлттэй болгох, 8.8 хувь нь байгууллагын дотоод хяналтыг сайжруулах зэрэг ажлыг нэн тэргүүнд хийх шаардлагатай гэж үзсэн байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

ХАВСРАЛТУУД

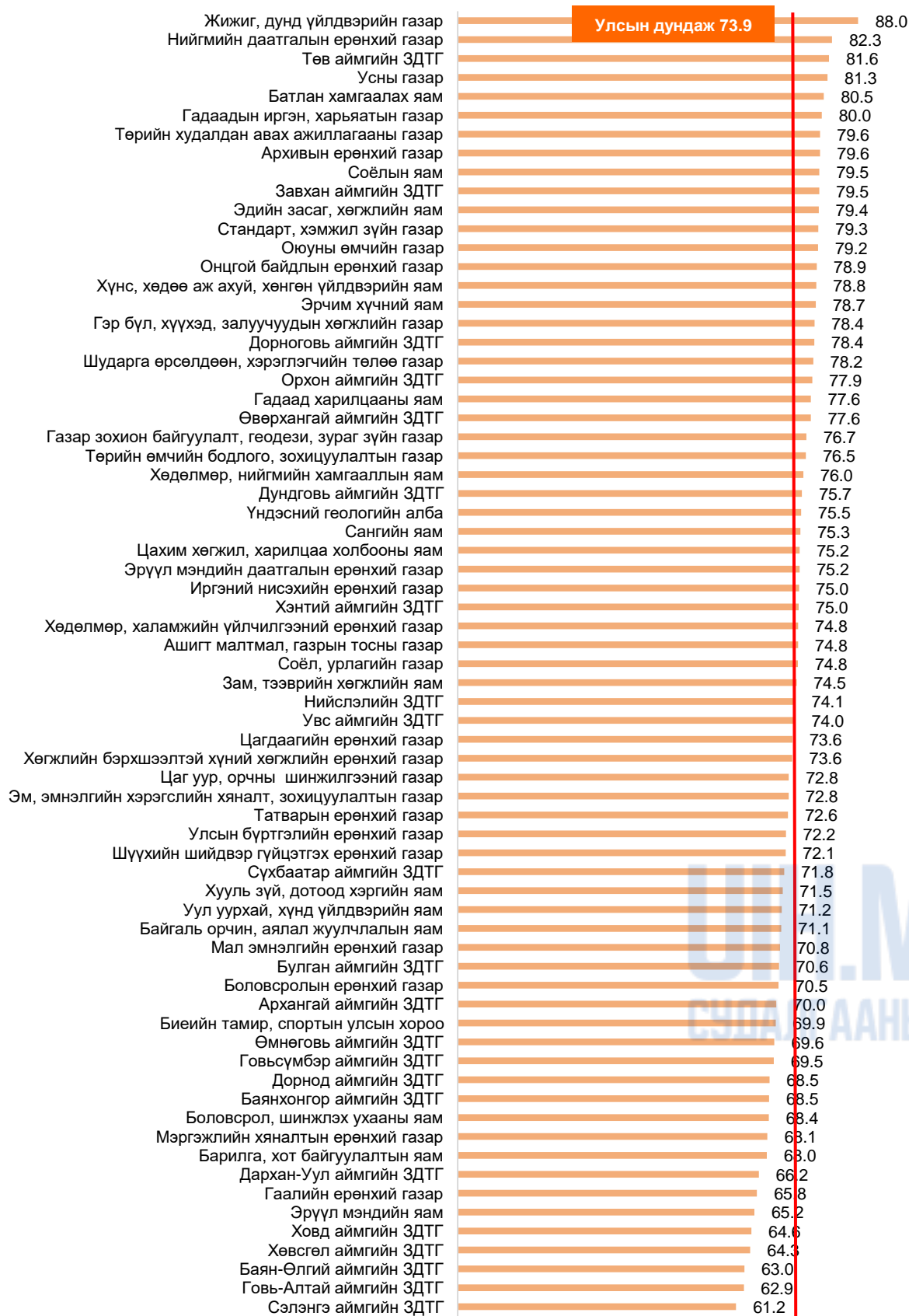
ХАВСРАЛТ 1. ТҮҮВРИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ХУВААРИЛАЛТ

№	Байгууллага	Иргэн, ААНБ	Төрийн албан хаагч	Шинжээч	Нийт
1	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам	120	50	30	200
2	Барилга, хот байгуулалтын яам	120	30	30	180
3	Батлан хамгаалах яам	120	30	30	180
4	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	120	50	30	200
5	Гадаад харилцааны яам	120	50	30	200
6	Зам, тээврийн хөгжлийн яам	120	50	30	200
7	Сангийн яам	120	50	30	200
8	Соёлын яам	100	30	30	160
9	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам	120	30	30	180
10	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам	120	50	30	200
11	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	120	50	30	200
12	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	120	50	30	200
13	Эрүүл мэндийн яам	120	50	30	200
14	Эрчим хүчний яам	120	30	30	180
15	Эдийн засаг, хөгжлийн яам	100	30	30	160
16	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам	100	30	30	160
17	Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар	100	30	20	150
18	Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар	120	50	20	190
19	Онцгой байдлын ерөнхий газар	120	50	20	190
20	Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар	120	15	20	155
21	Стандарт, хэмжил зүйн газар	100	50	20	170
22	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	100	20	20	140
23	Гаалийн ерөнхий газар	120	30	20	170
24	Татварын ерөнхий газар	120	50	20	190
25	Цагдаагийн ерөнхий газар	120	50	20	190
26	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар	120	50	20	190
27	Архивын ерөнхий газар	120	30	20	170
28	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар	120	50	20	190
29	Гадаадын иргэн, харьяатын газар	100	50	20	170
30	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	120	30	20	170
31	Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар	120	30	20	170
32	Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар	120	20	20	160
33	Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар	100	30	20	150
34	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	100	30	20	150
35	Соёл, урлагийн газар	100	10	20	130
36	Иргэний нисэхийн ерөнхий газар	100	50	20	170
37	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	120	50	20	190
38	Мал эмнэлгийн ерөнхий газар	120	20	20	160
39	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар	120	50	20	190
40	Оюуны өмчийн газар	100	30	20	150
41	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар	120	15	20	155
42	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар	120	20	20	160
43	Усны газар	100	15	20	135
44	Үндэсний геологийн алба	100	15	20	135
45	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	120	20	20	160

№	Байгууллага	Иргэн, ААНБ	Төрийн албан хаагч	Шинжээч	Нийт
46	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газар	100	30	20	150
47	Боловсролын ерөнхий газар	100	30	20	150
48	Архангай аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
49	Баян-Өлгий аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
50	Баянхонгор аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
51	Булган аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
52	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
53	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	150	30	30	210
54	Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
55	Дорноговь аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
56	Дорнод аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
57	Дундговь аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
58	Завхан аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
59	Орхон аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
60	Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
61	Өмнөговь аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
62	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
63	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
64	Төв аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
65	Увс аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
66	Ховд аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
67	Хөвсгөл аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
68	Хэнтий аймгийн ЗДТГ	180	30	30	240
69	Нийслэлийн ЗДТГ	180	80	30	290
70	Багануур дүүргийн ЗДТГ	150	20	20	190
71	Багахангай дүүргийн ЗДТГ	150	15	20	185
72	Баянгол дүүргийн ЗДТГ	150	30	20	200
73	Баянзүрх дүүргийн ЗДТГ	150	30	20	200
74	Налайх дүүргийн ЗДТГ	150	15	20	185
75	Сонгинохайрхан дүүргийн ЗДТГ	150	30	20	200
76	Сүхбаатар дүүргийн ЗДТГ	150	30	20	200
77	Хан-Уул дүүргийн ЗДТГ	150	30	20	200
78	Чингэлтэй дүүргийн ЗДТГ	150	30	20	200
	Нийт	10,600	2,620	1,940	15,160

ОИХ.МН
СУДАЛГААНЫ САН

ХАВСРАЛТ 2. 2022 ОНЫ ҮНЭЛГЭЭ

ХАВСРАЛТ 3. ШБҮ, 2021, 2022 ОН

№	Байгууллагын нэр	2021	2022	Өөрчлөлт
Шударга байдлын үнэлгээ		72.9	73.9	1.0
Яам		72.8	74.4	1.6
1	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам	66.1	71.1	5.0
2	Барилга, хот байгуулалтын яам	73.0	68.0	-5.1
3	Батлан хамгаалах яам	69.5	80.5	10.9
4	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	72.2	68.4	-3.8
5	Гадаад харилцааны яам	73.7	77.6	3.9
6	Зам, тээврийн хөгжлийн яам	73.6	74.5	0.9
7	Сангийн яам	73.4	75.3	2.0
8	Соёлын яам	77.8	79.5	1.7
9	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам	72.4	71.2	-1.1
10	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам	75.6	76.0	0.4
11	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	70.9	71.5	0.5
12	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	72.1	78.8	6.7
13	Эрүүл мэндийн яам	68.2	65.2	-3.0
14	Эрчим хүчний яам	79.9	78.7	-1.2
15	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам	0.0	75.2	-
16	Эдийн засаг, хөгжлийн яам	0.0	79.4	-
Агентлаг		73.9	75.6	1.7
17	Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар	79.5	76.5	-3.0
18	Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар	71.5	68.1	-3.4
19	Онцгой байдлын ерөнхий газар	69.4	78.9	9.5
20	Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар	79.2	78.2	-1.1
21	Стандарт, хэмжил зүйн газар	77.1	79.3	2.2
22	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	74.8	72.8	-2.0
23	Гаалийн ерөнхий газар	68.2	65.8	-2.4
24	Татварын ерөнхий газар	70.4	72.6	2.2
25	Цагдаагийн ерөнхий газар	73.4	73.6	0.2
26	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар	67.3	72.2	4.9
27	Архивын ерөнхий газар	76.9	79.6	2.7
28	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар	75.7	72.1	-3.6
29	Гадаадын иргэн, харьяатын газар	76.8	80.0	3.2
30	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	70.5	82.3	11.8
31	Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар	78.3	74.8	-3.5
32	Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар	73.3	78.4	5.2
33	Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар	74.3	76.7	2.4
34	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	73.2	69.9	-3.3
35	Соёл, урлагийн газар	71.4	74.8	3.3
36	Иргэний нисэхийн ерөнхий газар	69.7	75.0	5.3
37	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	67.7	74.8	7.1
38	Мал эмнэлгийн ерөнхий газар	67.8	70.8	3.1
39	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар	74.8	75.2	0.3
40	Оюуны өмчийн газар	78.7	79.2	0.5
41	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар	72.2	73.6	1.4
42	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар	72.6	79.6	7.0
43	Усны газар	77.1	81.3	4.2
44	Үндэсний геологийн алба	75.4	75.5	0.1
45	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	79.9	88.0	8.2
46	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газар	79.3	72.8	-6.6
47	Боловсролын ерөнхий газар	0.0	70.5	-
Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ		71.4	71.1	-0.3
48	Архангай аймгийн ЗДТГ	68.0	70.0	2.0
49	Баян-Өлгий аймгийн ЗДТГ	61.8	63.0	1.2
50	Баянхонгор аймгийн ЗДТГ	68.8	68.5	-0.4

№	Байгууллагын нэр	2021	2022	Өөрчлөлт
Шударга байдлын үнэлгээ		72.9	73.9	1.0
51	Булган аймгийн ЗДТГ	71.5	70.6	-0.8
52	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	72.4	62.9	-9.5
53	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	68.8	69.5	0.7
54	Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ	74.6	66.2	-8.4
55	Дорноговь аймгийн ЗДТГ	68.0	78.4	10.4
56	Дорнод аймгийн ЗДТГ	71.4	68.5	-2.9
57	Дундговь аймгийн ЗДТГ	72.8	75.7	2.9
58	Завхан аймгийн ЗДТГ	68.2	79.5	11.3
59	Орхон аймгийн ЗДТГ	76.5	77.9	1.4
60	Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ	78.4	77.6	-0.8
61	Өмнөговь аймгийн ЗДТГ	68.4	69.6	1.2
62	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	72.9	71.8	-1.2
63	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	76.3	61.2	-15.1
64	Төв аймгийн ЗДТГs	74.5	81.6	7.1
65	Увс аймгийн ЗДТГ	77.8	74.0	-3.8
66	Ховд аймгийн ЗДТГ	67.3	64.6	-2.7
67	Хөвсгөл аймгийн ЗДТГ	59.0	64.3	5.3
68	Хэнтий аймгийн ЗДТГ	81.1	75.0	-6.1
69	Нийслэлийн ЗДТГ	72.0	74.1	2.1

ХАВСРАЛТ 4. 2022 ОНЫ ГШБУ

№	Байгууллагын нэр	Ил тод байдал	Хариуцлагатай байдал	Авлигын эрсдэлийн индекс	Авлигын талаарх төсөөлөл	Авлигын шууд тохиолдол	Авлигын шууд бус тохиолдол	Авлигын индекс	ГШБУ
ГШБУ		60.4	67.3	63.8	60.7	89.7	80.8	77.1	70.5
Яам		63.2	71.2	67.2	61.8	92.4	83.7	79.3	73.3
1	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам	80.3	80.8	80.5	66.7	93.1	100.0	86.6	83.6
2	Барилга, хот байгуулалтын яам	40.1	57.7	48.9	48.8	60.1	65.7	58.2	53.5
3	Батлан хамгаалах яам	60.6	75.3	68.0	72.8	97.9	90.1	86.9	77.5
4	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	80.2	59.1	69.6	43.6	77.8	56.5	59.3	64.5
5	Гадаад харилцааны яам	56.8	86.9	71.8	67.2	100.0	92.9	86.7	79.3
6	Зам, тээврийн хөгжлийн яам	65.5	64.6	65.1	56.9	95.0	61.8	71.2	68.1
7	Сангийн яам	64.8	71.6	68.2	72.8	94.9	89.9	85.9	77.0
8	Соёлын яам	64.0	72.6	68.3	70.5	92.8	100.0	87.8	78.0
9	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам	67.6	67.1	67.3	51.2	97.1	64.6	71.0	69.1
10	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам	59.6	70.0	64.8	72.9	95.5	92.4	86.9	75.9
11	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	54.6	69.4	62.0	65.3	97.0	91.4	84.6	73.3
12	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	70.0	76.3	73.1	74.9	100.0	97.5	90.8	82.0
13	Эрүүл мэндийн яам	60.5	59.9	60.2	48.8	90.5	60.8	66.7	63.5
14	Эрчим хүчний яам	70.6	71.4	71.0	57.0	92.2	85.9	78.3	74.7
15	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам	42.7	92.0	67.3	75.0	100.0	100.0	91.7	79.5
16	Эдийн засаг, хөгжлийн яам	73.6	64.0	68.8	44.9	95.2	89.6	76.6	72.7
Агентлаг		s	66.0	62.7	60.3	88.8	80.0	76.4	69.5
17	Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар	59.3	62.6	60.9	60.6	96.2	70.2	75.7	68.3
18	Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар	41.2	52.4	46.8	44.4	74.5	60.0	59.7	53.2
19	Онцгой байдлын ерөнхий газар	64.8	73.7	69.3	75.9	98.4	100.0	91.4	80.4
20	Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар	61.2	66.0	63.6	47.1	82.3	39.1	56.1	59.9
21	Стандарт, хэмжил зүйн газар	74.2	80.4	77.3	82.6	96.1	95.7	91.5	84.4
22	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	72.4	77.3	74.9	64.6	99.4	59.8	74.6	74.7
23	Гаалийн ерөнхий газар	50.8	60.3	55.6	52.7	90.3	73.4	72.1	63.9
24	Татварын ерөнхий газар	69.1	75.4	72.3	64.8	93.0	49.1	68.9	70.6
25	Цагдаагийн ерөнхий газар	70.0	73.5	71.8	58.2	92.6	73.5	74.7	73.3
26	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар	42.7	56.7	49.7	50.2	84.7	70.1	68.4	59.0
27	Архивын ерөнхий газар	72.1	79.5	75.8	78.4	96.7	97.1	90.7	83.3
28	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар	54.6	62.8	58.7	54.0	94.3	79.0	75.8	67.2
29	Гадаадын иргэн, харьяатын газар	76.2	83.5	79.8	78.9	95.1	89.6	87.9	83.9
30	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	74.1	76.3	75.2	52.3	100.0	93.9	82.1	78.6
31	Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар	55.0	63.8	59.4	59.8	86.8	90.5	79.0	69.2
32	Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар	70.9	74.2	72.6	77.8	97.8	95.1	90.3	81.4
33	Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар	76.5	70.3	73.4	63.9	91.7	81.5	79.0	76.2
34	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	62.9	56.5	59.7	48.2	96.4	65.5	70.0	64.9

ШУДАРГА БАЙДЛЫН ҮНЭЛГЭЭ - 2022

35	Соёл, урлагийн газар	75.0	78.0	76.5	60.7	99.7	69.1	76.5	76.5
36	Иргэний нисэхийн ерөнхий газар	59.7	65.0	62.3	64.2	97.2	98.4	86.6	74.5
37	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	61.3	66.8	64.1	51.3	100.0	67.0	72.8	68.4
38	Мал эмнэлгийн ерөнхий газар	56.3	68.5	62.4	66.9	91.8	86.1	81.6	72.0
39	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар	63.4	63.2	63.3	59.9	71.4	59.3	63.5	63.4
40	Оюуны өмчийн газар	71.1	76.6	73.9	76.8	99.3	100.0	92.1	83.0
41	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар	55.7	85.8	70.7	77.2	100.0	100.0	92.4	81.6
42	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар	66.9	71.3	69.1	73.4	100.0	99.1	90.8	80.0
43	Усны газар	75.7	75.4	75.5	77.8	99.4	98.5	91.9	83.7
44	Үндэсний геологийн алба	51.8	67.5	59.6	56.7	80.5	72.7	70.0	64.8
45	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	69.4	76.0	72.7	73.4	96.3	100.0	89.9	81.3
46	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газар	66.5	66.1	66.3	67.5	98.0	92.9	86.1	76.2
47	Боловсролын ерөнхий газар	47.2	64.9	56.1	42.1	66.6	40.0	49.6	52.8
Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ		54.0	60.6	57.3	56.3	83.9	80.5	73.5	65.4
48	Архангай аймгийн ЗДТГ	63.5	70.0	66.7	70.1	95.1	94.4	86.5	76.6
49	Баян-Өлгий аймгийн ЗДТГ	56.0	66.9	61.5	65.0	96.9	99.4	87.1	74.3
50	Баянхонгор аймгийн ЗДТГ	40.2	47.4	43.8	44.7	86.1	88.9	73.2	58.5
51	Булган аймгийн ЗДТГ	50.6	59.3	54.9	55.9	95.9	63.3	71.7	63.3
52	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	40.1	50.9	45.5	50.1	82.7	68.8	67.2	56.4
53	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	42.1	46.4	44.2	45.5	52.3	84.0	60.6	52.4
54	Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ	33.8	45.8	39.8	37.1	65.2	57.1	53.1	46.5
55	Дорноговь аймгийн ЗДТГ	60.6	61.3	61.0	57.6	88.4	79.6	75.2	68.1
56	Дорнод аймгийн ЗДТГ	52.4	53.9	53.2	47.9	79.8	70.1	65.9	59.5
57	Дундговь аймгийн ЗДТГ	57.5	64.3	60.9	63.2	89.1	90.1	80.8	70.9
58	Завхан аймгийн ЗДТГ	69.5	74.3	71.9	69.7	98.8	98.0	88.8	80.4
59	Орхон аймгийн ЗДТГ	57.4	68.9	63.1	64.2	93.8	84.7	80.9	72.0
60	Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ	66.8	71.4	69.1	69.8	96.5	94.3	86.9	78.0
61	Өмнөговь аймгийн ЗДТГ	56.9	56.1	56.5	53.6	65.6	82.6	67.2	61.9
62	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	65.3	76.0	70.6	64.4	95.7	97.2	85.8	78.2
63	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	39.4	46.4	42.9	44.7	53.1	36.4	44.7	43.8
64	Төв аймгийн ЗДТГ	80.8	81.0	80.9	81.6	97.8	97.2	92.2	86.5
65	Увс аймгийн ЗДТГ	45.7	54.4	50.0	45.2	84.0	79.5	69.6	59.8
66	Ховд аймгийн ЗДТГ	47.5	56.9	52.2	45.6	80.3	66.7	64.2	58.2
67	Хөвсгөл аймгийн ЗДТГ	50.9	59.7	55.3	55.5	62.3	72.4	63.4	59.4
68	Хэнтий аймгийн ЗДТГ	53.7	57.6	55.6	50.0	97.6	93.1	80.2	67.9
69	Нийслэлийн ЗДТГ	56.7	64.1	60.4	56.2	88.7	73.1	72.6	66.5

УИТМН
СУДАЛГААНЫ САН

ХАВСРАЛТ 5. 2022 ОНЫ ДШБУ

№	Байгууллагын нэр	Албан бус хэм хэмжээ	Авлигын эсрэг тогтолцоо	Соёлын индекс	Хүний нөөц	Төсвийн зарцуулалт	Үүрэг даалгаврын шударга байдал	Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс	ДШБУ
ДШБУ		81.5	68.5	75.0	96.2	92.2	87.4	98.7	72.8	89.5	82.2
Яам		82.6	69.7	76.2	98.1	91.3	86.6	99.1	73.2	89.7	82.9
1	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам	80.7	71.4	76.1	98.0	65.8	81.7	99.0	78.5	84.6	80.3
2	Барилга, хот байгуулалтын яам	85.6	71.6	78.6	98.4	98.5	89.3	98.3	79.6	92.8	85.7
3	Батлан хамгаалах яам	88.5	82.6	85.6	99.3	99.2	96.5	100.0	86.6	96.3	91.0
4	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	81.2	62.6	71.9	97.3	97.2	79.7	100.0	71.0	89.0	80.5
5	Гадаад харилцааны яам	82.1	73.0	77.6	96.5	96.0	88.5	99.0	74.2	90.8	84.2
6	Зам, тээврийн хөгжлийн яам	75.1	61.7	68.4	97.7	91.2	84.2	100.0	68.9	88.4	78.4
7	Сангийн яам	88.1	76.6	82.4	98.1	99.1	94.5	100.0	81.7	94.7	88.5
8	Соёлын яам	81.6	73.1	77.3	98.6	96.8	87.4	98.3	77.0	91.6	84.5
9	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам	75.6	57.6	66.6	98.1	90.6	86.1	96.7	65.2	87.3	77.0
10	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам	83.8	72.2	78.0	98.9	97.9	85.6	100.0	72.4	91.0	84.5
11	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	83.0	73.7	78.3	98.1	85.6	89.8	98.0	71.0	88.5	83.4
12	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	83.7	75.6	79.7	99.0	98.0	87.5	100.0	75.5	92.0	85.8
13	Эрүүл мэндийн яам	77.2	57.4	67.3	95.7	79.1	80.0	100.0	64.1	83.8	75.5
14	Эрчим хүчний яам	85.3	68.5	76.9	98.9	98.8	86.3	100.0	72.0	91.2	84.0
15	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам	83.7	67.8	75.8	98.8	69.6	82.5	96.7	65.7	82.6	79.2
16	Эдийн засаг, хөгжлийн яам	86.9	69.6	78.2	98.6	97.3	86.4	100.0	67.1	89.9	84.1
Агентлаг		81.2	68.2	74.7	95.6	91.8	86.0	98.7	72.0	88.8	81.8
17	Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар	81.1	70.4	75.8	98.7	97.9	91.6	100.0	72.7	92.2	84.0
18	Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар	82.3	65.1	73.7	87.1	96.9	76.2	99.0	65.1	84.9	79.3
19	Онцгой байдлын ерөнхий газар	86.1	73.8	80.0	98.5	98.5	91.9	100.0	74.7	92.7	86.3
20	Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар	94.2	88.5	91.3	99.3	98.8	96.3	100.0	88.2	96.5	93.9
21	Стандарт, хэмжил зүйн газар	84.2	71.0	77.6	98.6	97.6	89.9	100.0	81.0	93.4	85.5
22	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	80.2	64.1	72.1	92.2	89.8	86.7	100.0	67.6	87.3	79.7
23	Гаалийн ерөнхий газар	71.9	60.4	66.2	92.6	96.3	88.0	98.3	64.7	88.0	77.1
24	Татварын ерөнхий газар	74.7	64.3	69.5	92.5	96.3	85.9	99.0	70.4	88.8	79.2
25	Цагдаагийн ерөнхий газар	74.3	63.4	68.8	93.2	97.7	79.5	98.0	67.8	87.2	78.0
26	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар	79.2	70.5	74.9	93.3	87.0	81.6	98.0	73.0	86.6	80.7
27	Архивын ерөнхий газар	79.3	65.1	72.2	98.2	97.9	90.1	96.7	75.7	91.7	82.0
28	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар	72.3	70.6	71.5	92.6	89.0	86.0	100.0	71.3	87.8	79.6
29	Гадаадын иргэн, харьяатын газар	81.9	72.9	77.4	98.6	96.9	89.4	100.0	72.5	91.5	84.4
30	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	86.0	73.5	79.8	98.0	99.0	93.5	100.0	74.8	93.1	86.4
31	Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар	78.0	60.8	69.4	97.9	82.2	85.6	100.0	59.3	85.0	77.2
32	Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар	80.2	70.3	75.2	97.4	97.5	89.6	97.5	73.4	91.1	83.2
33	Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар	86.7	78.2	82.5	99.4	98.4	92.3	100.0	75.4	93.1	87.8
34	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	72.1	50.8	61.4	97.6	55.0	80.8	96.7	62.0	78.4	69.9
35	Соёл, урлагийн газар	85.9	75.1	80.5	98.6	97.9	75.3	100.0	74.2	89.2	84.9
36	Иргэний нисэхийн ерөнхий газар	78.8	66.1	72.4	97.3	97.1	88.7	100.0	74.6	91.5	82.0
37	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	78.3	63.0	70.6	98.6	96.4	82.8	95.0	66.0	87.8	79.2
38	Мал эмнэлгийн үржлийн газар	72.3	44.9	58.6	96.7	94.7	60.4	92.5	58.3	80.5	69.6
39	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар	83.0	65.2	74.1	96.6	94.6	81.1	96.0	69.5	87.6	80.8
40	Оюуны өмчийн газар	84.8	72.4	78.6	96.8	93.8	91.6	100.0	70.4	90.5	84.6
41	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар	81.6	54.1	67.8	98.8	54.8	84.7	96.7	60.3	79.1	73.4
42	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар	87.1	70.0	78.6	94.0	99.3	96.5	100.0	75.7	93.1	85.8
43	Усны газар	86.8	68.6	77.7	98.6	60.3	92.8	100.0	73.9	85.1	81.4
44	Үндэсний геологийн алба	82.2	74.9	78.5	68.1	87.6	70.0	100.0	75.5	80.2	79.4
45	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	89.6	87.2	88.4	99.4	99.2	96.8	100.0	89.5	97.0	92.7
46	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газар	76.5	62.7	69.6	97.9	97.9	79.3	96.7	74.5	89.3	79.5
47	Боловсролын ерөнхий газар	84.3	77.8	81.0	96.4	99.5	90.0	98.3	79.4	92.7	86.9
Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ		81.1	68.1	74.6	95.7	93.4	89.9	98.4	73.8	90.2	82.4
48	Архангай аймгийн ЗДТГ	79.7	63.3	71.5	99.3	94.6	89.6	90.0	70.5	88.8	80.1

ШУДАРГА БАЙДЛЫН ҮНЭЛГЭЭ - 2022

№	Байгууллагын нэр	Албан бус хэм хэмжээ	Авлигын эсрэг тогтолцоо	Соёлын индекс	Хүний нөөц	Төсвийн зарцуулалт	Үүрэг даалгаврын шударга байдал	Гадаад орчин дахь авлигатай тэмцэх	Удирдлагын хүсэл эрмэлзэл	Үүргээ шударгаар гүйцэтгэх байдлын индекс	ДШБҮ
49	Баян-Өлгий аймгийн ЗДТГ	68.5	53.8	61.2	93.4	71.2	70.4	95.0	58.5	77.7	69.4
50	Баянхонгор аймгийн ЗДТГ	83.2	64.4	73.8	97.7	95.2	91.2	100.0	76.2	92.1	82.9
51	Булган аймгийн ЗДТГ	82.1	66.4	74.2	98.8	92.0	88.4	98.3	70.4	89.6	81.9
52	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	60.3	45.8	53.0	89.6	91.5	83.1	100.0	56.6	84.2	68.6
53	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	94.1	83.3	88.7	100.0	98.0	98.5	100.0	83.7	96.0	92.4
54	Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ	80.8	67.1	74.0	97.9	96.9	88.2	98.3	74.6	91.2	82.6
55	Дорноговь аймгийн ЗДТГ	90.1	74.1	82.1	99.2	98.9	97.4	98.3	74.7	93.7	87.9
56	Дорнод аймгийн ЗДТГ	85.5	77.6	81.6	87.7	74.0	90.7	98.3	76.3	85.4	83.5
57	Дундговь аймгийн ЗДТГ	83.9	78.8	81.3	99.0	95.8	92.8	100.0	82.4	94.0	87.7
58	Завхан аймгийн ЗДТГ	80.7	59.2	69.9	97.7	94.7	87.8	100.0	71.8	90.4	80.2
59	Орхон аймгийн ЗДТГ	80.4	81.5	80.9	93.6	99.4	95.5	100.0	76.0	92.9	86.9
60	Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ	86.7	76.5	81.6	98.6	97.2	93.5	100.0	79.5	93.7	87.7
61	Өмнөговь аймгийн ЗДТГ	73.3	63.2	68.2	86.1	92.6	87.2	91.7	68.1	85.2	76.7
62	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	68.0	57.6	62.8	95.0	93.2	81.0	100.0	70.3	87.9	75.3
63	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	88.0	70.6	79.3	99.8	93.7	94.8	100.0	78.1	93.3	86.3
64	Төв аймгийн ЗДТГ	88.9	77.8	83.4	99.3	98.8	96.6	100.0	85.0	95.9	89.6
65	Увс аймгийн ЗДТГ	87.0	72.0	79.5	98.3	97.9	92.2	100.0	79.7	93.6	86.6
66	Ховд аймгийн ЗДТГ	81.5	64.4	72.9	95.1	90.9	92.4	96.7	73.1	89.6	81.3
67	Хөвсгөл аймгийн ЗДТГ	75.9	60.3	68.1	81.5	96.1	86.9	100.0	67.5	86.4	77.3
68	Хэнтий аймгийн ЗДТГ	80.8	68.4	74.6	99.0	96.3	87.0	100.0	74.3	91.3	83.0
69	Нийслэлийн ЗДТГ	84.3	71.5	77.9	98.0	96.3	91.5	99.1	75.5	92.1	85.0

ХАВСРАЛТ 6. 2022 ОНЫ БОУ

№	Байгууллагын нэр	Авлигын талаарх төсөөлөл	Авлигыг хянах механизм	Авлигын бодит тохиолдол	Удирдлагын авлигатай тэмцэх хүсэл	БОУ
Бодлогод оролцогчдын үнэлгээ		73.7	48.0	94.3	59.8	69.0
Яам		70.9	47.0	93.1	57.5	67.1
1	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам	59.2	33.0	75.5	30.1	49.5
2	Барилга, хот байгуулалтын яам	64.4	51.1	90.4	52.6	64.6
3	Батлан хамгаалах яам	83.0	49.5	96.3	63.3	73.0
4	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	57.4	48.6	86.9	48.3	60.3
5	Гадаад харилцааны яам	77.9	35.1	100.0	64.9	69.5
6	Зам, тээврийн хөгжлийн яам	83.9	64.4	100.0	59.6	77.0
7	Сангийн яам	64.2	35.5	95.0	47.2	60.5
8	Соёлын яам	85.9	47.2	98.1	72.6	76.0
9	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам	74.1	47.3	93.6	55.4	67.6
10	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам	71.0	44.7	98.0	56.8	67.6
11	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	47.5	46.7	85.0	51.5	57.7
12	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	68.9	52.6	91.6	61.3	68.6
13	Эрүүл мэндийн яам	51.0	39.0	90.6	45.9	56.6
14	Эрчим хүчний яам	83.7	55.9	96.7	73.3	77.4
15	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам	72.0	42.0	91.8	61.5	66.8
16	Эдийн засаг, хөгжлийн яам	90.7	59.5	100.0	75.0	81.3
Агентлаг		80.5	50.5	96.7	61.8	72.4
17	Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар	95.1	53.5	100.0	60.7	77.3
18	Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар	80.2	54.8	97.1	54.5	71.6
19	Онцгой байдлын ерөнхий газар	89.0	31.4	100.0	59.8	70.0
20	Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар	92.1	63.8	100.0	66.8	80.7
21	Стандарт, хэмжил зүйн газар	76.0	35.2	95.8	64.8	68.0
22	Цаг уур, орчны шинжилгээний газар	80.1	27.6	100.0	48.0	63.9
23	Гаалийн ерөнхий газар	60.2	38.6	72.9	53.8	56.4
24	Татварын ерөнхий газар	62.1	49.5	100.0	60.6	68.1
25	Цагдаагийн ерөнхий газар	73.6	52.0	94.7	57.3	69.4
26	Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар	92.2	52.4	100.0	62.5	76.8
27	Архивын ерөнхий газар	81.8	54.8	96.7	61.3	73.7
28	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар	72.5	48.5	100.0	57.0	69.5
29	Гадаадын иргэн, харьяатын газар	77.3	53.9	96.2	59.6	71.7
30	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	87.8	63.5	100.0	75.7	81.8
31	Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар	85.3	62.0	100.0	64.7	78.0
32	Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар	76.7	49.4	100.0	56.9	70.7
33	Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар	76.3	30.0	100.0	57.5	65.9
34	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	87.8	56.7	96.9	58.6	75.0
35	Соёл, урлагийн газар	63.1	42.6	91.6	54.5	62.9
36	Иргэний нисэхийн ерөнхий газар	81.3	38.4	100.0	55.0	68.7
37	Ашигт малтмал, газрын тосны газар	80.7	64.1	100.0	62.5	76.8
38	Мал эмнэлгийн үржлийн газар	94.2	39.8	100.0	49.9	71.0
39	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар	92.8	64.7	100.0	67.4	81.2
40	Оюуны өмчийн газар	69.7	51.3	86.6	73.1	70.2
41	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар	74.8	41.8	87.1	58.8	65.6
42	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар	80.7	59.1	100.0	52.6	73.1
43	Усны газар	87.6	55.9	100.0	71.6	78.8
44	Үндэсний геологийн алба	85.9	66.2	100.0	77.1	82.3
45	Жижиг, дунд үйлдвэрийн газар	95.8	76.5	100.0	88.1	90.1
46	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газар	62.2	39.7	86.2	62.4	62.6
47	Боловсролын ерөнхий газар	79.2	47.8	96.7	63.4	71.8
Аймаг, нийслэлийн ЗДТГ		66.3	45.3	91.9	58.6	65.5
48	Архангай аймгийн ЗДТГ	53.0	35.8	93.5	30.9	53.3

№	Байгууллагын нэр	Авлигын талаарх төсөөлөл	Авлигыг хянах механизм	Авлигын бодит тохиолдол	Удирдлагын авлигатай тэмцэх хүсэл	БОУ
49	Баян-Өлгий аймгийн ЗДТГ	38.2	32.7	77.1	33.3	45.3
50	Баянхонгор аймгийн ЗДТГ	66.4	36.3	95.1	57.8	63.9
51	Булган аймгийн ЗДТГ	68.2	49.7	86.8	62.2	66.7
52	Говь-Алтай аймгийн ЗДТГ	63.1	43.0	96.3	52.6	63.7
53	Говьсүмбэр аймгийн ЗДТГ	63.7	44.8	90.7	55.4	63.7
54	Дархан-Уул аймгийн ЗДТГ	72.3	41.0	96.1	68.8	69.5
55	Дорноговь аймгийн ЗДТГ	86.4	61.5	100.0	68.9	79.2
56	Дорнод аймгийн ЗДТГ	64.1	42.4	91.6	52.2	62.6
57	Дундговь аймгийн ЗДТГ	73.1	45.4	91.0	64.4	68.5
58	Завхан аймгийн ЗДТГ	71.0	63.0	90.1	87.5	77.9
59	Орхон аймгийн ЗДТГ	73.3	56.9	100.0	69.3	74.9
60	Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ	67.2	50.4	93.7	57.4	67.1
61	Өмнөговь аймгийн ЗДТГ	77.7	35.3	98.0	70.2	70.3
62	Сүхбаатар аймгийн ЗДТГ	53.2	41.5	91.0	61.0	61.7
63	Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ	46.9	35.7	88.7	42.5	53.4
64	Төв аймгийн ЗДТГ	82.2	41.1	95.8	55.3	68.6
65	Увс аймгийн ЗДТГ	80.1	57.3	98.0	67.4	75.7
66	Ховд аймгийн ЗДТГ	52.2	34.9	81.3	48.5	54.2
67	Хөвсгөл аймгийн ЗДТГ	52.5	44.0	73.2	55.2	56.2
68	Хэнтий аймгийн ЗДТГ	78.7	53.5	97.9	65.9	74.0
69	Нийслэлийн ЗДТГ	75.5	50.3	95.6	63.3	71.2